

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Utvikling i demografi og levekår for Bydel Stovners delbydeler sammenlignet med landet, Oslo og utvalgte norske byområder i perioden 2008/9-2018/19

Ingar Brattbakk

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Arbeidsforskningsinstituttet AFIs FoU-resultat 2021:05

**Levekårsanalyse for Bydel Stovner
Utvikling i demografi og levekår for Bydel Stovners delbydeler sammenlignet med landet, Oslo
og utvalgte norske byområder i perioden 2008/9 – 2018/19**

Forfatter: Ingar Brattbakk

Prosjekt: Levekårsanalyse for Bydel Stovner
Prosjektleder: Ingar Brattbakk
Oppdragsgiver: Bydel Stovner, Oslo kommune

© Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet, 2021
© Work Research Institute (AFI), OsloMet – Oslo Metropolitan University, 2021
© Forfatter(e)/Author(s)

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelsene i «Lov om opphavsrett til åndsverk», «Lov om rett til fotografi» og «Avtale mellom staten og rettighetshavernes organisasjoner om kopiering av opphavsrettslig beskyttet verk i undervisningsvirksomhet».

All rights reserved. This publication or part thereof may not be reproduced in any form without permission from the author.

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet – storbyuniversitetet
Pb. 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Work Research Institute (AFI)
OsloMet – Oslo Metropolitan University
P.O.Box 4 St. Olavs plass
N-0130 OSLO

Telefon: +47 93 29 80 30
E-post: postmottak-afi@oslomet.no
Webadresse: oslomet.no/om/afi

Publikasjonen kan lastes ned fra fagarkivet.oslomet.no
Publications are available for free download from fagarkivet.oslomet.no

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Utvikling i demografi og levekår for Bydel Stovners delbydeler sammenlignet med landet, Oslo og utvalgte norske byområder i perioden 2008/9 – 2018/9

Ingar Brattbakk

Forord

Bydel Stovner har nedsatt et utvalg som skal se på årsakene til at koronapandemien har rammet bydelen så hardt i 2020 og 2021, og peke på mulige veier for å ruste bydelen bedre for framtida. Som en del av dette arbeidet har bydelen gitt AFI i oppdrag å utføre en levekårsanalyse for bydelen og dens delbydeler som et av flere kunnskapsgrunnlag for utvalgsarbeidet.

Levekårsanalysen består av analyser og sammenstilling av levekårsdata for delbydelene i Stovner bydel basert på materialet om levekårsindikatorer og konsentrasjon av levekårsutfordringer fra utredningen «Analyser av levekår og demografi for levekårsutsatte byområder» (Aarland & Brattbakk 2020), som ble utført som underlag for *NOU 2020:16 Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle*.

Konkret betyr dette en framstilling av levekårs- og demografivariabler (allerede innhentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB)) for tiårsperioden 2008/2009 – 2018/2019. Bydel Stovners seks delbydeler, Rommen, Vestli, Fossum, Stovner, Haugenstua og Høybråten, er alle inkludert i flere av analysene, men Høybråten er utelatt i en del analyser grunnet lavere forekomst av levekårsutfordringer. Notatet sammenstiller funnene/materialet knyttet til Stovners delbydeler, og sammenligner med øvrige analyseområder, gjennomsnittet for Oslo og nasjonale gjennomsnitt, for de mest relevante variablene som er analysert i Aarland og Brattbakk 2020. Dette omfatter utdanning, sysselsetting, inntekt, bolig, valgdeltagelse, skolerestultater mm.

Forsker Ingar Brattbakk ved AFI, OsloMet har gjennomført oppdraget med utgangspunkt i analysene som ble gjort av ham og forsker Kristin Aarland ved NOVA, OsloMet i Aarland og Brattbakk 2020.

Arbeidsforskningsinstituttet, juni 2021.

Ingar Brattbakk

Innhold

Forord	2
1. Bakgrunn og nærmere om datasettet og analysene	4
2. Demografiske variabler: minoritets- og majoritetsbefolkningen	6
Majoritets- og minoritetsnorske barn og unge	9
Enslige foreldre.....	13
Kort botid i Norge	13
3. Flytting og bofasthet	16
Inn- og utflyttere etter innvandringsbakgrunn	17
4. Levekår i Stovners delbydeler: analyser av sentrale levekårsindikatorer	21
Arbeid, inntekt og økonomiske ressurser	21
Utenfor arbeid og utdanning.....	21
Husstander med over halvparten av inntekten fra overføringer	22
Lavinntektsfamilier	26
Mottakere av sosialhjelp	30
Inntekt og sysselsetting blant inn- og utflyttere	30
Utdanning og skolerestater	38
Valgdeltakelse	40
Boligforhold: boligtyper, leieboliger, trangboddhet, bostabilitet og boligpriser	45
5. Oppsummering av levekår for Bydel Stovner.....	52
Økende ulikhetssgap: konklusjon og betraktninger om levekår i Bydel Stovner	52
Oppsummering av skår på demografi- og levekårsindikatorer	54
Minoritetsbefolkningen.....	55
Arbeid, inntekt og økonomiske ressurser	56
Skolerestater, barnevernstiltak og valgdeltakelse	57
Boligforhold: boligtyper, leieboliger, trangboddhet, bostabilitet og boligpriser	58
Referanser	61
Vedleggstabeller	62

1. Bakgrunn og nærmere om datasettet og analysene

Notatet bygger på Aarland & Brattbakks (2020) analyser av demografi og levekår i såkalte levekårsutsatte byområder i 11 utvalgte kommuner i Norge i perioden 2008/2009 til 2018/2019. I dette notatet er det gjort et utvalg av funn og analyser herfra, samt gjennomført noen nye analyser, som er særlig relevante for Bydel Stovner.

Av de totalt 99 delbydelene og delområdene som er involvert er 51 delbydeler i Oslo inkludert, mens de øvrige kommunene har betydelig lavere antall områder: Bergen (9), Fredrikstad (8), Drammen (8), Kristiansand (6), Trondheim (5), Sandnes (4), Skedsmo (3), Stavanger (2), Ullensaker (2) og Lørenskog (1) (se vedleggstabeller). Den gjennomsnittlige folkemengden i områdene er på om lag 6400 innbyggere. De utvalgte 99 områdene omfatter om lag 630 000 av landets innbyggere, hvorav om lag 340 000 bor i Oslo. Oslo står altså for litt over halvparten av befolkningen som analyseres. Dette er verdt å ha i mente når områder sammenlignes.

I Oslo ble åtte av de østlige bydelene, med samtlige delbydeler, inkludert fordi det store flertallet av dem skårer svakt på en rekke ulike levekårsindikatorer. Det var dessuten et poeng å analysere hele dette området samlet fordi det er av betydning om et område med levekårsutfordringer ligger mer isolert og spredt i ulike deler av byen, eller om det i realiteten er snakk om store sammenhengende områder der også de fleste naboområdene til det aktuelle nabolaget har levekårsutfordringer. Oslo er altså den eneste av byene som har store sammenhengende områder hvor «utsatte områder» ligger tett i tett i de tre klyngene; Groruddalen, Søndre Nordstrand og Indre øst. Noen lignende tendenser (men i betydelig mindre skala) finnes i Fredrikstad og Drammen. I de øvrige byene er det stort sett et lappeteppemønster der høy- og lavstatusområder ligger mer spredt. Stedvis vises det til en egen sammenlignende analyse av totalt 88 områder der de 51 områdene i Oslo er redusert til 40 basert på omfanget av levekårsutfordringer. Formålet her er å konsentrere seg om de mest «utsatte» områdene. I denne analysen ble Høybråten, én av Bydel Stovners delbydeler, utelatt.

I Aarland og Brattbakk (2020) gjøres det altså to hovedanalyser:

1: 99 delområder/delbydeler hvorav 51 i Oslo (alle delbydelene i de åtte østlige bydelene) samt 48 områder fra 10 andre storby- og omegnskommuner.

2: 88 delområder/delbydeler. Her er de 51 delbydelene i Oslo redusert til 40 basert på omfanget av levekårsutfordringer for å konsentrere analysen om de mest «utsatte» områdene, samt de 48 områdene fra 10 andre storby- og omegnskommuner (som over).

Analysen baserer seg på om lag 30 indikatorer som dekker temaer som demografi, flytting, utdanning, inntekt og arbeid, bolig, valgdeltakelse, nærmiljø, dødelighet, sosialhjelp og barnevern. De fleste indikatorene er dessuten fordelt på kjønn, aldersgrupper, minoritet/majoritet og tre årstall: 2008/9, 2014/5, 2018/9. Dette gjør at det egentlige antallet indikatorer er over 80.

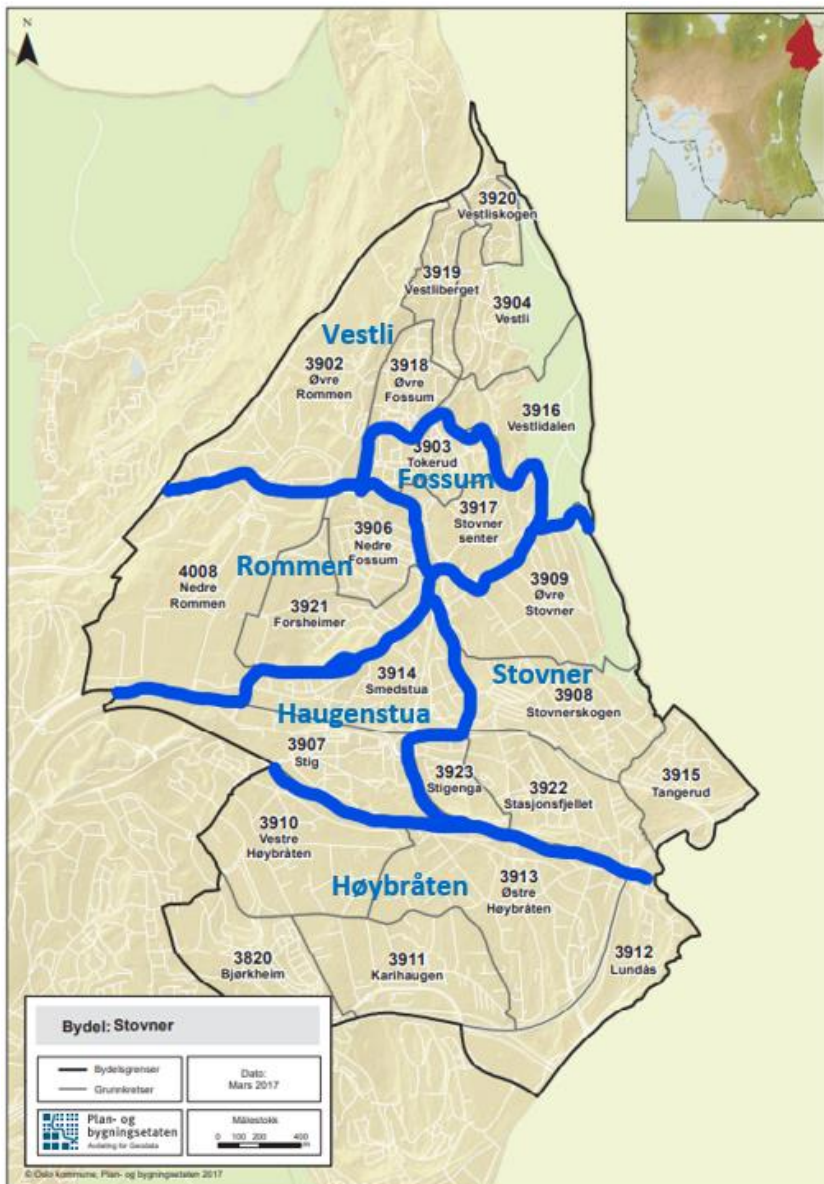
For å variere språket benyttes både 'innvandrerbakgrunn' og 'minoritetsbakgrunn' som betegnelser. Merk at definisjonen av innvandrerbakgrunn og minoritetsbakgrunn etter landbakgrunn varierer noe gjennom notatet, men dette er klargjort i fotnoter underveis. I kapittel 2 gjelder definisjonen innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre *fra land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenfor EU/EØS* med unntak for analysene av personer med kort botid, hvor innvandrere fra alle verdens land er

inkludert. For de øvrige kapitlene og alle indikatorer og levekårsvariabler som benyttes der, dekker disse begrepene innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre *fra hele verden utenfor Norge*¹.

Framstillingen av levekårs- og demografivariabler omfatter Bydel Stovners seks delbydelene, Rommen, Vestli, Fossum, Stovner, Haugenstua og Høybråten (figur 1). Alle seks er inkludert i flere av analysene, men Høybråten er utelatt i en del analyser grunnet lavere forekomst av levekårsutfordringer.

Figur 1. Kart over Bydel Stovner med de seks delbydelene Vestli, Rommen, Fossum, Haugenstua, Stovner og Høybråten og tilhørende grunnkretser. Kilde: Bearbeidet versjon av kart hentet fra Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten.

<https://www.oslo.kommune.no/statistikk/geografiske-inndelinger/>

¹ Personer med innvanderbakgrunn er definert som personer som enten er født i utlandet eller er født i Norge med to utenlandsfødte foreldre, tilsvarende kategorier B og C i SSB sin definisjon, se <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/82>. Øvrige er definert som resten av befolkningen.

2. Demografiske variabler: minoritets- og majoritetsbefolkningen

Vi benytter levekårsindikatorer, demografiske variabler og andre indikatorer for å tegne et bilde av situasjonen i Stovners delbydeler i relasjon til andre byområder, Oslo som by og landet som helhet. Årsaken til at innvandrers- eller minoritetsbakgrunn er sentral i denne sammenhengen er at befolkningen med innvandrerbakgrunn gjennomsnittlig har lavere utdanning og inntekt og skårer dårligere på en rekke levekårsindikatorer. Det er altså ikke fordi innvandrerbakgrunn er en levekårsindikator i seg selv, men fordi det å enten selv å ha innvandret eller være barn av innvandrere som regel gir et svakere utgangspunkt for å bli økonomisk integrert på lik linje med den majoritetsnorske befolkningen. Det tar tid å finne seg til rette, kvalifisere seg for det norske arbeidsmarkedet og opparbeide seg ressurser til å skaffe seg en god bolig og ta del i det norske samfunnet på lik linje med dem som tilhører familier som har bodd her i flere generasjoner med alle de privilegier det medfører. Dette handler både om trekk ved befolkningen med innvandrerbakgrunn og om trekk ved det norske samfunnet som mottakersamfunn. Hvilke hindringer og muligheter man blir møtt med og hvilke forutsetninger man har med seg i bagasjen er avgjørende. Det er dessuten viktig å påpeke at det er svært store variasjoner mellom grupper med innvandrerbakgrunn etter deres landbakgrunn; mens de fleste skårer lavere på levekårsindikatorer enn de majoritetsnorske er det også noen minoritetsnorske grupper som skårer høyere. Mens noen relativt raskt finner seg jobb og deltar aktivt på mange arenaer i det norske samfunnet har andre en lengre vei å gå. Med bakgrunn i dette, og med vekt på at de fleste bedrer sine levekår med økende botid, er andelen med minoritetsbakgrunn og botid også interessant fordi gir et bilde av behovet for bistand og tilrettelegging fra det offentlige i bydeler og nabolag.

Høye og økende minoritetsandeler i Oslo – særlig i Bydel Stovner

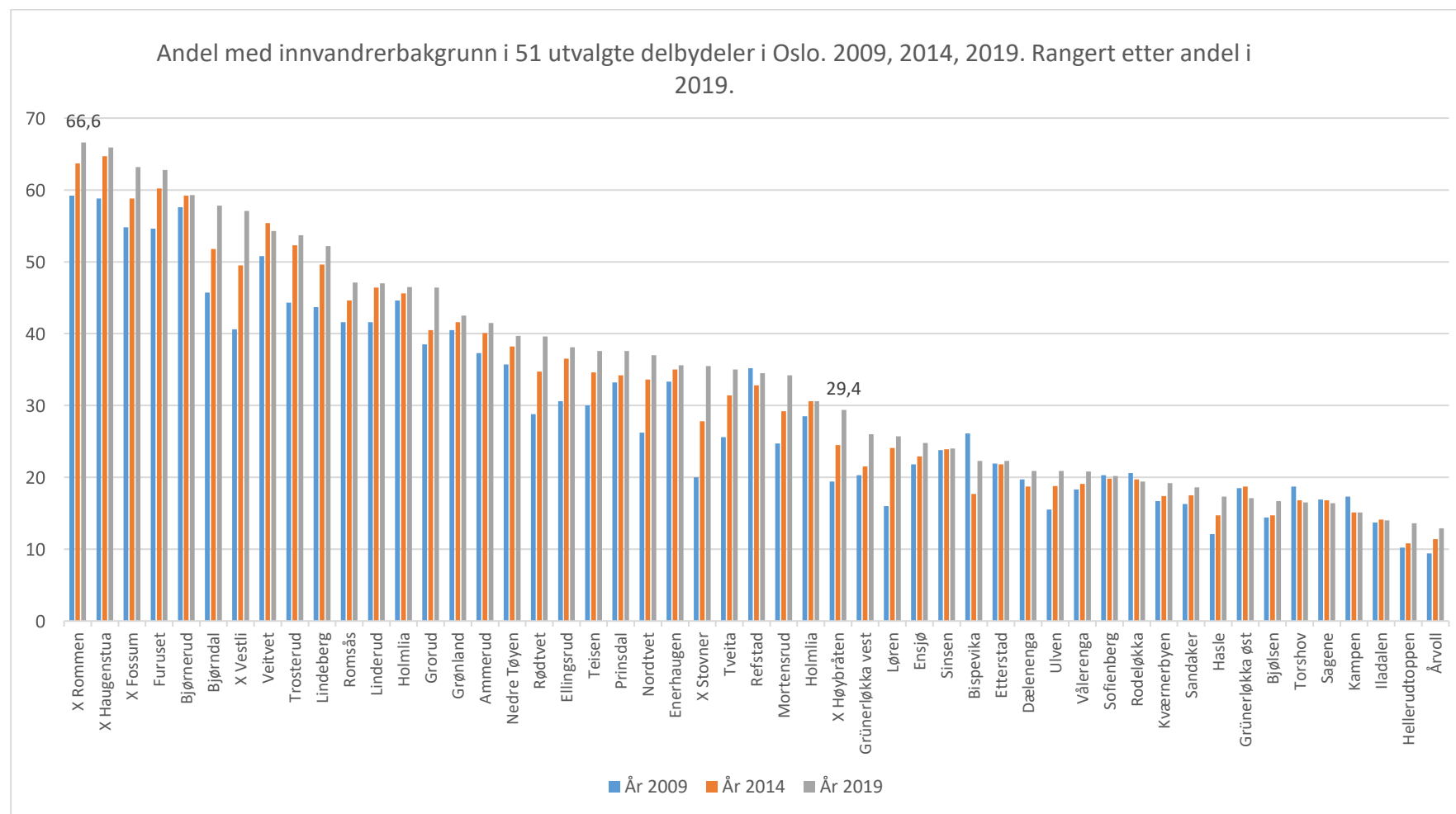
I 39 av de 51 utvalgte delbydelene i Oslo har over 20 prosent av befolkningen innvandrerbakgrunn (figur 2)². Øvre deler av Groruddalen, nærmere bestemt i Bydel Stovner, skiller seg ut med høyest andel med innvandrerbakgrunn. Av de fire delbydelene med høyest andel (over 60 prosent) ligger tre av dem i Bydel Stovner: Rommen, Haugenstua og Fossum, og den fjerde er Furuset i nabobydelen Alna. Deretter følger Vestli, som også ligger i Bydel Stovner, og Trosterud og Lindeberg som ligger i nabobydelen Alna, samt Bjørnerud og Bjørndal i Bydel Søndre Nordstrand (alle mellom 50 og 60 prosent). Deretter følger fire delbydeler i nordre deler av Groruddalen; Romsås, Linderud, Grorud og Ammerud, samt Grønland i Bydel Gamle Oslo i indre by øst og Holmlia i Bydel Søndre Nordstrand. Delbydel Stovner og Høybråten har lavest andel av delbydelene i Bydel Stovner, og ligger på hhv 35 og 30 prosent.

Som figur 3 antyder er det vekst i minoritetsandelen som har preget utviklingen i tiårsperioden 2009-2019. I gjennomsnitt har de 51 utvalgte områdene i Oslo hatt en økning på 4,7 prosentpoeng i denne perioden (figur 3). Mens 43 områder har hatt vekst, har det vært en svak nedgang i syv delbydeler som i indre by øst.

² Definert som innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre fra land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenfor EU/EØS.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

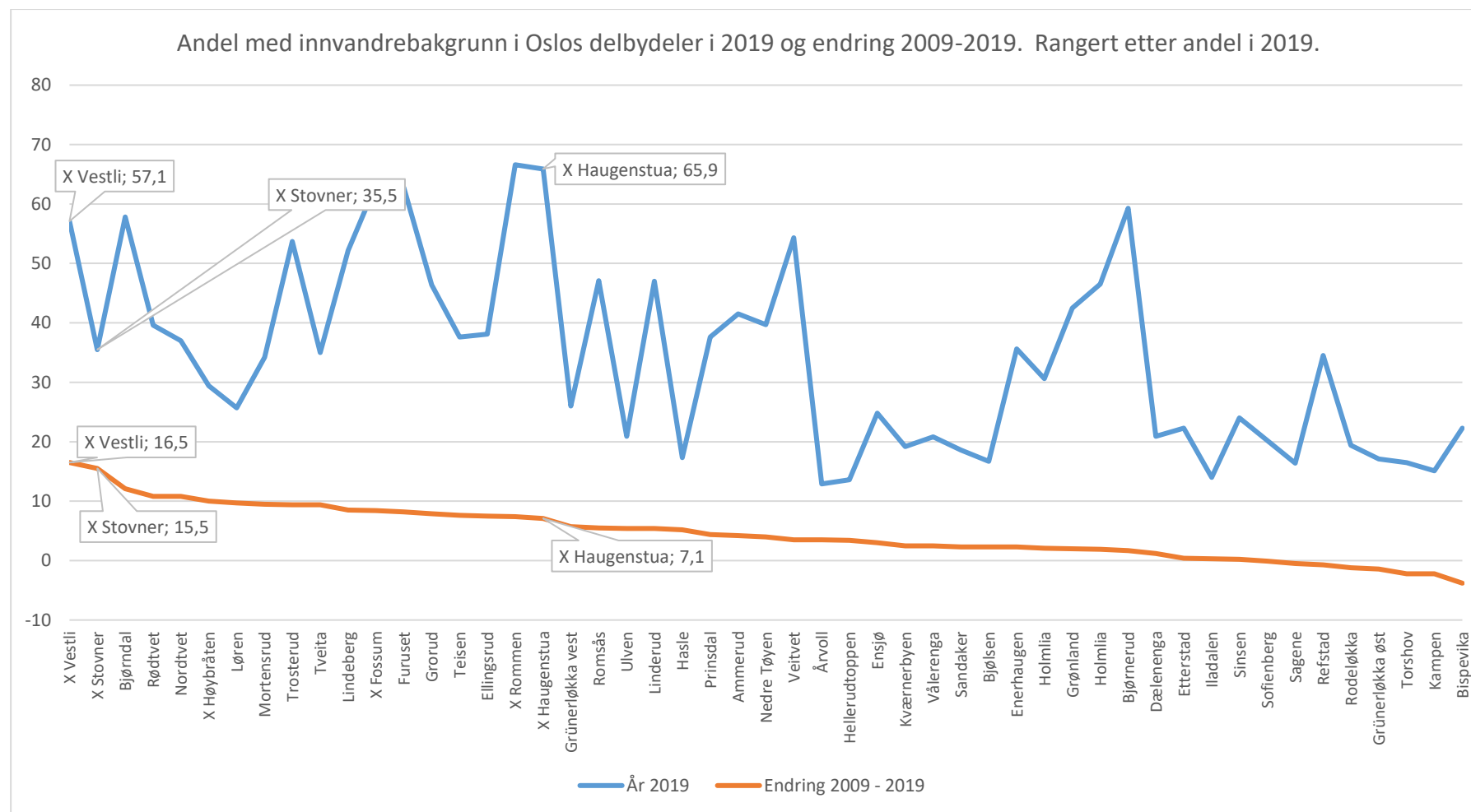
Figur 2. Andel med innvandrerbakgrunn³ i 51 utvalgte delbydeler i Oslo. 2009, 2014, 2019. Rangert etter andel i 2019. Delbydeler i Bydel Stovner markert med X foran stedsnavnet.

³ Definert som innvandrere eller norskfødte med innvandrereforeldre fra land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenfor EU/EØS.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 3. Andel med innvandrerbakgrunn⁴ i 51 utvalgte delbydeler i Oslo i 2019, og endring i perioden 2009-2019. Rangert etter endring i perioden (prosentpoeng). Delbydeler i Bydel Stovner markert med X foran stedsnavnet.

⁴ Definert som innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre fra land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenfor EU/EØS.

Den aller klart sterkeste veksten målt i prosentpoeng har funnet sted i delbydelene Vestli (16,5 prosentpoeng) og Stovner (15,5 prosentpoeng) i Bydel Stovner helt nordøst i Groruddalen. Av disse to hadde Vestli en relativt høy andel med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (57,1 prosent) i 2019, mens delbydel Stovner lå betydelig lavere (35,5 prosent). Flere av nabo-delbydelene har også hatt relativt høy vekst i perioden, og hadde høye andeler fra før. Dermed har deler av Bydel Stovner og Bydel Alna blitt de første områdene i Norge hvor minoritetsandelen passerte 60 prosent i løpet av den siste tiårsperioden. Et interessant fenomen er også at enkelte eneboligområder, som Gamle Stovner/delbydel Stovner og Høybråten, som lenge var «majoritetsenkla» omkranset av blokk- og rekkehusområder med betydelige høyere minoritetsandeler, har fått et mye høyere innslag av minoriteter i perioden etter 2009.

Er det slik at det er de områdene som hadde høy andel minoriteter fra før som også har hatt den sterkeste veksten? Vi finner en svak sammenheng mellom andel med minoritetsbakgrunn i 2009 i de utvalgte delbydelene i Oslo og hvor veksten har kommet i perioden 2009-2019 (pearsons $r = 0,31$). Veksten i minoritetsandel har altså vært litt sterkere i områder hvor minoritetsandelen var høy i utgangspunktet. Dette tyder på en noe forsterket etnisk segregasjon internt i Oslos østlige bydeler i perioden.

Et steinkast utenfor Oslo – og særlig nært Bydel Stovner – finner vi Stalsberg, Retten og Hvam (alle på 32 prosent) i Skedsmo kommune og Skårer (30 prosent) i Lørenskog. Disse har i en årrekke mottatt innflyttere med minoritetsbakgrunn fra Oslo indre øst og Groruddalen.

Majoritets- og minoritetsnorske barn og unge

Oppvekstforholdene for barn og unge er særlig sentralt i levekårsstudier både for deres situasjon her og nå og fordi det kan si mye om levekårene deres som voksne. Vi går derfor gjennom noen sentrale demografiske trekk for barn og unge og deres familier. Aldersstrukturen i et område og andelen majoritets- og minoritetsnorske barn gjennomgås her.

Alle barn 0-17 år: Stovner har høy andel barn og unge, og svak nedgang i perioden 2009-2019

Oslo har en lavere andel barn og unge under 18 år enn landet som helhet, hhv 19 og 22 prosent. Oslo hadde en marginal nedgang i andelen barn i perioden 2009-2019. I de 51 utvalgte delbydelene i Oslo finner vi relativt stor variasjon i hvor barn og unge bor. De yngste barnas (0-6 år) andel varierer fra 6 til 14 prosent mellom delbydelene, mens de litt eldre barna (7-17 år) er mer skjevfordelt mellom områdene (varierer fra 2 til 22 prosent). For begge grupper er hovedmønsteret at andelen er lavest i sentrumsområdene og øker utover med avstand fra sentrum, men dette mønsteret er sterkere for de yngste enn de eldste. I indre øst er andelen barn (0-17 år) lavere enn for byen og de 51 områdene, og når det gjelder fordelingen mellom de yngste og eldste barna er det høyere andel barn i førskolealder (0-6 år) enn i skolealder (7-17 år). I Groruddalen og Søndre Nordstrand er den totale andel barn under 18 år betydelig høyere og selv om andelen førskolebarn (0-6 år) er høyere her enn i indre by øst er andelen skolebarn- og ungdom (7-17 år) enda høyere. Delbydelene i Stovner følger stort sett mønsteret for Groruddalen. Det er også forskjeller mellom de ytre østlige bydelene, der flere områder på Søndre Nordstrand har den aller høyeste andelen barn og unge.

I Bydel Stovner er det særlig i delbydel Rommen at andelen 0-6 år er høy (10,9 prosent), mens delbydel Stovner ligger lavt (7,1 prosent). For gruppa 7-17 år ligger delbydel Stovner (13,6 prosent) også litt lavere enn de øvrige som ligger mellom 14,5 og 15,5 prosent. For hele gruppa 0-17 år ligger delbydel Stovner lavest (20,7 prosent), mens Rommen og Haugenstua ligger høyest (hhv 25,8 og 24,9 prosent). Alle delbydelene i bydel Stovner har dermed høyere andel barn og unge enn for landet som helhet, og de fleste ligger også høyere enn Oslo. I perioden 2009-2019 har Oslo hatt en svak nedgang i andel barn og unge 0-17 år, og det gjelder også samtlige delbydeler i Bydel Stovner hvor nedgangen har lagt mellom 1 og 3 prosentpoeng. Sterkest var nedgangen i delbydel Stovner (-3 prosentpoeng).

Bydel Stovner har den høyeste andelen minoritetsnorske barn og unge i landet, og har hatt sterk vekst i tiårsperioden 2009-2019

Når vi undersøker andelen barn med minoritets⁵- og majoritetsbakgrunn kan dette beregnes som andel av total befolkning eller som andel av alle barn og unge. Vi har her valgt å benytte beregningen som viser hvor stor minoritetsandelen er blant barn og unge fordi vi anser dette som det mest relevante målet når det særlig er situasjonen for barn og unge vi er opptatt av. På landsbasis er andelen 19 prosent, mens for Oslo er den betydelig høyere på 34,4 prosent. For samtlige 99 byområder i vår analyse er gjennomsnittet på 43,1 prosent, hvor de 51 delbydelene i Oslo øst ligger høyest på 49,1 prosent. I Oslo har mellom 50 og 80 prosent av barn og unge minoritetsbakgrunn i halvparten av de 51 utvalgte østlige byområdene. Figur 4 illustrerer godt at Bydel Stovner er i en særstilling; Haugenstua (81,9 prosent), Fossum (81,6 prosent), Rommen (79,5 prosent) og Vestli (76,3 prosent) er de fire delbydelene i Norge med aller høyest andel barn og unge 0-17 år med minoritetsbakgrunn. De ligger mer enn dobbelt så høyt som gjennomsnittet for Oslo, og fire ganger så høyt som for landet som helhet. Delbydelene Stovner (49,3 prosent) og Høybråten (34,4 prosent) ligger betydelig lavere. Høybråten ligger på Oslogjennomsnittet. Vi ser altså at minoritetsandelene for hele befolkningen i Bydel Stovner blir bekreftet og forsterket når vi tar for oss den yngre delen av befolkningen.

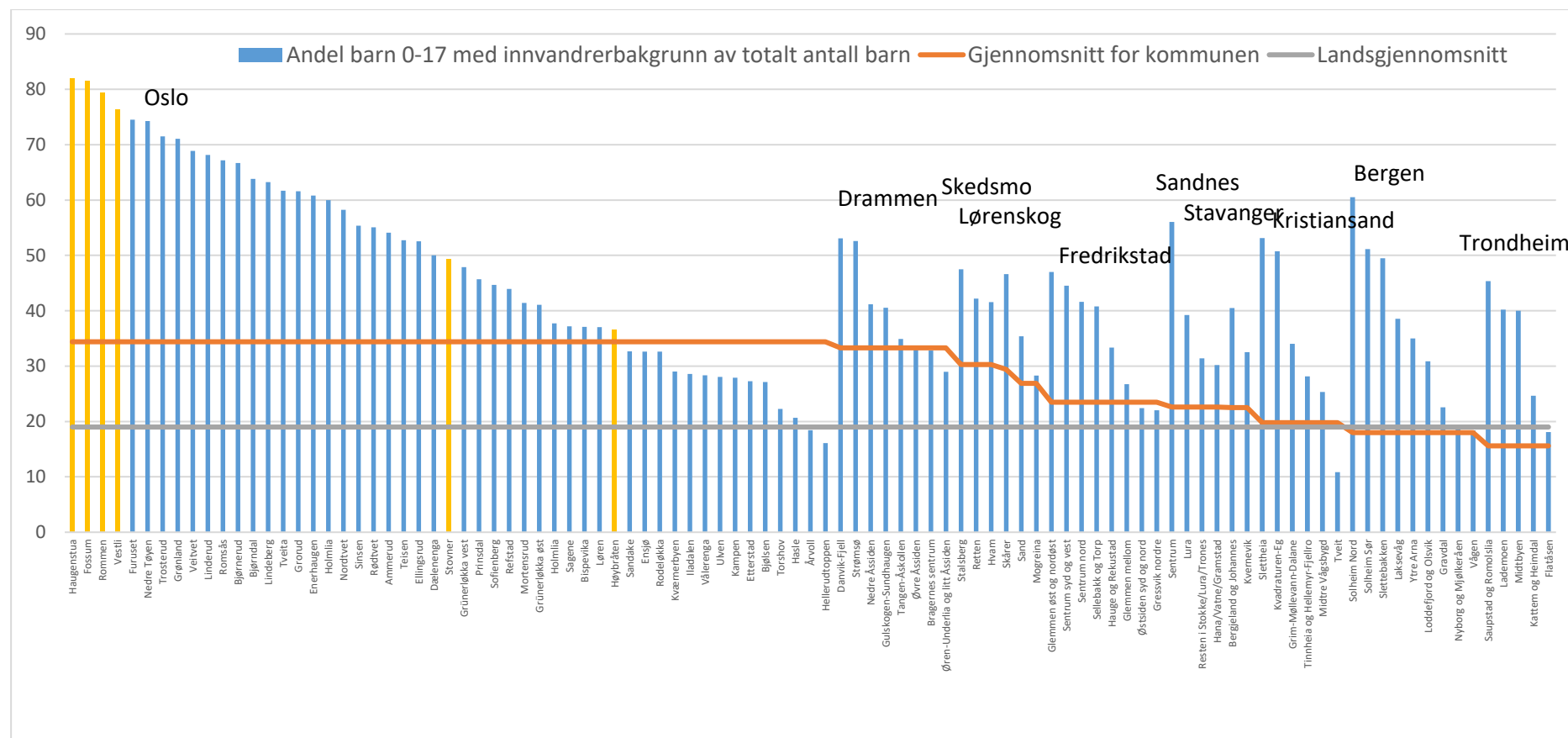
En trend for utviklingen for de 51 utvalgte østlige delbydelene i Oslo i tiårsperioden 2009-2019 er at flere delområder i Oslo med levekårsutfordringer og en lavere andel barn og unge med minoritetsbakgrunn har hatt den sterkeste økningen i andel minoritetsnorske barn, mens områdene som allerede hadde høy andel i 2009 har hatt lav vekst eller en svak reduksjon. Dette tyder på en likere fordeling av barn og unge med minoritetsbakgrunn mellom de mest levekårsutsatte byområdene i Oslo – først og fremst i form av en sterkere konsentrasjon i flere delområder i Groruddalen og Søndre Nordstrand, samtidig som vi ser en avtakende konsentrasjon i sentrumsområdene. Noen områder i ytre by øst og sør med en relativt høy andel i starten av tiårsperioden har også hatt en tydelig økning i prosentpoeng fram til 2019 – dette gjelder for eksempel Bjørndal (+ 13,1 prosentpoeng) Vestli og Nordtvet (begge +11,5 prosentpoeng), Rødtvet og Mortensrud (+ 11 prosentpoeng) og Grorud og Ellingsrud (+ 9,5 prosentpoeng).

⁵ Her viser minoritetsbakgrunn til alle som enten selv har innvandret til Norge eller norskfødte med innvandrerforeldre fra hele verden.

Et interessant trekk er at også områder som lenge har hatt et visst preg av å være «majoritetsnorske enklaver» i bydeler omkranset av områder med høye minoritetsandeler har hatt en sterk vekst i minoritetsandeler – noe som er særlig synlig når vi ser på andel barn og unge medminoritetsbakgrunn. To eksempler er delområdene Stovner (+ 18,6 prosentpoeng) og Høybråten (+ 11 prosentpoeng) i Bydel Stovner, som begge er småhusområder som lenge har vært bebodd

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 4. Andel barn 0-17 år med innvandrerbakgrunn⁶ av totalt antall barn i 2019. 99 utvalgte delområder i 11 kommuner, kommunenivå og landsnivå. Rangert etter fallende gjennomsnitt for kommuner og delområder. Delbydelene i Bydel Stovner er markert med oransje søyler.

⁶ Her viser minoritetsbakgrunn til alle som enten selv har innvandret til Norge eller norskfødte med innvandrerforeldre fra hele verden.

av majoritetsnorske med liten grad av levekårsutfordringer. Sistnevnte ser ikke ut til å endre seg selv om befolkningen skiftes ut; omfanget av levekårsutfordringer er fortsatt relativt lavt. Dette kan sees som et tegn på at middelklassen, og den mest velstående delen av arbeiderklassen, med minoritetsbakgrunn, følger en lokal boligkarriere i takt med sin sosiale mobilitet og kjøper seg eneboliger og rekkehus på østkanten. En tendens som tidligere er godt dokumentert av Magnusson Turner og Wessel (2013)⁷. Dette kan også sees i sammenheng med majoritetsbefolkningens preferanser for omfanget av etnisk miks i nabolaget (Andersson m fl 2016).

Enslige foreldre

Høy, men avtakende, andel barn med enslige foreldre i Bydel Stovner

Som et mål på ressursituasjonen for barn 0-17 år i hjemmet har vi sett på andel barn som bor med enslige foreldre av hele befolkningen, og hvordan dette fordeler seg romlig og utvikler seg i den siste tiårsperioden⁸. I Norge ligger andelen på 3,4 prosent i 2019, mens Oslo ligger på 3,5 prosent. Det har vært en nedgang i perioden 2009-2019 i andel barn med enslige foreldre på 0,5 prosentpoeng på landsbasis og med 0,7 prosentpoeng i Oslo.

Gjennomsnittsandelen for barn med enslige foreldre for de 51 utvalgte østlige delbydelene i Oslo lå litt høyere enn for byen som helhet, på 4,1 prosent. Variasjonen mellom områdene var imidlertid stor, og i noen få områder var andelen dobbelt så høy som for byen som helhet. 17 av de 51 områdene hadde lavere andel enn 3,5 prosent. Fossum (7,0 prosent) i Bydel Stovner, Nedre Tøyen i Bydel Gamle Oslo (6,8 prosent) og Bjørnerud i Bydel Søndre Nordstrand (6,3 prosent) er de tre delbydelene med klart høyest andel. I Bydel Stovner ligger Vestli (4,7 prosent), Haugenstua (3,8 prosent), Rommen (3,4 prosent) og Høybråten (3,4 prosent) betydelig lavere, men delbydel Stovner lå lavest på 2,7 prosent.

Andelen barn med enslige foreldre har, i likhet med landet som helhet og for Oslo, avtatt i de utvalgte delbydelene i perioden fra 2009 til 2019. Det gjelder også for samtlige delbydeler i Bydel Stovner, utenom Fossum hvor den økte og Haugenstua hvor den lå stabilt. Rommen hadde en særlig sterk nedgang i andel barn med enslige foreldre.

Kort botid i Norge

Stor variasjon mellom områder og over tid - Bydel Stovner skiller seg ikke ut

Hvorfor er kort botid interessant? For å kunne si noe om variasjon i botid for innvandrere mellom ulike områder har vi også analysert husholdninger som har bodd fem år eller kortere i Norge⁹. Det er flere grunner til at kort botid er en interessant indikator. Vi vet for eksempel at integrering og deltakelse for innvandrere som regel øker med botiden i det nye landet, men også her er det selvsagt stor variasjon mellom ulike grupper og årsaker til innvandringen. Arbeidsinnvandrere som enten kommer til landet fordi de allerede har en jobb eller har kompetanse og nettverk som gjør at de har gode muligheter på arbeidsmarkedet vil være i en svært ulik posisjon enn mange

⁷ Turner, Lena Magnusson; Wessel, Terje (2013). Upwards, Outwards and Westwards: Relocation of Ethnic Minority Groups in the Oslo Region. *Geografiska Annaler. Series B. Human Geography*. Vol. 95.

⁸ Andelen barn 0-17 år som bor med enslige foreldre er målt som andel av hele befolkningen, og ikke som andel av alle barn 0-17 år som hadde vært å foretrekke. Definisjonen er ikke optimal, men indikatoren gir likevel en god pekepinn på omfanget og fordelingen mellom områder av barn som bor med enslige foreldre.

⁹ Her viser innvandrere til alle som selv har innvandret til Norge fra hele verden.

asylanter. Hvis vi ser bort fra arbeidsinnvandrere vil arbeidsdeltakelse og mulighet og evne til å forsørge seg selv og sin eventuelle familie oftest være lavere for personer og hushold med kort botid. En rekke behov vil også ofte være større den første tiden, enn senere, og vil stille krav til det lokale tjenestetilbudet og lokalsamfunnet. Eksempler er behov for norskopplæring, utdanninge/kompetanseutvikling, arbeidssøking, ulike støtteordninger, bolig osv. Statsborgerskap og muligheten for politisk deltakelse påvirkes av botid; utenlandske statsborgere får stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg etter tre års sammenhengende botid og ved stortingsvalg har kun norske statsborgere stemmerett. Statsborgerskap kan som hovedregel oppnås etter syv års botid i landet, men personer som gifter seg med en norsk borger kan oppnå statsborgerskap etter kortere tid.

Kort botid kan imidlertid være komplisert å beregne for husholdninger som består av flere personer. Kort botid – fem år eller mindre – blir her definert som botiden, regnet fra man får oppholdstillatelse, til den i husholdet som har bodd lengst i Norge. Det betyr at for eksempel mange familiegjenforeninger ikke fanges opp av denne indikatoren hvis den nyankomne flytter inn i et hushold hvor noen har lengre botid enn fem år. Husholdningens botid er dermed lik denne personens botid. Tallene gjelder for innvandrergupper fra hele verden.

Andelen med kort botid i Bydel Stovner er høyere enn for landet, og lavere enn for Oslo – utenom Fossum som lå høyere enn Oslo

På landsbasis var andel med kort botid – innvandrere som har bodd kortere enn fem år i Norge – på 4,4 prosent, mens Oslo lå høyere på 7,1 prosent. Andelen med kort botid for landet som helhet har variert mellom 4 og 6 prosent i perioden 2009 – 2019, og ligger i 2019 på 4,4 prosent. De fleste av de større byene og kommunene har høyere andeler, og viser at disse kommunene bosetter relativt mange flyktninger og at mange innvandrere i andre kategorier (arbeidsinnvandrere, familiegjenforente, osv.) velger å bosette seg her. For flyktninger som først bosettes andre steder i landet fører dessuten sekundærflyttinger til at mange innvandrere flytter til Oslo og andre store og sentrale kommuner i løpet av de fem første årene i landet. Oslos tiltrekning på innvandrere har vært tydelig gjennom en årrekke og hovedstaden har dessuten tatt imot relativt mange innvandrere.

Andelen hushold med kort botid i de 51 analyserte østlige delbydelene i Oslo i 2019 hadde et gjennomsnitt på 6,7 prosent, og varierer fra 14,1 prosent på Refstad til 2,6 prosent på Holmlia Nord. Indre by øst - deler av Grünerløkka og Gamlebyen - skiller seg ut med høye særlig andeler (10 til 14 prosent). Variasjonen er stor. 5 av 51 delbydeler ligger mellom 10-15 prosent (ingen av delbydelene i Bydel Stovner har så høye andeler), 32 delbydeler ligger mellom 5-10 prosent (her finner vi Fossum 8,6 prosent, Vestli 6,7 prosent, Høybråten 6,1 prosent og delbydel-Stovner 5,7 prosent) og 14 ligger mellom 2,6-5 prosent (her finner vi Rommen 4,8 prosent og Haugenstua 4 prosent). Det betyr at Fossum er den eneste delbydelen som har høyere andel innvandrere med kort botid enn Oslo. Rommen og Haugenstua ligger på samme nivå som landet, mens de tre resterende ligger mellom nivået for landet og Oslo.

Svak økning i andel med kort botid på landsbasis og i Oslo, delbydelene i Bydel Stovner følger samme mønster, utenom Rommen og Haugenstua som har nedgang

Utviklingen over tid følger om lag det samme mønsteret både for landet som helhet og for Oslo, noe som antagelig i stor grad reflekterer variasjon i tilstrømmingen av innvandrere til Norge. Vi ser

at av de tre tidspunktene vi har tall for var det en topp i 2014, med en økning fra 2009 til 2014 og en nedgang fra 2014 til 2019 slik at nivået i 2019 stort sett lå høyere enn i 2009. I Oslo var andelen om lag lik i 2009 og 2019. Utviklingen i delbydelene i Oslo over tid følger om lag samme mønster som for landet som helhet og nivået for Oslo. Vi ser at det gjennomgående var en tydelig oppgang fra 2009 til 2014 etterfulgt av en noe svakere nedgang i andel fra 2014 til 2019 slik at nivået i 2019 var noe høyere enn i 2009. Dette er også mønsteret for fire av delbydelene på Stovner som alle har hadde en topp i 2014, og en økning fra 2009 til 2019 (prosentpoengs økning i parentes): Vestli (3,5) Høybråten (2,3), Fossum (1,8) og Stovner (1,1). Vestli hadde en særlig sterk økning, en dobling, mens de tre øvrige også har tydelige økninger. Rommen og Haugenstua som begge lå lavt i 2019 har hatt en motsatt utvikling; begge har hatt nedgang i andel innvandrere med kort botid i Norge fra 2009 til 2019 på hhv 2,8 og 1,4 prosentpoeng.

3. Flytting og bofasthet

Vi starter med noen refleksjoner om flytting som en bakgrunn for tolkningen av tall og funn. Flytting inn og ut av nabolag og byer er interessant av flere grunner. For det første forteller det noe om hvor attraktive områdene er, og for hvilke grupper. En underliggende faktor er selvsagt også økonomisk handlingsrom for flytterne og avveiningen mellom preferanser og økonomiske muligheter. For det andre har flyttestrømmene betydning for hvordan et område utvikler seg over tid; hvem flytter inn og hvem flytter ut. Får området over tid påfyll av bestemte grupper – høy eller lavinntektsgrupper, sysselsatte eller personer som ikke er i jobb og majoritets- og minoritetsbefolkning? Hvordan preger flyttestrømmene befolkningssammensetningen over tid?

To nærliggende begreper er **gentrifisering** og **filtrering**. Gentrifisering betegner områder hvor middelklassen (høy utdanning og inntekt) flytter inn og hvor grupper med mindre økonomiske ressurser flytter ut (ofte fordi de blir presset ut av høyere boligpriser eller fordi de føler seg fremmedgjorte i endrede omgivelser og med nye naboer). Kort sagt opplever området en statusheving. Filtrering er det motsatte og betegner et område som faller i status og attraktivitet. Beboere med mest ressurser flytter ut og innflytterne har lavere grad av ressurser og søker seg dit på grunn av lavere boligpriser og har dermed også mindre ressurser til vedlikehold og oppgradering av boliger og uteområder. Den fysiske kvaliteten på området faller dermed ofte i takt med utskiftningen av befolkning.

Disse to beskrivelsene er på mange måter ytterpunktene på en skala over ulike utviklingsbaner for nabolag, og de fleste områder følger ikke så «ekstreme» utviklingstendenser. Alle nabolag går dessuten gjennom ulike faser i takt med livsfasene til beboerne, på samme måte som vi snakker om **livsfaseflyttinger** gjennomgår områdene livsfaser – **områdefaser**. Et nybygd boligområde kan for eksempel først bosettes av mange barnefamilier. Etter som årene går vokser barna til og flytter ut, mens foreldrene blir eldre og noen flytter videre til en mindre bolig når redet tømmes for barn. Etter hvert blir utflytterne erstattet av nye grupper som ofte er i en annen livsfase enn de «opprinnelige» beboerne. Et «modent» område med lang historie kan dermed oftere ha en større miks av personer i ulike faser. Men dette henger selvsagt også tett sammen med økonomi og andre preferanser hos beboerne i samspill med boligpriser og kvaliteter ved områdene (sentralitet, boligtyper, hager, fritidstilbud, skoler osv).

Noen byområder kan dessuten ha preg av å være **etableringsområder** for unge personer som studerer eller jobber og som flytter hjemmefra for første gang; typisk leieboliger i sentrale bystrøk. I noen studier omtales deler av indre by i større byer som **transittområder** – et område som har stort gjennomtrekk av beboere; gjerne et sted hvor man slår seg ned som nyankommen (fra andre deler av byen, landet eller verden), men som for mange ikke er et sted man blir boende over lengre tid (Brattbakk m fl 2015, 2018¹⁰ – stedsanalysene av Tøyen og Grønland). Stedsanalysene viste at om lag én av tre var på flyttefot hvert år. Supplert med tall fra denne

¹⁰ Brattbakk, I., Hagen, A. L., Rosten M. R., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., Thorstensen, E. & Bratseth, K. (2015). Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo. Rapport 8/2015. Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo.

Brattbakk, I., Andersen, B., Hagen, A. L., Ruud, M. E., Ander, H.E., Breistrand, H., Skajaa, J. & Dalseide A.M. (2017) På sporet av det nye Grønland. Sosiokulturell stedsanalyse av Grønland i Bydel Gamle Oslo. AFI-rapport 04:2017. Høgskolen i Oslo og Akershus.

undersøkelsen (se avsnitt om bofaste) vet vi samtidig at litt over én av tre (35 – 38 prosent) i de samme områdene bodde der i 2019 hadde bodd der i minst 5 år – altså en relativt bofast kjerne parallelt med gruppene som flytter hyppigere. I de nevnte områdene, og i mange andre sentrale byområder, er det ikke uvanlig at opp mot én av tre beboere er på flyttefot hvert år (ca 20-35 prosent), mens andelen flyttere per år er lavere i mange blokk og rekkehusområder lengre unna sentrum (10-20 prosent) som gjelder store deler av Stovner, og lavest ligger som regel eneboligstrøkene (5-15 %) som også er dekkende for noen av Stovners delbydeler. At et område får innflytting av personer med lavere økonomi og sysselsetting enn de bofaste trenger med andre ord ikke bety at hele området går gjennom en filtreringsprosess; flyttestrømmene kan også opprettholde en relativt konstant miks av beboere over tid. De som flytter inn bor der kanskje i ti år, og har i denne perioden blitt eldre, fått bedre betalte jobber, og flytter videre mot områder hvor de kan realisere sine preferanser for boliger og nabolagskvaliteter som er mer i samsvar med familiens endrede ønsker og behov.

Bofaste og flyttere: Et annet moment er i hvilken grad de som er bofaste (ikke flytter i perioden og generelt flytter mindre) og de som flytter (i perioden og generelt har en høyere flyttefrekvens) er svært ulike grupper. Flere studier viser at fattige husholdninger, som ofte bor i leieboliger flytter mer enn de som har bedre økonomi og eier. Men også her kan det være forskjeller; for samtidig vet vi at noen lavinntektsgrupper bor mer stabilt – det gjelder for eksempel en del som bor i kommunale boliger og personer som av økonomiske grunner er låst fast i sin boligsituasjon. Vi kommer tilbake til bofaste senere i rapporten.

Nybyggingsgrad: Et siste moment som er verdt å ha i mente er graden av nybygging i de aktuelle byområdene. I områder med null eller lav nybygging henger inn- og utflytting tett sammen; her må noen flytte ut for at andre kan flytte inn. Mens med økende grad av nybygging får man også innflytting av nye beboere som endrer den totale befolkningssammensetningen, men som har ingen eller relativt liten betydning for flytteprosessene knyttet til de mer etablerte boligene i strøket.

Storbyer følger grovt sett en syklus med innflytting av unge mennesker som søker utdanning og arbeid. Mange flytter til leieboliger i sentrale strøk, mens noen raskere kjøper seg bolig. Etter som tiden går og pardannelser oppstår og mange får barn flytter man gradvis mot større boliger i strøk litt lengre unna sentrum. De som flytter ut av storbyene har oftere høyere inntekt og sysselsettingsgrad enn innflytterne.

Inn- og utflyttere etter innvandringsbakgrunn Høye og økende minoritetsandeler blant inn- og utflytterne til Stovner, Fossum høyest og Høybråten lavest

Innflytterne til de fire Stovner-delbydelene Fossum, Vestli, Rommen og Haugenstua har høyest andel med minoritetsbakgrunn¹¹ av alle de 99 utvalgte byområdene vi har analysert (inkl. de 51 østlige delbydelene i Oslo) (figur 5). Om lag 80 prosent av innflytteren hit har minoritetsbakgrunn, og andelen har økt i perioden 2008-2018. Delbydelene Stovner (67,3 prosent) og Høybråten (53,9 prosent) har en lavere andel med innvandrerbakgrunn¹² blant innflytterne, men er sammen med delbydel Nordtvet i Bydel Grorud, de tre områdene i Oslo hvor andelen av innflytterne som

¹¹ Her viser innvandrerbakgrunn til alle som enten selv har innvandret til Norge eller norskfødte med innvandrerforeldre uavhengig av hvilken utenlandsk landbakgrunn de har.

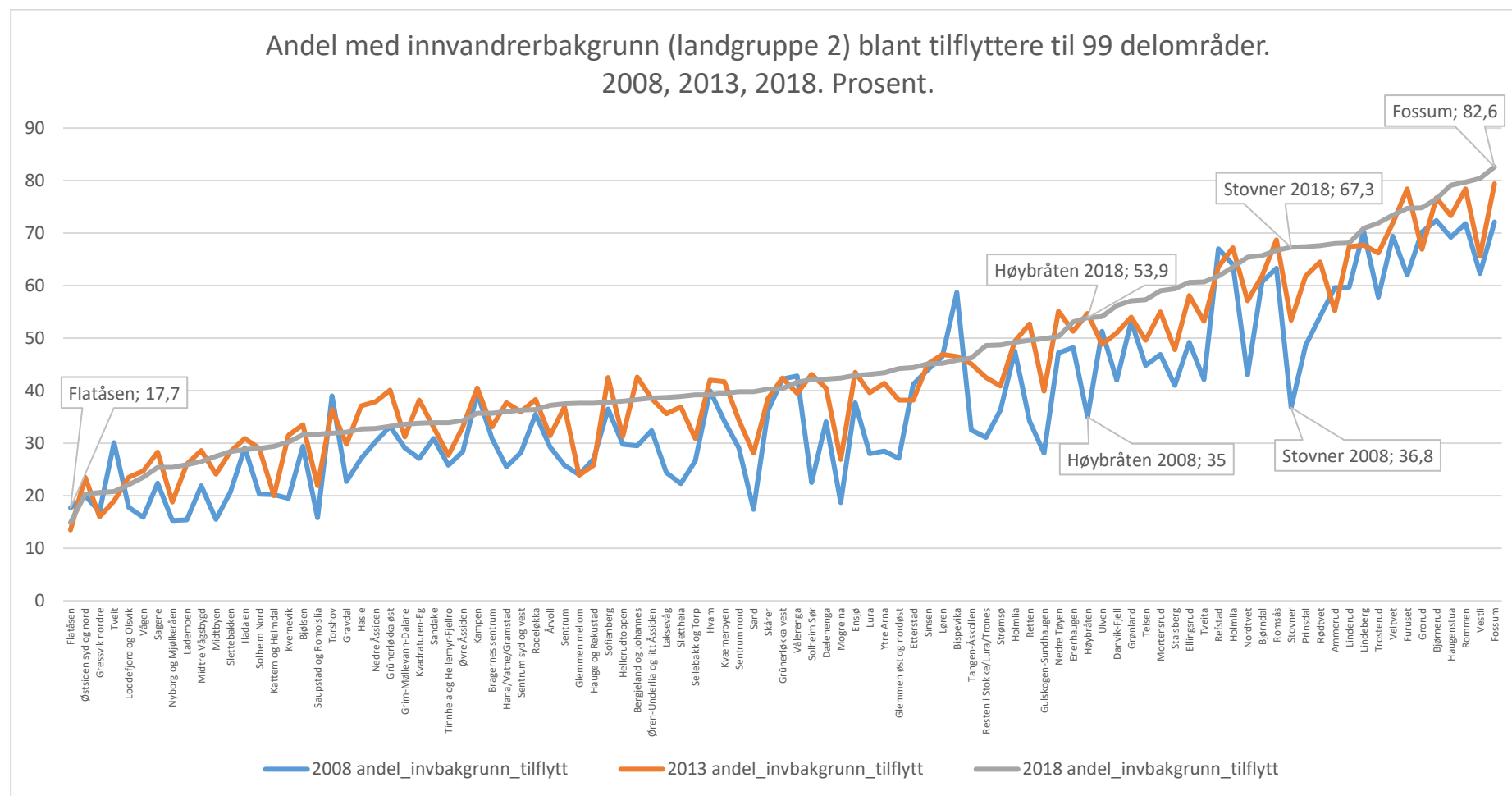
¹² Her viser innvandrerbakgrunn til alle som enten selv har innvandret til Norge eller norskfødte med innvandrerforeldre uavhengig av hvilken utenlandsk landbakgrunn de har.

har minoritetsbakgrunn har økt mest i perioden. I prosentpoeng ble andelen nesten doblet for delbydel Stovner (fra 37 til 67 prosent - altså opp 30 prosentpoeng), mens på Høybråten gikk den opp med 19 prosentpoeng (fra 35 til 54 prosent). Dette støtter opp under tidligere funn som peker i retning av at områder som lenge hadde en lavere andel med innvandrerbakgrunn og som var omgitt av områder med høyere andel har hatt en sterk økning i den siste tiårsperioden.

Andelen med innvandrerbakgrunn blant inn- og utflyttere følger hverandre imidlertid tett (høy korrelasjon, pearsons $r = 0.94$). Områder med høy innflytting av personer med innvandrerbakgrunn har også høy utflyttere med innvandrerbakgrunn, ofte er de to andelene ganske like (figur 6). Og det samme gjelder for områder med lav andel. De fire delbydelene Fossum, Vestli, Rommen og Haugenstua som har høyest andel innflyttere med innvandrerbakgrunn av alle de 99 analyserte byområdene i 2018, har samtidig en svakt høyere andel utflyttere med minoritetsbakgrunn. Det samme gjelder for Høybråten, mens delbydel Stovner er den eneste av delbydelene i Bydel Stovner som har en høyere andel inn- enn utflyttere med minoritetsbakgrunn i 2018.

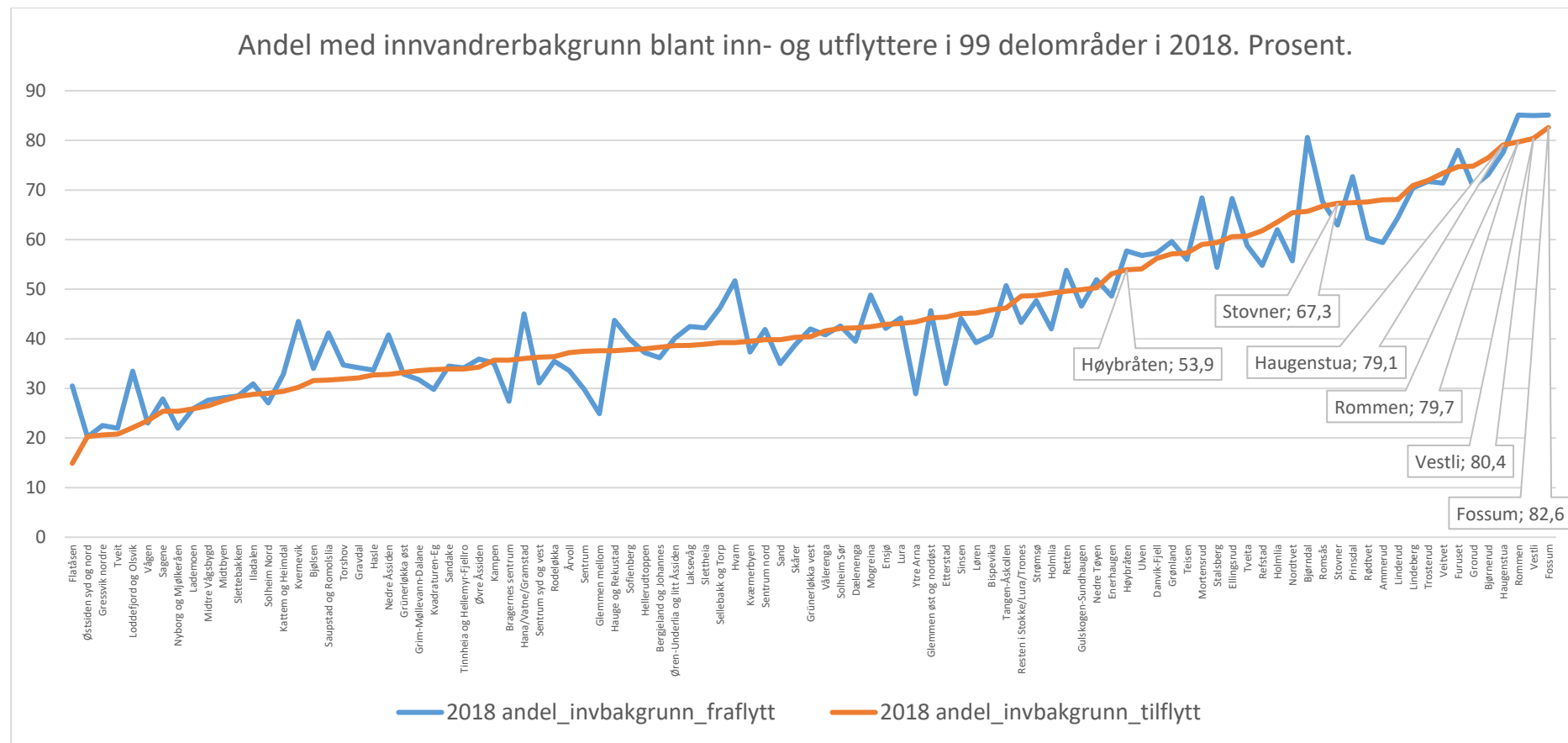
Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 5. Andel med innvandrerbakgrunn blant innflyttere til 99 delområder. 2008, 2013 og 2018. Prosent.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 6. Andel med innvandrerbakgrunn blant inn- og utflyttere i 99 delområder i 2018. Prosent. Andel tilflyttere med innvandrerbakgrunn i 2018 markert for de seks delbydelene i Bydel Stovner.

4. Levekår i Stovners delbydeler: analyser av sentrale levekårsindikatorer

Bydel Stovner skårer svakt på svært mange sentrale levekårsvariabler, og utviklingen har hatt en negativ tendens for mange av dem over den siste tiårsperioden. Samtidig er det viktig å understreke at det er stor intern variasjon mellom de seks delbydelene i bydelen. Gjennomgående skårer Fossum og Vestli svakest, fulgt av Haugenstua og Rommen, mens Stovner, og særlig Høybråten har et betydelig mindre omfang av levekårsutfordringer.

Vi starter med en gjennomgang av hvor mange som verken er i arbeid eller under utdanning før vi tar for oss en rekke andre indikatorer på lavinntekt og begrensede økonomiske ressurser. Vi inkluderer her den samlede mengden økonomiske overføringer fra det offentlige gjennom et mål som tar for seg andelen hushold hvor over halvparten av inntekten kommer fra offentlige overføringer, og enkeltordninger som sosialhjelp. Vi har et særlig fokus på barn i lavinntektsfamilier. Å ha svært små økonomiske ressurser er begrensende på muligheter og livsutfoldelse på mange måter. Det gir svakere tilgang på nødvendige materielle goder, begrensninger på boligmarkedet og ved valg av bosted, fører til lavere sosial deltakelse og helseplager. Å ikke være i arbeid gir ikke bare svakere økonomi, men fører også til at man ikke får ta del i det sosiale fellesskapet blant kollegaer og kan påvirke mestringsfølelse og selvspekt negativt. Svært mange studier peker på negative konsekvenser av å ha lav inntekt og særlig av å vokse opp i en lavinntektsfamilie (se Hyggen m fl 2018 for en oversikt). Følelsen av utenforskap kan også trigges og forsterkes av å leve i lavinntekt og enkelte studier peker mot at en slik følelse av å ikke ha lykkes kan være ekstra sterk i en rik og generøs velferdsstat som den norske der støtteordningene er mange og velstanden øker jevnt for de fleste. Vi vil for øvrig minne om at grad av inntektsoverføringer fra det offentlige her brukes som et tegn på at personen eller husholdet har levekårsutfordringer samtidig som slike overføringer også viser at den norske velferdsstaten har relativt god inntektssikring for hushold som av ulike årsaker ikke kan forsørge seg selv.

Som nevnt innledningsvis gjenfinnes stort sett alle indikatorer og tall i vedleggstabellene bakerst.

Arbeid, inntekt og økonomiske ressurser

Utenfor arbeid og utdanning

Høy andel minoritets- og majoritetsnorske 30-59-åringer står utenfor arbeid og utdanning i Bydel Stovner – flere delbydeler har mellom 2 og 3 ganger så høye andeler som for landet

Andelen voksne i alderen 30-59 år som står utenfor arbeid og utdanning er svært høy i Bydel Stovner, særlig på Fossum som er den delbydelen som skårer svakest av alle de 88 utvalgte byområdene på denne indikatoren. Det er imidlertid noen forskjeller etter kjønn og landbakgrunn. For kvinner med minoritetsbakgrunn er andelen (48,6 prosent) nesten dobbelt så høy som for landet (27,8 prosent) og 17,7 prosentpoeng høyere enn for Oslo (31,1 prosent). Vestli har også en høy andel minoritetskvinner utenfor arbeid og utdanning (42,7 prosent), mens de fire øvrige ligger nærmere snittet for Oslo. For menn med minoritetsbakgrunn skiller andelen i Stovners

delbydeler seg mindre ut. Her ligger Vestli og Høybråten om lag på snittet for landet (22,8 prosent) og Oslo (24,4 prosent), mens Rommen, Haugenstua og delbydel Stovner har lavere andel (mellom 16,7 og 19,4 prosent). Fossum er eneste delbydel som ligger betydelig høyere (30 prosent). Menn med minoritetsbakgrunn som bor i Stovner bydel er dermed ganske like menn med minoritetsbakgrunn i resten av landet når det gjelder grad av sysselsetting og tilbøyelighet til å være under utdanning.

Et annet særtrekk ved flere av delbydelene på Stovner er at andelen majoritetskvinner og -menn som er utenfor arbeid og utdanning er svært høy. Igjen er det Fossum som har klart høyest andel – høyest av alle de 88 analyserte byområdene (kvinner 38 prosent og menn 36,8 prosent), og om lag to og en halv ganger så høyt som for landet (14,7 prosent) og over tre ganger så høyt som Oslo for kvinner (11,6 prosent), og tre ganger så høyt som både landet (11,7 prosent) og Oslo (11,5 prosent) for menn. At mer enn én av tre menn og kvinner med majoritetsbakgrunn på Fossum er utenfor arbeid og utdanning gjør at dette området skiller seg skarpt fra resten av bydelen og er også spesiell i nasjonal målestokk. Delbydelene Vestli, Rommen og Haugenstua ligger dobbelt så høyt som landet for kvinner og menn. Kvinner i delbydel Stovner og Høybråten ligger litt lavere enn for landet, mens mennene i disse to delbydelene ligger på lands- og Oslosnittet.

At såpass mange voksne i arbeidsfør alder står utenfor arbeid viser seg også ved gjennomgangen av ulike mål for inntektsnivå og andelen mottakere av økonomiske velferdsordninger som følger på de neste sidene.

Husstander med over halvparten av inntekten fra overføringer Høy andel personer i husstander der minst 50 prosent av inntekten kommer fra overføringer på Stovner: over dobbelt så høy andel i to delbydeler, men stor variasjon internt i andeler og endring

For hele landet er andelen personer i husstander der minst 50 prosent av inntekten kommer fra overføringer¹³ stabil på elleve prosent i hele perioden fra 2008 til 2018, og for Oslo lå den på stabilt på 12-13 prosent. Vi ser imidlertid at det er noen geografiske forskjeller mellom delbydeler, både i nivå og utvikling over tid. Med overføringer mener vi i denne sammenhengen ulike økonomiske ytelser fra det offentlige¹⁴.

Andelen personer som bor i husstander hvor minst 50 prosent av samlet inntekt kommer fra overføringer fra det offentlige ligger betydelig høyere i Stovner bydel enn for landet (11,4 prosent) og Oslo (11,6 prosent). Igjen er det Fossum (28,7 prosent) og Vestli (23,3 prosent) som har høyest andel, og som altså ligger mer enn dobbelt så høyt som for landet og byen. Fossum har dessuten den høyeste andelen av alle de 88 utvalgte norske byområdene. Rommen (17,8 prosent) og Haugenstua (16,7 prosent) ligger også betydelig høyere enn landet og byen, mens delbydel Stovner og Høybråten ligger litt lavere (10,5 prosent). Bydel Stovner er dermed sammen med Gamle Oslo, Alna og Søndre Nordstrand en av bydelene i Oslo med størst spredning internt

¹³ Tallene fra SSB angir andel personer som bor i husstander der minst 50 prosent av inntekten er overføringer.

¹⁴ Omfatter pensjoner fra folketrygden, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger (AAP), tjenestepensjon, avtalefestet pensjon (AFP), dagpenger ved arbeidsledighet, sykepenger og foreldrepenger, samt stønader som f. eks. barnetrygd, bostøtte, studiestipend, sosialhjelp, grunn- og hjelpestønad, registrerte barnebidrag, kontantstøtte, osv.

mellom delbydelene. Vi finner delbydeler som er blant de med høyest og lavest andeler personer bosatt i husholdninger der minst 50 prosent av inntekten kommer fra overføringer.

Utvikling over tid: I Oslos indre by er det mange delbydeler der det har vært en til dels kraftig nedgang i andelen personer i husstander der minst 50 prosent av inntekten kommer fra overføringer fra 2008 til 2018. Dette henger sannsynligvis sammen med en utskiftning av befolkningen (gentrifisering). I Fossum (bydel Stovner), som har høyest andel både i 2008 og 2018, var det svak nedgang i denne perioden (fra 29,7 til 28,7 prosent). Haugenstua hadde også en svak nedgang (fra 18 til 16,7 prosent), mens Rommen hadde en tydeligere nedgang (fra 20,4 til 17,8 prosent).

Delbydelene der det var økning, ligger alle i ytre by. Størst var økningen fra 2008 til 2018 i delbydelene Vestli (fra 19,4 til 23,3 %) i Bydel Stovner, og Bjørndal og Mortensrud (begge i bydel Søndre Nordstrand). Delbydel Stovner (fra 9 til 10,6 prosent) og Høybråten (8,8 til 10,5 prosent) hadde begge en svak økning (fra om lag 9 til 10,6 prosent). Utviklingen internt i Bydel Stovner har dermed fulgt litt ulike retninger, men med en viss tendens mot at områdene med høyest andel har hatt en svak nedgang, mens områdene med lavest andel har hatt en svak økning. Den mest uheldige utviklingen fant sted i delbydel Vestli som fra et relativt høyt nivå i 2008 økte sin andel ytterligere i den påfølgende tiårsperioden.

Høy andel personer med vedvarende høye overføringer er bofaste i enkelte delbydeler

Andel bofaste personer som har minst 50 prosent av inntekten fra overføringer: Det er interessant å vite mer om personer som har minst halvparten av inntekten fra overføringer. I hvor stor grad er de bofaste over tid (bor i samme delbydel siste fem år) og i hvor stor grad har de en vedvarende høy inntektsoverføring over tid (personer som også mottok høy overføring fem år tidligere)?

Andelen av bofaste personer som har høy overføringsandel, varierer mellom åtte og 33 prosent i delbydeler i indre by i Oslo og mellom tre og 23 prosent i ytre by i Oslo. Høyest for de to gruppene ligger hhv. Nedre Tøyen (33 prosent) i Gamle Oslo og Fossum (23 prosent) i bydel Stovner. På Fossum hadde altså 23 prosent av de som var bofaste (bodd der minst i fem år i 2018) høy inntektsoverføring i 2018. Mens i delbydel Stovner og Høybråten var tilsvarende tall kun hhv 6 og 7 prosent.

Andelen som var i samme situasjon fem år tidligere, altså i 2013, varierer også mye, mellom 40 og 84 prosent for utvalget som helhet. De samme to områdene har også høyest andel som var i samme situasjon fem år tidligere; 84 prosent på Nedre Tøyen og 79 prosent på Fossum. Om lag åtte av ti personer med minst halvparten av inntekten fra overføringer på Fossum hadde også høy overføringsandel i 2013. Dette gjaldt en lavere andel i delbydel Stovner og Høybråten hvor tilsvarende andel var på hhv 57 og 53 prosent. Dette viser altså at den høye overføringsandelen er en relativt sett vedvarende situasjonen for godt over halvparten av dem som hadde en høy overføringsandel i 2018.

Neste spørsmål blir da: i hvilken grad er det sammenheng mellom disse to variablene? Er det slik at noen områder befester seg som områder med høy og vedvarende «velferdsstatsavhengighet» både blant de som er bofaste over lengre tid og blant inn- og utflyttere?

Vi finner at det er en klar positiv sammenheng mellom de to variablene – områdene som har høyest andel bofaste personer som mottar minst 50 prosent av inntekten sin fra overføringer, har

også høyest andel personer som var i samme situasjon fem år tidligere (pearsons korrelasjonskoeffisient = 0,65).

For å eksemplifisere denne sammenhengen kan vi trekke fram delbydel Fossum. Delbydelen preges av en svært høy andel bofaste (personer som har bodd i samme delområde i minst fem år) som hadde minst 50 prosent av inntekt fra overføringer i 2018 (23 prosent) og som var i samme situasjon fem år tidligere (i 2013) (79 prosent). (se figur 11:10 i Aarland og Brattbakk 2020).

To av tre enslige forsørgere med minst halvparten av samlet inntekt fra overføringer på Fossum og Vestli

Vi har allerede sett på velferdsavhengighet generelt, men når vi ser på denne indikatoren hos enslige forsørgere, får vi også et bilde av hvor mange familier og barn som er omfattet. Vi ser at igjen at de samme delbydelene i Stovner er særlig preget av velferdsavhengigheten, men det er noen interessante forskjeller mellom områdene når det gjelder minoritet og majoritet. Sammen med Nedre Tøyen (73 prosent) og Grønland (66 prosent) i Bydel Gamle Oslo, skiller Fossum (67 prosent) og Vestli (66 prosent) seg ut ved å ha høyest andel *enslige forsørgere med minst 50 prosent av samlet inn fra overføringer* i 2018 av delbydelene i Oslo (samlet for personer med og uten innvandrerbakgrunn). To av tre enslige forsørgere på Fossum og Vestli tilhører denne gruppen (Aarland og Brattbakk, 2020, side 169). Tilsvarende tall for Oslo og landet var hhv 36 og 31 prosent. Haugenstua, delbydel Stovner og Rommen lå på om lag 40 prosent, mens Høybråten lå likt med landet på 31 prosent.

Når vi ser på den samme indikatoren for enslige forsørgere *som har innvandrerbakgrunn*¹⁵ viser det seg at andelen er 55 prosent for Oslo og 50 prosent for landet. Gjennomgående for alle de 51 analyserte delbydelene i Oslo finner vi at andelen med innvandrerbakgrunn er betydelig høyere enn for andelen *uten innvandrerbakgrunn*. Dette gjelder også for delbydelene Fossum, Stovner, Høybråten og Rommen hvor andelen uten innvandrerbakgrunn er om lag halvparten så høy som for dem med innvandrerbakgrunn. På Vestli derimot er andelen uten innvandrerbakgrunn betydelig høyere med en andel som utgjør 80 prosent av dem med innvandrerbakgrunn. Haugenstua er imidlertid i en særstilling blant de 51 analyserte delbydelene i Oslo; her er bildet motsatt. Andelen enslige forsørgere *uten innvandrerbakgrunn* er den største gruppen med 58 prosent, mens de med innvandrerbakgrunn ligger på 39 prosent. Disse to delbydelene på Stovner skiller seg dermed ut ved å ha en særlig høy andel enslige forsørgere uten innvandrerbakgrunn med minst 50 prosent av samlet inntekt fra overføringer i 2018 sett i forhold til tilsvarende andelen med innvandrerbakgrunn, og tillegg ved å være de eneste to av Oslos delbydeler hvor over halvparten av de enslige forsørgerne uten innvandrerbakgrunn har minst 50 prosent av samlet inntekt fra overføringer. Sagt på en forenklet måte; Haugenstua og Vestli har en særlig høy andel majoritetsnorske enslige forsørgere med høy grad av inntektsoverføringer. Dette gjelder i sammenligning med landet, Oslo og de 88 utvalgte byområdene.

¹⁵ Personer med innvandrerbakgrunn er definert som personer som enten selv har innvandret, eller som er født i Norge med foreldre som har innvandret, tilsvarende kategoriene B og C i SSB sin definisjon, se <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/82>

Utviklingen over tid: Nedgang for landet og Oslo, mens delbydel Stovner og Vestli har økning

For landet som helhet gikk andelen enslige forsørgere med minst halvparten av inntekten fra overføringer ned fra 32 til 31 prosent fra 2013 til 2018, og blant enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn gikk andelen ned fra 53 til 50 prosent. Tilsvarende tall for Oslo var hhv nedgang fra 38 til 36 prosent og fra 58 til 55 prosent. Andelen gikk dessuten ned i de fleste av de 51 delbydelene i Oslo øst med unntak av delbydel Stovner og Vestli hvor den tvert imot økte kraftig fra hhv 23 til 40 prosent og fra 56 til 66 prosent. I tillegg hadde delbydelene Mortensrud, Furuset og Nordtvet også sterk vekst. I disse delbydelene ble det altså betydelig flere enslige forsørgere som var avhengige av store inntektsoverføringer, mens det motsatte var trenden i de øvrige østlige delbydelene.

Persistens – andel som var i samme situasjon fem år tidligere: delbydelene Rommen og Stovner har høy andel med høy persistens

Som et mål på hvor mange som er i samme situasjon over tid har vi undersøkt andelen enslige forsørgere med minst halvparten av samlet inntekt fra overføringer som var i samme situasjon fem år tidligere. Dette gir samtidig et bilde av andelen som har fått en forbedret situasjon. Vi har sett på samlede tall og for gruppen med innvandrerbakgrunn. For landet som helhet var andelen for alle enslige i denne gruppen 30 prosent, og 29 prosent for dem med innvandrerbakgrunn. Tilsvarende tall for Oslo var på hhv 36 og 39 prosent. Oslo hadde altså høyere persistens enn landet som helhet; en høyere andel enslige forsørgere i hovedstaden mottok minst 50 av sin samlede inntekt som overføringer fra et offentlig i 2018 som i 2013. På delbydelsnivå er tallene relativt små og av den grunn måtte åtte av 51 delbydeler i de åtte østlige bydelene utelates fra analysene. En høy andel betyr dermed ikke at det nødvendigvis er mange personer blant enslige forsørgere som hadde høy overføringsandel i 2018 som også hadde det i 2013.

I de aller fleste delbydelene er persistensraten noe høyere blant enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn enn den er blant alle enslige forsørgere med høy andel inntekt fra overføring. For alle enslige forsørgere med høy overføringsandel i 2018 og som var i samme situasjon fem år tidligere lå Rommen høyest (60 prosent). De øvrige delbydelene i Bydel Stovner lå en del lavere: Stovner (47 prosent), Fossum (41 prosent) og Vestli (32 prosent). Tall for Høybråten og Haugenstua mangler. Rommen lå dermed dobbelt så høyt som landet, mens Vestli lå på nivå med landet.

For enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn som hadde minst 50 prosent av inntekten sin fra overføringer i 2018 og som var i samme situasjon i 2013 lå delbydel Grünerløkka Øst (67 prosent) aller høyest, fulgt av Rommen og Holmlia Nord (begge på 57 prosent). Resten av delbydelene plasserte seg slik i fallende rekkefølge: delbydel Stovner (50 prosent), Fossum (40 prosent) og Vestli (36 prosent). Igjen ligger Rommen om lag dobbelt så høyt som landet. Fossum og Vestli ligger høyere enn landet, men om lag likt med Oslo. Oppsummert betyr dette at delbydel Rommen har en svært høy andel av enslige forsørgere som har en vedvarende høy overføringsandel, mens andelen også er meget høy på delbydel Stovner, mens Fossum og Vestli ligger litt lavere og nærmere nivået i landet og Oslo.

Lavinntektsfamilier

4 av 10 personer på Fossum og 3 av 10 personer på Vestli i lavinntektsfamilier – dobbelt så høyt som for Oslo

Om lag det samme mønsteret som for velferdsstatsavhengige hushold gjør seg gjeldende for andel personer i lavinntektshusholdninger¹⁶ hvor Fossum (38,7 prosent) ligger høyest av de 88 utvalgte analyseområdene, mer enn tre ganger så høyt som landet (11,6 prosent) og mer enn dobbelt så høyt som Oslo (16,2 prosent). Dernest følger Vestli (31,1 prosent), Rommen (27,3 prosent) og Haugenstua (25,2 prosent), mens delbydel Stovner (13,8 prosent) og Høybråten (13,0 prosent) ligger betydelig lavere og plasserer seg midt imellom landet og Oslo.

Sammenlignet med andre delbydeler i Oslo ligger Fossum på nivå med Nedre Tøyen, og Vestli på nivå med Grønland, begge i Bydel Gamle Oslo. Oppsummert tilhører om lag fire av ti personer lavinntektshushold på Fossum, og om lag tre av ti på Vestli.

Svært høye og økende andeler barn i lavinntektsfamilier i fire av Stovners delbydeler – to til fire ganger så høyt som for Oslo og landet

Hvor utsatt barnefamilier er for lavinntekt har en klar sammenheng med antall voksne og antall barn i husholdningen. Enslige forsørgere er klart oftere å finne i lavinntektgruppen enn parhusholdninger, og familier med 3 eller flere barn er også mer utsatte¹⁷. Dette skyldes at husholdningens inntekt skal deles på flere i store husholdninger, men påvirkes også av hvor mange yrkesaktive det er i husholdningene. I 2019 var EU60-lavinntekstgrensen i kroner (samlet årsinntekt) for en enslig forsørger med tre barn på kr 451 400 og for et par med tre barn på kr 570 200¹⁸.

For barn i lavinntektshushold¹⁹ er andelen betydelig høyere enn for alle personer (uavhengig av alder) i lavinntektshushold. På Fossum bor litt over halvparten av barna i lavinntektshushold og på Vestli gjelder det litt under halvparten av barna. Fossum og Vestli ligger begge blant de byområdene med høyest andel barn i lavinntektsfamilier av de 88 utvalgte byområdene. Fossum (52,6 prosent) ligger dessuten fire ganger så høyt som landet (13,2 prosent) og nesten tre ganger så høyt som Oslo (18,6 prosent), mens tilvarende tall for Vestli (46,6 prosent) er tre og en halv og to og en halv ganger så høyt. Rommen (37,6 prosent) og Haugenstua (32,7 prosent) ligger også svært høyt, mens Stovner og Høybråten ligger litt lavere enn Oslo og litt høyere enn landet.

Ser vi på forskjellene internt i de analyserte kommunene er disse større når vi ser på barn som bor i lavinntektshusstander, enn de var for alle personer. Forskjellene er mest ekstreme i Oslo, og for barn er det enda større forskjeller mellom delbydelene enn det var for alle personer.

Delbydelen med høyest andel barn i lavinntektshusstander i Oslo er Nedre Tøyen, som med 60 prosent har over tre ganger så høy andel som andelen for Oslo sett under ett. Deretter følger i fallende rekkefølge Fossum og Grønland med over 50 prosent, og deretter Vestli, Enerhaugen,

¹⁶ Andelen personer i husholdninger med under 60 prosent av medianinntekten per forbruksenhet (EU60).

¹⁷ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

¹⁸ <https://www.ssb.no/statbank/table/09593/tableViewLayout1/?loadedQueryId=10021621&timeType=top&timeValue=1>

¹⁹ Andelen barn 0-17 år i familier med under 60 prosent av medianinntekten per forbruksenhet (EU60).

Bjørnerud og Rommen, som alle har over dobbelt så høy andel som for hele Oslo. Av disse er to i bydel Gamle Oslo, tre er i bydel Stovner og én er i Søndre Nordstrand.

Betydelig høyere andel barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn enn uten innvandrerbakgrunn, men forskjellene mellom de to gruppene er mindre i Bydel Stovner

I tabell 1 ser vi at Vestli og Fossum skiller seg ut fra landet og Oslo ved å ha betydelig høyere andel barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn. Rommen ligger likt med landet og Oslo, mens de tre øvrige delbydelene ligger lavere. For barn i lavinntektsfamilier uten innvandrerbakgrunn ligger Stovner og Høybråten på nivå med landet og Oslo, mens de fire øvrige delbydelene ligger betydelig høyere. Klart høyest ligger Fossum og Haugenstua som ligger hhv fem ganger og fire ganger så høyt som landet og Oslo. Oppsummert kan vi fastslå at Stovner skiller seg mest fra landet og Oslo ved å ha høye andeler barn uten innvandrerbakgrunn som vokser opp i lavinntektsfamilier.

Forholdet mellom andelen barn i lavinntektsfamilier med og uten innvandringsbakgrunn er en interessant indikator. Gjennomgående er andelen barn i lavinntektsfamilier betydelig høyere for barn med innvandrerbakgrunn enn barn uten innvandrerbakgrunn. For hele landet bor syv prosent av barn uten innvandrerbakgrunn i lavinntektsfamilier, mens det tilsvarende tallet for barn med innvandrerbakgrunn er 41 prosent. Andelen er altså nesten seks ganger så høy for barn med innvandrerbakgrunn som for øvrige barn. Oslo har identiske tall og ligger på landsgjennomsnittet. Også på denne indikatoren er det imidlertid stor variasjon mellom delbydelene. Forskjellene er størst i enkelte sentrumsnabolag der polariseringen er stor hvor høyinntektsfamilier med barn uten innvandrerbakgrunn bor i samme nabolag som lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn. I tabell 1 ser vi at forskjellene i andeler mellom lavinntektsfamilier med og uten innvandrerbakgrunn er betydelig mindre i de fleste delbydelene på Stovner. Mens andelen barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn er seks ganger så høy som for øvrige barn på landsbasis, er den «kun» mellom 1 og 2 ganger så høy i delbydelene Haugenstua, Rommen og Fossum, mens Vestli og Høybråten ligger høyere, og i delbydel Stovner er den 5 ganger så høy.

Tabell 1: Andel barn i lavinntektsfamilier med og uten innvandrerbakgrunn. 2018.

	Barn med innvandrerbakgrunn	Barn uten innvandrerbakgrunn	Forholdstall
Hele landet	41	7	5,8
Oslo	41	7	6,1
Vestli	54	21	2,6
Fossum	57	35	1,6
Rommen	42	22	1,9
Haugenstua	33	30	1,1
Stovner	30	6	5,0
Høybråten	31	7	4,4

Nabolaget der forskjellen mellom de to gruppene er minst, er delbydel Haugenstua i bydel Stovner i Oslo. Blant barn med innvandrerbakgrunn bor 33 prosent i lavinntektshusstander, hvilket er godt under Oslo-gjennomsnittet på 41 prosent. Blant barn uten innvandrerbakgrunn bor 30 prosent i lavinntektshusholdninger, hvilket er langt over Oslo-gjennomsnittet på syv prosent for denne gruppen. Den lille forskjellen på bare tre prosentpoeng mellom de to gruppene skyldes altså at det er svært mange barn uten innvandrerbakgrunn som tilhører lavinntektshusstander.

Av de 88 utvalgte byområdene er det kun to andre områder som har over 30 prosent barn uten innvandrerbakgrunn i lavinntektshusholdninger. Disse er Fossum (bydel Stovner) og Bjørndal (bydel Søndre Nordstrand). Ingen av dem har blant de høyeste andelene barn med innvandrerbakgrunn i lavinntektshusstander.

Kraftig økning i andel barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn i Bydel Stovner i perioden 2008-2018

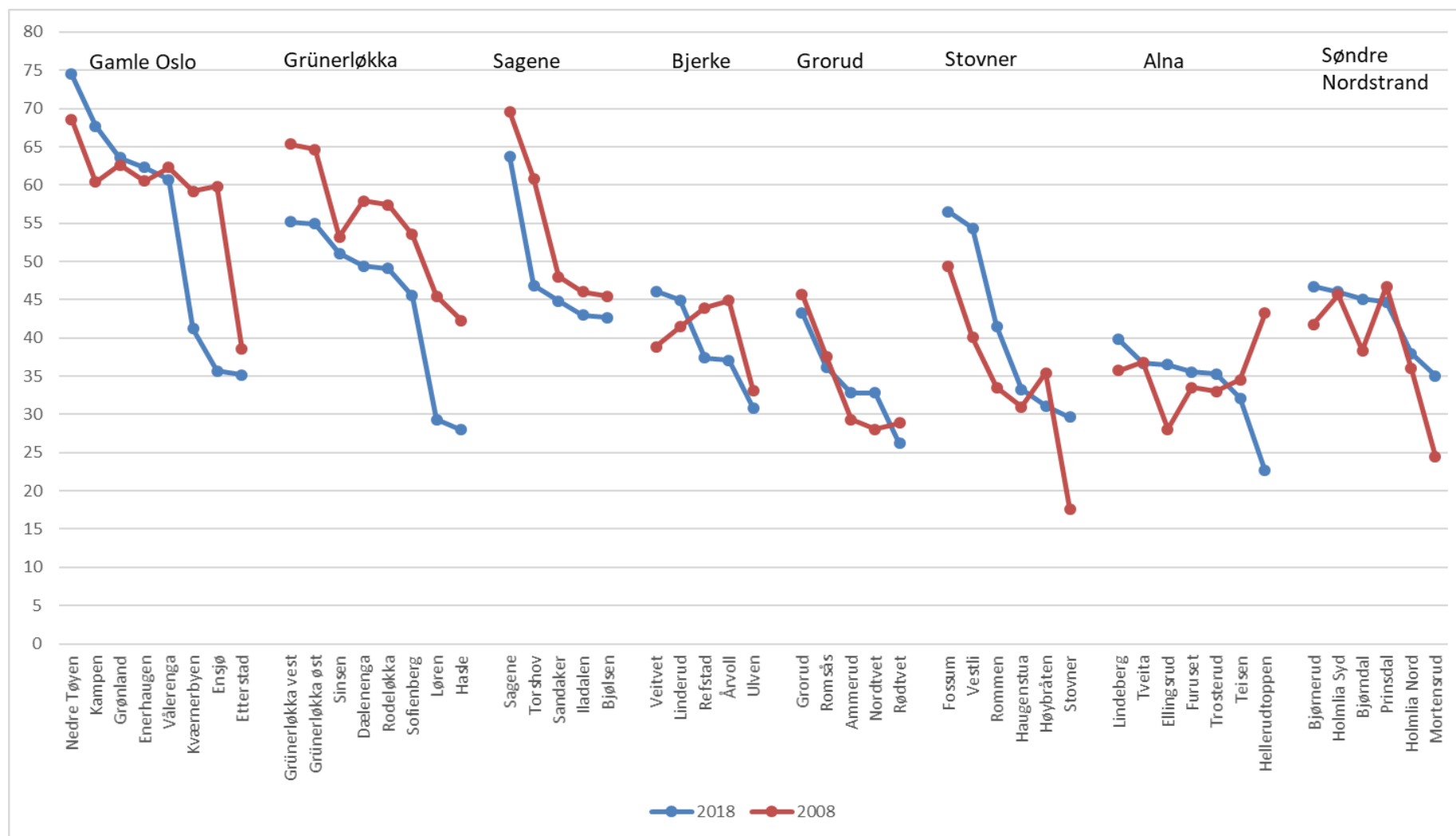
I figur 7 vises utviklingen fra 2008 til 2018 i andelen barn med innvandrerbakgrunn som bor i lavinntektshusstander for åtte bydeler i Oslo. Tanken bak å vise dette er å se i hvilke områder andelen henholdsvis øker og faller, og i hvilken grad endringene over tid bidrar til å forsterke forskjellene.

Figuren viser veldig klart at det er geografiske mønstre i endringsprosessene i Oslos delbydeler. Andelene barn med innvandrerbakgrunn i lavinntektshusstander går opp fra 2008 til 2018 i de fire delbydelene i Gamle Oslo som allerede hadde de høyeste andelene, og går ned i de fire delbydelene som hadde de laveste andelene. Her blir det altså økte forskjeller mellom delbydeler i samme bydel. I alle delbydeler i både Grünerløkka og Sagene går andelen ned fra 2008 til 2018. I noen av disse delbydelene var andelen blant de høyeste i Oslo. Samlet sett er det altså en reduksjon andel barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn i sentrumsnabolagene, med unntak av fire nabolag i bydel Gamle Oslo. I de fire bydelene i Groruddalen og Søndre Nordstrand er bildet litt mer blandet og det ser i liten grad ut til at endringene har bidratt til større forskjeller mellom delbydelene internt i bydelene. Både i bydel Stovner og bydel Søndre Nordstrand har andelen barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn økt i stort sett alle delbydelene (utenom Høybråten hvor andelen gikk ned fra 35 til 31 prosent og Prinsdal hvor andelen gikk ned fra 47 til 44 prosent), men i de andre bydelene går den opp noen steder og ned andre.

Fem av delbydelene i Bydel Stovner har hatt en tydelig økning i andel lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn i perioden. Rangert fra høyest til lavest økning har disse delbydelene følgende økning i perioden 2008-2018: Vestli har økt fra 40 til 54 prosent, delbydel Stovner fra 18 til 30 prosent, Fossum fra 49 til 57 prosent, Rommen fra 34 til 42 prosent og Haugenstua fra 31 til 33 prosent. For de fire Stovner-delbydelene med høyest økning har økningen lagt på mellom 8 og 14 prosentpoeng. Dette stiller Bydel Stovner i en særstilling som en bydel med særlig høy vekst i flere av delbydelene og at økningen i tillegg kommer i nabolag som hadde høy andel fra før. Lav yrkesaktivitet og barnerike familier er viktige forklaringer på den høy andel barn i lavinntektsfamilier, i tillegg kommer at andelen som jobber i lavinntektssyrker er høy.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 7. Andelen barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn i delbydelene til Oslos åtte østlige bydeler. 2008 og 2018.

Mottakere av sosialhjelp

Andel personer som mottar 10 000 kr eller mer i sosialhjelp årlig: stort intern variasjon på Stovner

Personer som mottar sosialhjelp, er et ofte brukt som et mål for å si noe om omfanget av dem som har de aller største økonomiske utfordringene. I hele landet mottok i underkant av 100 000 personer 10 000 kr eller mer i sosialhjelp i løpet av 2018, tilsvarende 1,9 prosent av befolkningen²⁰. Dette var en økning fra 1,6 prosent av befolkningen i både 2008 og 2013. Som forventet er andelen personer med sosialhjelpsutbetaling på minst 10 000 kr i løpet av ett år høyest i Oslo med 2,4 prosent, dvs. over 25 prosent høyere enn landsgjennomsnittet. Oslo hadde en økning fra 2,2 til 2,4 prosent fra 2008 - 2018.

Bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Grorud og Stovner har størst forskjeller mellom sine respektive delbydeler. I Gamle Oslo er det imidlertid høye andeler (over fem prosent) i fire av delbydelene, mens det i de andre bydelene er særlig høy andel som mottar over 10 000 kr i sosialhjelp i én eller to delbydeler. I delbydel Fossum i Bydel Stovner er andelen særlig høy – mer enn tre ganger så høy som for landet og mer enn dobbelt så høy som for Oslo. Den er også relativt høy på Vestli (4 prosent), mens den er på landssnittet i delbydel Stovner og lav i delbydelene Rommen, Haugenstua og Høybråten (alle med 1,5 prosent). Av delbydelene i Oslo øker andelen mest i delbydelene Vestli, Linderud og Bjørndal med henholdsvis 1,3 og 1,4 (både Linderud og Bjørndal) prosentpoeng. En kraftig økning på Vestli som allerede i 2008 lå på 2,7 prosent er uheldig. Ellers økte delbydel Stovner med 0,5 prosentpoeng i samme periode, mens for Fossum og Høybråten var økningen betydelig mindre (hhv 0,1 og 0,2 prosentpoeng). Rommen og Haugenstua hadde begge en svak reduksjon (hhv 0,2 og 0,1 prosentpoeng).

Oppsummert har Fossum en svært høy, og minimalt økende andel personer som mottar sosialhjelp, mens Vestli hadde en relativt høy og sterkt økende andel. Delbydel Stovner ligger på nivå med landet og har økt, mens de resterende tre delbydelene har lav andel og marginal endring i perioden.

Inntekt og sysselsetting blant inn- og utflyttere

Lav medianinntekt og sysselsettingsandel blant innflyttere til Stovner

Hvem som flytter ut og inn av et nabolag eller byområde har stor betydning for beboersammensetningen og hvordan de samlede levekårene i området utvikler seg over tid. Inn- og utflytternes sysselsettings- og inntektsnivå gir en pekepinn på hvordan flere av indikatorene vi har analysert i dette kapitlet knyttet til arbeidsdeltakelse, lavinntektsfamilier, offentlige inntektsoverføringer og økonomiske ressurser blant beboerne vil utvikle seg framover. Trekk ved inn- og utflyttere kan dessuten fortelle noe om områdets attraktivitet og flyttehyppigheten kan i tillegg ha betydning for bostabiliteten og være en viktig faktor for muligheten til å skape sosiale relasjoner og velfungerende lokalsamfunn (se omtale senere i dette kapitlet). For en drøfting av betydningen av inn- og utflytting på områdenivå (se kapittel 3). Å sammenligne sysselsettingsandeler for inn- og utflyttere på delbydelsnivå (internt i Oslo) med inn- og utflyttere til Oslo byr på flere tolkningsutfordringer fordi årsakene til flyttingene til dels er svært ulike. Det gir

²⁰ Merk at indikatoren er målt som andel av alle personer i delbydelen/delområdet, ikke som andel av personer over 18 år.

derfor ikke så god mening å foreta slike sammenligninger. Det samme gjelder for flyttinger inn- og ut av landet. Vi har her derfor valgt å sammenligne flytterne mellom de utvalgte byområdene internt i Oslo og i de ti øvrige kommunene som inngår i våre analyser.

Lav og synkende sysselsettingsandel blant innflyttere til Bydel Stovner; kun halvparten av innflytterne til Vestli og Fossum er i jobb

Det er stor variasjon i sysselsettingsandel blant innflytterne til de 99 utvalgte byområdene vi har analysert. Andelen som er i jobb blant dem som flyttet inn i disse områdene i 2018 varierer fra 52 til 83 prosent, altså en variasjon på 31 prosentpoeng mellom laveste og høyeste område (figur 8). Blant de 20 byområdene hvor innflytterne i 2018 hadde en sysselsettingsandel på under 60 prosent var 8 i Oslo, 6 i Fredrikstad, 4 i Kristiansand, 1 i Bergen og 1 i Sandnes. Blant de 51 østlige delbydelene i Oslo er det delbydelene Vestli (54 prosent) og Fossum (55 prosent) som har lavest andel sysselsatte blant sine innflyttere. Av delbydelene i Bydel Stovner følger deretter Rommen (60,5 prosent) og Haugenstua (62 prosent) med en betydelig høyere andel, mens aller høyest ligger Stovner (66,8 prosent) og Høybråten (69,7 prosent). I den andre enden av skalaen dominerer områder i Oslo, samtlige av de 23 områdene som har høyere andel enn 73 prosent er Osloområder. De fleste ligger i indre by, mens et par ytre byområder også er med.

Utvikling over tid – fra 2008 til 2018: For de 51 utvalgte delbydelene i Oslo gjelder at områdene med høyest sysselsettingsandel i 2018 har hatt en økt sysselsettingsandel blant sine innflyttere i tiårsperioden 2008-2018. I bunnen av fordelingen er bildet mer sammensatt; blant områdene med lavest sysselsettingsandeler blant innflytterne i 2018 har noen områder opplevd forbedring, mens relativt mange har også hatt en forverring.

Blant delbydelene i Bydel Stovner har fire av delbydelene hatt en reduksjon i andel sysselsatte blant sine innflyttere i perioden 2008-2018; sterkest reduksjon hadde Haugenstua (6 prosentpoeng), mens Rommen, Vestli og Høybråten fulgte deretter (hhv 4,5, 4 og 3 prosentpoeng). På Fossum, hvor under halvparten av innflytterne var sysselsatte i 2008 (47 prosent), hadde den mest positive utviklingen i perioden med en økning i sysselsettingsandel blant innflytterne på 8 prosentpoeng. Likevel lå altså Fossum, sammen med Vestli, fortsatt lavest blant alle delbydelene i Oslo i 2018. Delbydel Stovner hadde en svak positiv utvikling med en økning på 2 prosentpoeng.

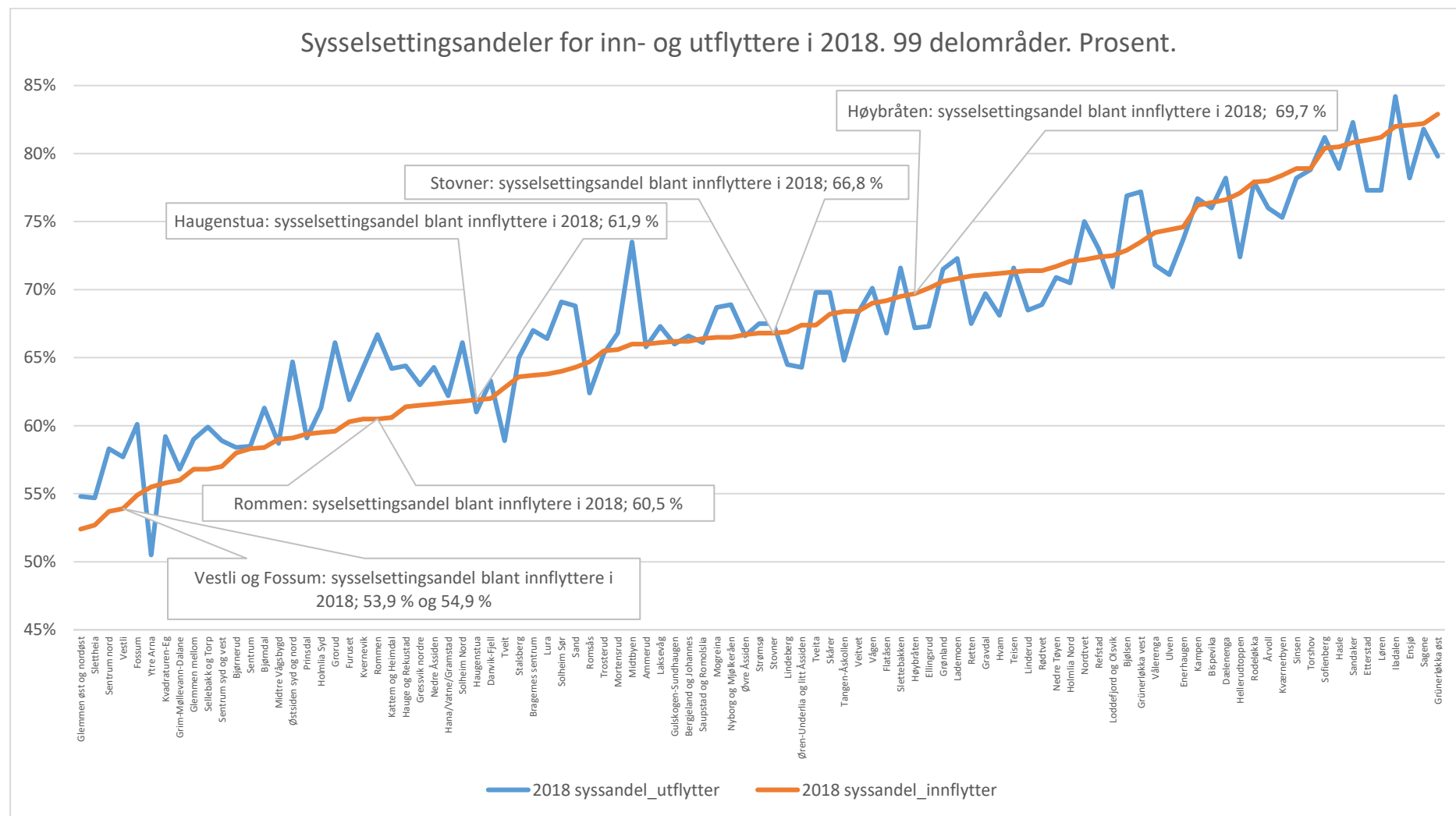
Lav sysselsettingsandel både blant inn- og utflyttere. Balansen er særlig negativ i delbydelene Rommen, Fossum og Vestli hvor innflytterne sjeldnere er i jobb enn utflytterne

Forholdet mellom inn- og utflyttere: Det er imidlertid ikke innflytterne alene som avgjør hvordan sammensetningen og utviklingen i et byområde blir over tid; hvem som flytter ut har også betydning. Generelt for de 99 analyserte områdene er sammenhengen mellom inn- og utflyttere er svært sterk (pearsons $r = 0.94$). Sysselsettingsandelene for de to gruppene følger hverandre altså i svært stor grad; områder med høy andel sysselsatte blant innflytterne har også høy andel sysselsatte blant utflytterne og motsatt. Samtidig ser også en viss tendens til at innflyttere har lavere sysselsettingsandel enn utflyttere i de områdene hvor andelen er lave (til venstre i figur 8), mens de ligger litt høyere i områder hvor andelen er høy (til høyre i figur 8), men her er tendensen svakere.

I figur 9 har vi undersøkt differansen mellom sysselsettingsandelen for inn- og utflyttere i områdene i Oslo i 2018. Jo høyere denne differansen er jo mer negativt for utviklingen i andel sysselsatte i området: de som flytter ut er oftere i jobb enn dem som flytter inn. Her ser vi at mange av områdene som kommer svakt ut på en rekke levekårsindikatorer også har høyest differanse i sysselsettingsandel (til høyre i figuren); dette gjelder områder nordøst i Groruddalen – deriblant delbydelene Rommen, Fossum og Vestli – i Bydel Stovner, noen byområder i Oslo indre øst og på Søndre Nordstrand. Dette forsterker inntrykket av at områdene som skårer lavt på mange levekårsindikatorer også har en uheldig balanse i sysselsettingsandel mellom inn- og utflyttere. Stovner-delbydelene Haugenstua, og særlig Høybråten, kommer imidlertid bedre ut i 2018; her er sysselsettingsandelen høyere blant dem som flytter inn enn ut.

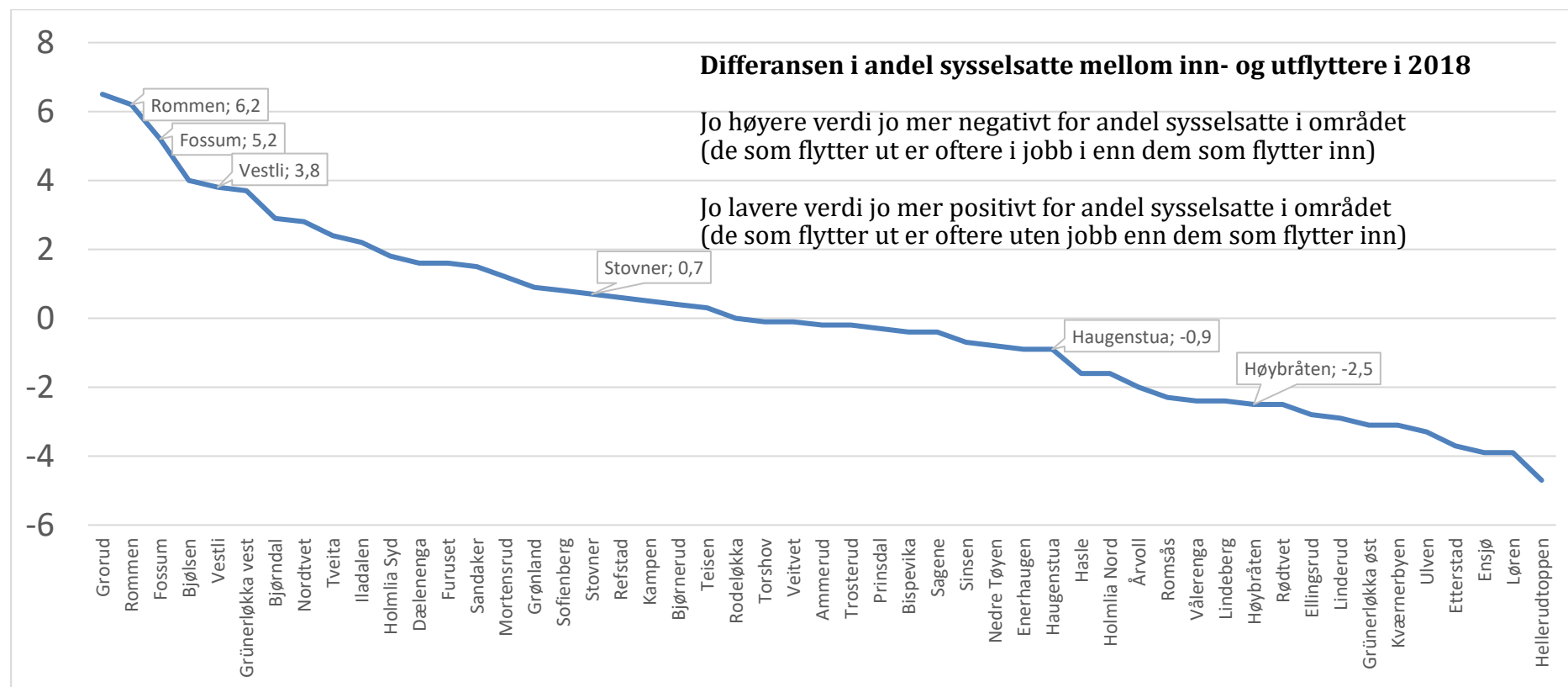
Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 8. Andel sysselsatte blant inn- og utflyttere til 99 utvalgte delområder i Oslo og 10 utvalgte store kommuner i 2018. Prosent. Sysselsettingsandel blant innflyttere til de seks delbydelene i Bydel Stovner i 2018 markert i figuren.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 9. Differansen i andel sysselsatte mellom inn- og utflyttere i 2019. 51 delbydeler i de 8 østlige bydelene i Oslo. Prosentpoeng.

Inntekt hos inn- og utflyttere: lav medianinntekt hos innflyttere til delbydelene på Stovner, mens utflytterne har litt høyere medianinntekt

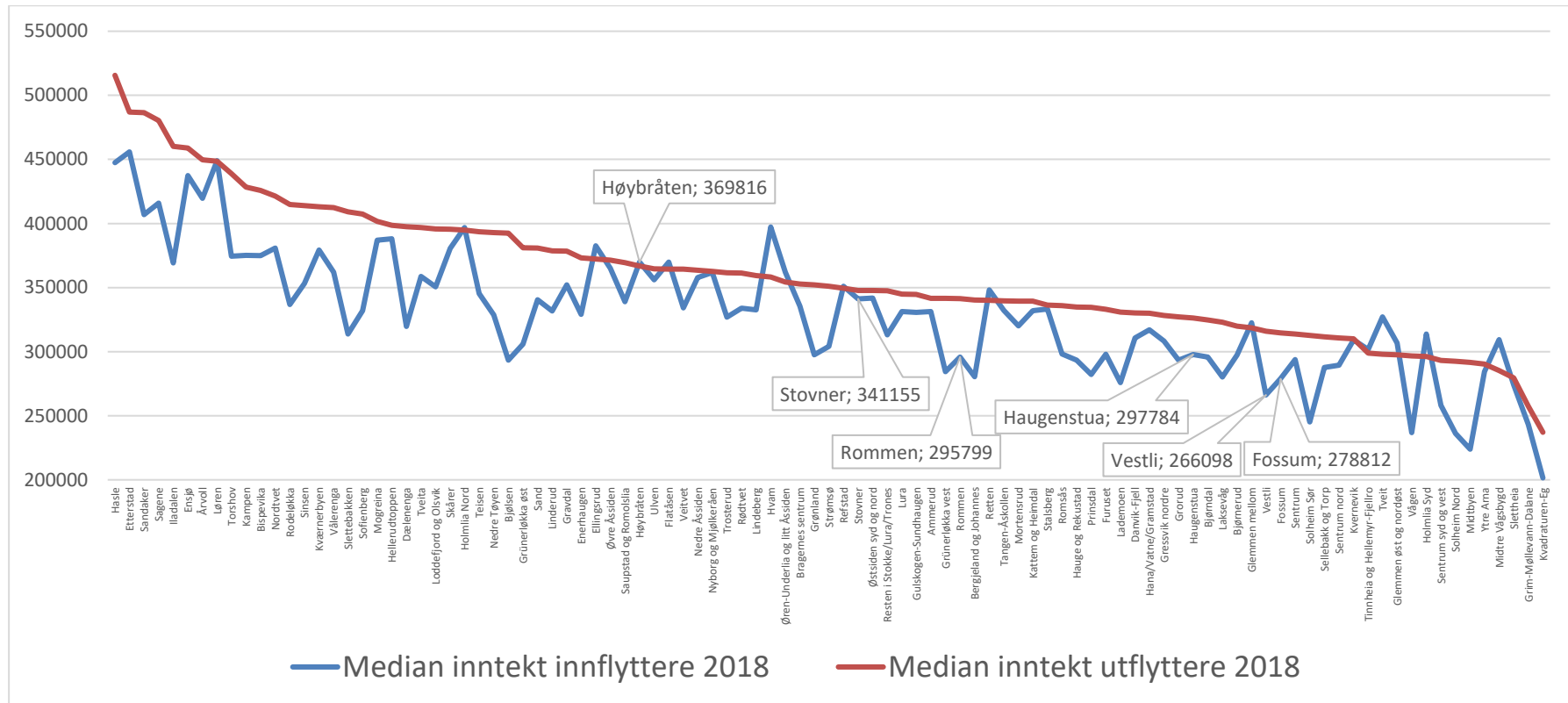
Figur 10 viser medianinntekt hos inn- og utflyttere i de 99 utvalgte byområdene i 2018. Vi ser at medianinntekten hos *innflytterne* varierer fra om lag kr 200 000 til kr 450 000, som utgjør en differanse på kr 250 000 mellom området med høyest og lavest medianinntekt. Samtlige av delbydelene i Bydel Stovner ligger mellom kr 266 000 på Vestli og opp til kr 370 000 på Høybråten. Imellom disse ytterpunktene ligger Fossum på kr 279 000, Rommen på kr 296 000, Haugenstua på kr 298 000 og Stovner på kr 341 000. Fire av delbydelene i Bydel Stovner ligger under kr 300 000 i medianinntekt for innflytterne, med andre ord relativt lavt, og selv om de to siste delbydelene ligger noe høyere ligger også de betydelig lavere enn byområdene med høyest medianinntekt av de 99 områdene.

Tilsvarende tall for medianinntekten hos *utflytterne* varierer fra om lag kr 240 000 til kr 520 000, som utgjør en differanse på kr 280 000 mellom høyeste og laveste område. Samtlige av delbydelene i Bydel Stovner ligger mellom kr 315 000 på Fossum og Vestli og opp til kr 367 000 på Høybråten. Imellom disse ytterpunktene ligger Haugenstua på kr 326 000, Rommen på 341 000 og Stovner kr 348 000.

Vi ser videre at utflytterne jevnt over har høyere inntekt enn innflytterne i de aller fleste områdene og at denne tendensen er særlig tydelig for områdene hvor utflytterne hadde høyest medianinntekt og som ellers også skårer relativt godt på mange levekårsindikatorer (til venstre i figur 10). For delbydelene i Bydel Stovner er det stor variasjon i differansen i medianinntekt mellom inn- og utflyttere i 2018. De fire delbydelene som tiltrekker seg innflyttere med lavest medianinntekt – Vestli, Rommen, Fossum og Haugenstua – er samtidig de områdene hvor innflytterne har lavest inntekt sett i forhold til utflytterne (til høyre i figur 11). Det kan altså tyde på at man får innflytting av lavinntektsgrupper samtidig som de med høyest inntekt flytter ut. Vi ser at dette er utbredt i de fleste utvalgte byområdene i vår analyse og dette kan både bety at beboerne over tid får høyere inntekt (gjennomgår sosial mobilitet og økende inntekt med alder mens de bor der) og at grupper som får økt kjøpekraft søker seg bort fra området når økonomien tillater det. I delbydel Stovner er det svært liten forskjell i medianinntekt mellom inn- og utflyttere. Som den eneste av delbydelene i Bydel Stovner tilhører Høybråten et mindretall av de 99 byområdene som tiltrekker seg grupper med høyere medianinntekt enn dem som flytter ut (de som ligger til venstre i figur 11 og har verdier over null).

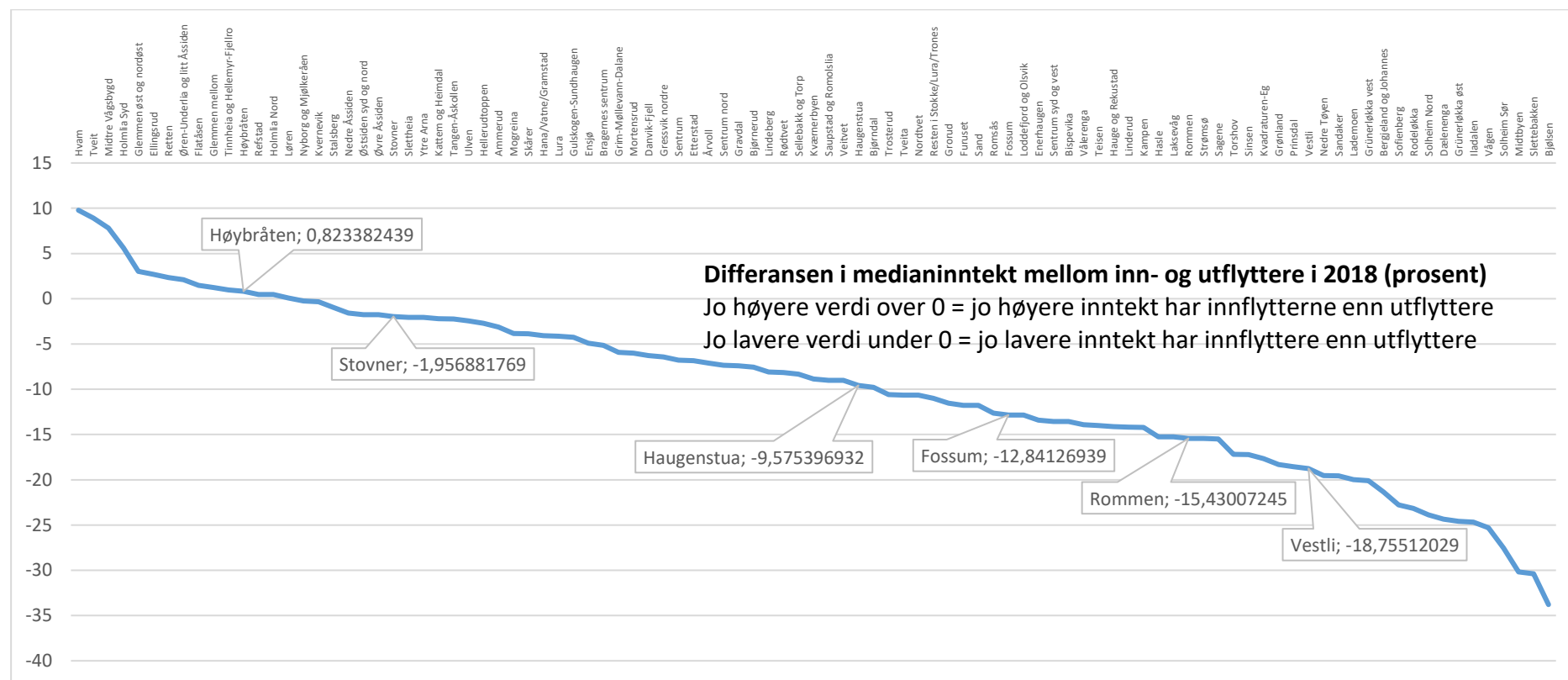
Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 10. Medianinntekt for inn- og utflyttere 2018. Alle 99 områder. Medianinntekt i 2018 for innflytterne til delbydelene i Bydel Stovner er markert.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 11. Differansen i medianinntekt mellom inn- og utflyttere i 2018. 99 delområder og delbydeler. Prosentvis forskjell.

Utdanning og skoleresultater

Når det gjelder utdanning har vi her valgt å legge hovedvekt på skoleresultater fra grunnskolen fordi det forteller mye om oppvekstforhold og fremtidige utdannings- og jobbmuligheter for barn og unge. Dessuten forteller grunnskoleresultater mye om grad av fullføring av videregående utdanning. Jo bedre skoleresultater fra grunnskolen, jo høyere sannsynlighet for å fullføre videregående skole. I Aarland og Brattbakk 2020 gjorde vi analyser av flere ulike utdanningsindikatorer. Blant annet så vi på andel 30-59-åringer med henholdsvis høy og lav utdanning. Analysen viste at de fire Stovner-delbydelene Fossum, Vestli, Rommen og Haugenstua var de fire delbydelene som hadde høyest andel med lav utdanning og samtidig lavest andel med høy utdanning av alle de 99 utvalgte byområdene.

Skoleresultater fra grunnskolen: lavt nivå, men samlet sett samme positiv utvikling som for Oslo og landet. Svært positiv utvikling for Høybråten, tilbakegang i delbydel Stovner og stagnasjon i delbydel Fossum som allerede ligger lavt

Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet for avgangselever i grunnskolen (10. klasse). Den danner grunnlaget for opptak til videregående skole. Maksimalt antall grunnskolepoeng er 60.

Gjennomsnittlig antall grunnskolepoeng har økt med 1,7 grunnskolepoeng for landet som helhet fra 39,7 i 2008 til 41,4 i 2018. Oslo lå høyere enn landet – her var tilsvarende tall hhv 40,2 og 42,1 – som gjør at Oslo hadde en økning på 1,9 grunnskolepoeng; svakt høyere økning enn landet.

Høybråten har klart best skoleresultater av delbydelene i Bydel Stovner med 42,2 og ligger likt med Oslo som helhet, mens de øvrige delbydelene ligger lavere enn Oslo og landet. Lavest ligger Fossum med 36,1 etterfulgt av Rommen på 37,9, mens de tre øvrige ligger på 39-tallet; Stovner 39, Vestli 39,3 og Haugenstua 39,6. Av delbydelene i Oslo er det kun Sinsen (34,0) og Grønland (35,0) som ligger lavere enn Fossum (36,1), og ser vi på samtlige 88 delområder som inngår i analysen er det kun to områder utenfor Oslo som har lavere gjennomsnitt, hhv Midtbyen i Trondheim på 34,8 og Solheim Nord i Bergen på 35,6. Høybråten er den eneste delbydelen i Bydel Stovner som ligger i toppsjiktet for samtlige delområder, kun syv av disse 88 ligger høyere enn Høybråten.

Utviklingen i grunnskolepoeng fra 2008 til 2018 var, som nevnt, positiv for landet og Oslo, og også for det store flertallet av de 88 delområdene i analysen. Noen steder var utviklingen svært positiv. Kun 17 områder hadde nedgang i perioden. Den sterkeste nedgangen – mellom 4 og nesten 6 grunnskolepoeng – finner vi tre sentrumsområder i Trondheim, Bergen og Kristiansand. I Oslo faller gjennomsnittet mest i delbydel Stovner med nesten to grunnskolepoeng (1,9) – som altså står i kontrast til en økning på 1,9 grunnskolepoeng for Oslo og 1,7 for landet som helhet i samme periode. Utviklingen i delbydel Stovner står samtidig i skarp kontrast til nabodelbydelene hvor samtlige har hatt en positiv utvikling. Høybråten økte med hele 3,5 grunnskolepoeng, mens Vestli (2,2), Rommen (2,1) og Haugenstua (2,0) alle økte med rundt 2 grunnskolepoeng. Fossum, som lå klart svakest an av delbydelene i Bydel Stovner hadde en økning på 0,4 grunnskolepoeng i perioden. Samlet sett har det altså vært en positiv utvikling i grunnskolepoeng for delbydelene i Bydel Stovner i perioden 2008-2018. Unntaket er at delbydel Stovner har en tydelig tilbakegang

og at delbydel Fossum, som ligger svært lavt, «kun» hadde en økning på 0,4 grunnskolepoeng. Når vi ser på øvrige levekårsindikatorer for delbydel Fossum som i stor grad peker i negativ retning kan man si at en svak positiv utvikling i grunnskoleresultater er svært positivt, men sammenlignet med utviklingen i de fleste andre utsatte byområder, Oslo og landet som helhet er tendensen likevel svak.

Andel barn med tiltak fra barnevernet: høye andeler i alle delbydeler, og økning i perioden utenom for Fossum som lå høyest

I 2018 var det i Norge litt over 47 000 barn i alderen 0-17 år som mottok tiltak fra barnevernet, tilsvarende 4,2 prosent av alle barn i denne aldersgruppen. Oslo lå lavere med 3,5 prosent. Utviklingen over tid viser at andelen barn 0-17 år med tiltak fra barnevernet økte fra 3,5 prosent i 2008 til 4,2 prosent i 2018 for landet som helhet, mens i Oslo var økningen betydelig mer beskjeden og gikk fra 3,3 til 3,5 prosent.

Som for alle andre levekårsindikatorer er det også her forskjeller mellom delbydeler i Oslo. I Oslo er andelen barn med barnevernstiltak høyest i delbydel Romsås (Grorud) med 9,1 prosent, som også er høyest for hele utvalget vårt. Derneft følger Fossum med 7,8 prosent som ligger mer enn dobbelt så høyt som Oslo. Av delbydelene i Bydel Stovner følger så Vestli (6,2 prosent), Rommen (5,3 prosent) og Haugenstua (4,9 prosent) som alle ligger betydelig høyere enn Oslo og noe høyere enn landet. Lavest ligger Høybråten (4,0 prosent) og delbydel Stovner (3,8 prosent), som altså er lavere enn for landet, men fortsatt høyere enn for Oslo. De to Groruddalsbydelene Bjerke og Stovner, samt Søndre Nordstrand, utpeker seg blant Oslos bydeler med svært store forskjeller i andel barn med barnevernstiltak mellom delbydelene.

Utvikling over tid viser at andelen barn med tiltak fra barnevernet falt i mange av delområdene som i 2008 hadde høye andeler. I Oslo gjelder dette særlig enkelte delbydeler i indre by og på Søndre Nordstrand der andelen ble mer enn halvert. Det er imidlertid også områder der andelen barn med tiltak fra barnevernet økte mye i samme periode. I særstilling står noen delbydeler i Bydel Grorud og Bydel Bjerke der andelen mer enn doblet seg. Andelen falt i samtlige delbydeler i bydel Sagene (i indre by) mens andelen steg (kraftig) i samtlige delbydeler i bydel Grorud. I Bydel Stovner steg andelen i alle delbydelene utenom Fossum hvor nivået lå stabilt høy på 7,8 prosent. For Vestli (0,2), Rommen (0,1) og Høybråten (0,1) var økningen minimal (prosentpoeng økning i parentes), mens for Haugenstua (1,3) og delbydel Stovner (0,8) var økningen kraftig. Særlig negativ var økningen fram til 2018 for Haugenstua som lå middels høyt allerede i 2008. Sammenlignet med økt andel for landet, Oslo og for flertallet (63) av de 88 analyseområdene skiller ikke Bydel Stovner seg ut. I et sånt perspektiv er det positivt at Fossum, Vestli og Rommen – som alle hadde en høy andel barn med tiltak fra barnevernet – ikke har hatt ytterligere økning i perioden. Bekymringen er vel først og fremst det høye nivået, særlig på Fossum, men også på Vestli, Rommen og Haugenstua, samt den kraftige økningen på Haugenstua og Stovner.

Det er også verdt å merke seg at økningen var særlig sterk på kommunenivå for de tre (tidligere) Romerikskommunene Lørenskog, Skedsmo og Ullensaker som tilhører nabokommunene til Stovner.

Valgdeltakelse

Lav valgdeltakelse på Stovner – henger blant annet sammen med lav utdanning og høy minoritetsandel

Valgdeltakelse er et av de mest sentrale mål på politisk deltakelse og brukes også som mål på integrasjon i samfunnet og tillit til det politiske systemet og myndigheter sentral og lokalt. Med vårt fokus på lokalsamfunnet og variasjoner mellom områder internt i byer og kommuner er det nærliggende å undersøke oppslutningen om det lokale politiske systemet: i hvilken grad bruker beboere i områder med omfattende levekårsutfordringer og høy minoritetsandel stemmeretten sin? I hvilken grad varierer valgdeltakelsen med kjennetegn ved beboerne og nabolaget?

Valgdeltakelsen for hele landet ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019 var på 64,8 prosent og litt høyere på 67,6 prosent for Oslo²¹. Valgdeltakelsen varierer med en rekke bakgrunnsfaktorer i befolkningen; kvinner har høyere valgdeltakelse enn menn, eldre har høyere valgdeltakelse enn unge (med unntak av de aller yngste og aller eldste – som har hhv høyere og lavere deltakelse enn den jevne stigningen med alder ellers viser). Videre øker valgdeltakelsen med økende utdanning og det er også stor variasjon mellom majoritetsnorske og ulike kategorier av minoritetsnorske. Den totale valgdeltakelsen for alle som har stemmerett i Norge lå på 64,8 prosent ved lokalvalget i 2019. Norske statsborgere som er etnisk norske ligger høyere på 70 prosent, mens norske statsborgere som har innvandret til Norge (45 prosent) og norskfødte med innvandrerforeldre (46,2 prosent) ligger betydelig lavere. Alle utenlandske statsborgere med tre års sammenhengende botid har stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg. Aller lavest valgdeltakelse finner vi, ikke uventet, blant utenlandske statsborgere (31,3 prosent) med stemmerett ved lokalvalg. For utenlandske statsborgere med bakgrunn fra EU-land i tidligere Øst-Europa var valgdeltakelsen særlig lav, på kun 10,7 prosent, mens for utenlandske statsborgere med bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU lå den på 35,9 prosent.

Det er dessuten betydelige forskjeller mellom personer med bakgrunn fra enkeltland. I lokalvalget i 2003 hadde personer med bakgrunn fra Sri Lanka høyest valgdeltakelse av gruppene med «ikke-vestlig bakgrunn» med 57 prosent, mens blant pakistanere og vietnamesere var det henholdsvis 40 og 30 prosent som brukte stemmeretten sin. Blant personer med dansk bakgrunn brukte hele 73 prosent stemmeretten sin som altså var langt høyere enn for hele befolkningen på 59 prosent.

For Oslo kommune lå valgdeltakelsen på 63 prosent ved lokalvalget i 2015 og på 67,6 prosent i 2019. Det var altså en økning på 4,6 prosentpoeng. Tilsvarende var økningen på 5,2 prosentpoeng for landet som helhet; fra 59,6 prosent i 2015 til 64,8 prosent i 2019.

Valgdeltakelse på områdenivå: svært stor variasjon, og fire av delbydelene på Stovner har svært lav valgdeltakelse

Det mest slående ved valgdeltakelsen på områdenivå er den store variasjonen mellom byområdene, fra fem av ti som deltar til åtte av ti som deltar, altså 30 prosentpoeng i forskjell fra laveste til høyeste valgdeltakelse (figur 12). Aller lavest valgdeltakelse i de 99 utvalgte områdene i 2019 finner vi blant menn på Mogreina (47,4 prosent) i Ullensaker og Sellebakk og Torp (47,7

²¹ I Oslo kommune, som også er eget fylke, er kommune- og fylkestingsvalget slått sammen. Lokalvalget her omfatter imidlertid også valg av representanter til byens 15 bydelsutvalg.

prosent) i Fredrikstad, deretter følger delbydel Fossum (49,9 prosent) i Bydel Stovner. Fire hakk lenger opp på lista finner vi Rommen (51,6 prosent). For de 99 analyserte byområdene finner vi to av delbydelene på Stovner blant de syv delbydelene med aller lavest valgdeltakelse blant menn, mens blant samtlige 96 delbydeler i Oslo (øst og vest) ligger Fossum og Rommen nederst, og fire av Stovners delbydeler er blant de ti med lavest andel.

Aller lavest valgdeltakelse blant kvinner finner vi på Sellebakk og Torp (51,3 prosent) i Fredrikstad, deretter følger de tre Stovner-delbydelene Fossum (53 prosent), Haugenstua (54,2 prosent) og Rommen (54,8 prosent). Så kommer Furuset (55,5 prosent i nabobydelen Alna) og enda et område i Fredrikstad før delbydel Vestli (55,6 %) i Bydel Stovner. Vi finner fire av delbydelene på Stovner blant de syv delbydelene med aller lavest valgdeltakelse blant kvinner. Delbydelene Stovner (67,3 prosent) og Høybråten (69,6 prosent) ligger betydelig høyere med Høybråten på nivå med Oslo og Stovner litt lavere på nivå med landet som helhet.

Deltakelsen blant kvinner er gjennomgående høyere enn menns også på delbydelsnivå. Sammenhengen mellom menn og kvinners deltakelse er svært sterk (pearsons $r = 0,92$ (0 = ingen sammenheng og 1 = sterk/perfekt sammenheng)).

I to av tre av de 99 levekårsutsatte byområdene er valgdeltakelsen, både for kvinner og menn, i 2019 lavere enn landsgjennomsnittet.

De åtte områdene med lavest valgdeltakelse blant kvinner finner vi i Fredrikstad (3) og helt nord-øst i Oslo (fem – hvorav fire befinner seg i Bydel Stovner), som alle er blant områdene med høyest andel levekårsutfordringer og andel minoriteter. I motsatt ende finner vi elleve områder i Oslo, stort sett gentrifikerte områder i indre by med en svært blandet sosioøkonomisk gruppe og relativt lav minoritetsandel og enkelte områder i ytre by øst som domineres av høyt utdannede etniske norske.

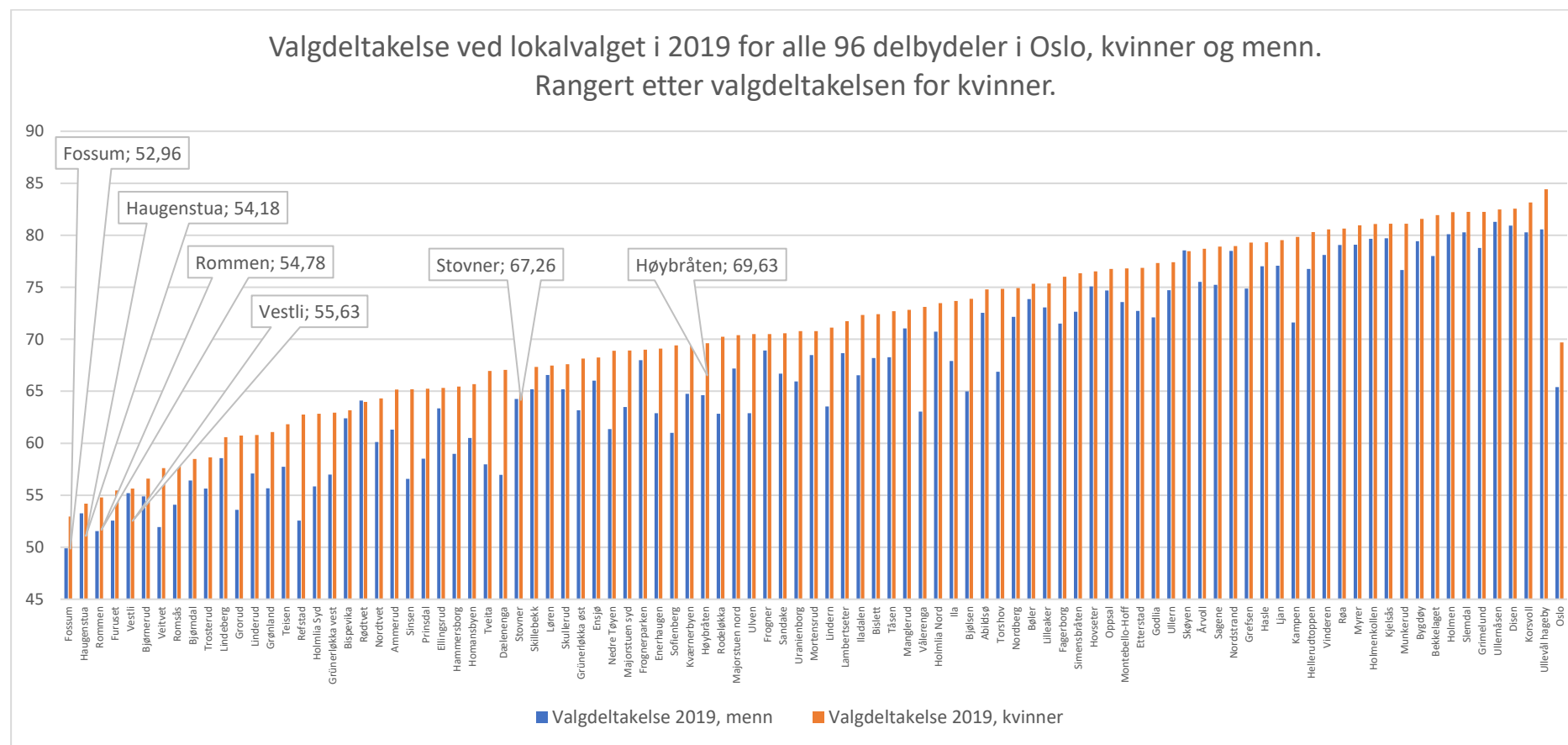
Korrelasjonsanalyser viser at sammenhengen mellom andel personer med innvandringsbakgrunn²² og valgdeltakelse på områdenivå er svært sterk (pearsons $r = -0,89$ for kvinner og $-0,77$ for menn). Jo høyere andel med innvandringsbakgrunn²³ jo lavere valgdeltakelse. Det samme gjelder da motsatt for andel majoritetsnorske og valgdeltakelse (pearsons $r = 0,93$ for kvinner og $r = 0,84$ for menn). Jo høyere andel majoritetsnorske jo høyere valgdeltakelse. Valgdeltakelsen henger som tidligere vist også sammen med sosioøkonomiske kjennetegn, og dette gjelder også på delområdenivå. Vi finner sterk sammenheng mellom valgdeltakelse ved lokalvalget i 2019 og lavutdanning i de 99 utvalgte byområdene (pearsons $r = -0,78$ for kvinner og $-0,67$ for menn). Jo flere lavt utdannede i området, jo lavere er valgdeltakelsen. Sammenhengen var noe svakere, med fortsatt relativt sterk, i 2015. Samvariasjonen mellom utdanning og valgdeltakelse ser altså ut til å ha styrket seg noe fra 2015 til 2019. Vi finner også relativt sterk sammenheng mellom menn og kvinners valgdeltakelse i området og andel hushold hvor 50 prosent eller mer av inntekten kommer fra overføringer fra det offentlige (pearsons $r = -0,56$). Jo flere som har minst halvparten av inntekten dekket av velferdsstaten jo lavere valgdeltakelse. En sterk sammenheng finner vi også mellom valgdeltakelse og andel majoritetsnorske beboere som er utenfor arbeid og utdanning (pearsons $r = -0,72$ for kvinner og $-0,58$ for menn). Jo flere etnisk norske som ikke er i arbeid eller utdanning i

²² Innvandrere eller norskfødte av innvandrerforeldre fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS.

²³ Se forrige fotnote for definisjon.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 12. Valgdeltakelse ved lokalvalget i 2019 etter kjønn for 99 byområder. Valgdeltakelsen for kvinner i de seks delbydelene på Stovner er uthevet.

området, jo lavere er valgdeltakelsen. For minoritetsnorske²⁴ kvinner og menn som er utenfor arbeid og utdanning finner vi ingen slik sammenheng med valgdeltakelse (pearsons $r = -0,18$ for kvinner og $-0,14$ for menn).

Stor variasjon mellom alle 96 delbydelene i Oslo – lavest valgdeltakelse blant delbydelene Fossum, Haugenstua, Rommen og Vestli

For å illustrere spennet i valgdeltakelse mellom delbydeler internt i Oslo har vi også inkludert en analyse av samtlige 96 delbydeler i hovedstaden. Variasjonen mellom områdene i kvinners valgdeltakelse er på 31 prosentpoeng, fra 53 prosent på Fossum i nordøst til 83 prosent på Korsvoll i nordvest. Her fant vi en klar sammenheng; områdene med lavest valgdeltakelse sammenfalt med områdene som hadde størst omfang av levekårsutfordringer. De fire delbydelene Fossum, Haugenstua, Rommen og Vestli lå helt nederst i denne rangeringen, og selv Høybråten (69,6 prosent) som lå høyest av delbydelene i Bydel Stovner tilhørte den halvdelen av områder med lavest valgdeltakelse.

Utviklingen over tid: økt valgoppslutning også i utsatte områder fra 2015 til 2019, men svakest økning i de tre delbydelene i Stovner som hadde lavest deltakelse fra før

Fra lokalvalget i 2015 til lokalvalget i 2019 var det en klar økning i valgoppslutningen nasjonalt på om lag 5 prosentpoeng både for befolkningen som helhet og for kvinner og menn hver for seg. Den samme økningen finner vi igjen i de utvalgte byområdene hvor økningen for menn i gjennomsnitt var på 5,1 prosentpoeng og 5,9 prosentpoeng for kvinner. Spredningen var imidlertid stor mellom områdene. Ingen enkeltområder opplevde nedgang i valgoppslutningen, noe som kunne vært et signal om økt utenforskap og svekket tillit til det politiske systemet. For menn varierte økningen i valgdeltakelse fra 0,3 til 11,6 prosentpoeng og for kvinner fra 1,2 til 10,2 prosentpoeng. Vi finner ingen klare sammenhenger mellom hvor man så høy og lav valgdeltakelse i 2015 og hvor man har hatt minimal eller betydelig økning fram til valget i 2019 (pearsons $r < 0,09$). Det er imidlertid en viss tendens i materialet at valgdeltakelsen har økt mest i indre by/sentrumsområder i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

Videre har **valgdeltakelsen vært aller lavest nordøst i Oslo (Bydel Stovners delbydeler Fossum, Haugenstua, Rommen og Vestli** og Bydel Alnas delbydeler Furuset og Ellingsrud, og Bydel Groruds delbydeler Grorud og Rødtvet) og lengst sørøst i Oslo (Bydel Søndre Nordstrands delbydeler Bjørndal, Bjørnerud og Mortensrud). **En uheldig utvikling kan sees i de fem områdene med lavest økning i valgoppslutning (under 2 prosent) som samtidig er blant områdene som hadde lavest valgdeltakelse i 2015 (mellom 51 og 57 prosent). Dette er Furuset (1,2), Vestli (1,5) og Fossum (1,8) nord i Groruddalen** og Bjørndal og Bjørnerud i Bydel Søndre Nordstrand i Oslo. De tre delbydelene Høybråten (3,2), Stovner (3,4) og Haugenstua (4,2) hadde noe høyere økning (prosentpoeng i parentes), mens Rommen (7,5) lå betydelig høyere og var den eneste av delbydelene i Bydel Stovner som lå høyere enn økningen for Oslo og landet som helhet (begge 5 prosentpoeng), og også over gjennomsnittet for alle de 99 analyserte byområdene som var på 5,9 prosentpoeng.

Oppsummert: fire av delbydelene i Bydel Stovner hadde den laveste valgdeltakelsen blant kvinner av alle Oslos 96 delbydeler ved lokalvalget i 2019. Disse ligger dermed langt under

²⁴ Her viser minoritetsnorske til alle som enten selv har innvandret til Norge eller norskfødte med innvandrereforeldre fra hele verden.

gjennomsnittet for Oslo og landet. De to delbydelene i Bydel Stovner med høyest valgdeltakelse ligger likt med hhv Oslo og landet. Mens valgdeltakelsen økte med om lag 5 prosentpoeng for landet og Oslo fra lokalvalget i 2015 til 2019 var økningen på under 2 prosentpoeng for Vestli og Fossum. For Høybråten, Stovner og Haugenstua (mellom 3,2 og 4,3 prosentpoeng) var den høyere, mens Rommen var den eneste av delbydelene som lå betydelig høyere enn Oslo og landet med 7,5 prosentpoengs økning.

Boligforhold: boligtyper, leieboliger, trangboddhet, bostabilitet og boligpriser

Boligtyper på Stovner: fire av delbydelene er typiske blokkområder, mens to er småhusområder

Det er store forskjeller i hvilke boligtyper som dominerer i ulike deler av Oslo. Andelen boliger i blokk er som forventet gjennomgående høy i de 99 analyserte delbydelene i Oslos åtte østlige bydeler. I 17 delbydeler er den over 90 prosent, men i ni delbydeler er den derimot under halvparten. I disse delbydelene er andelen småhus tilsvarende høy, men mange har også en høy andel eneboliger. I Bydel Stovner er det en veldig klar deling; delbydelene Fossum (96,4 prosent), Rommen (94 prosent), Haugenstua (89 prosent) og Vestli (78 prosent) er typiske blokkområder, mens delbydel Stovner (15 prosent) og Høybråten (23 prosent) er typiske småhusområder (andel blokk i 2018 i parentes). Boligene i delbydel Stovner og Høybråten er gjennomgående mye større enn i de fire andre delbydelene, noe som også er tydelig når vi senere tar for oss andelen som er trangbodde.

Lav andel som leieboere i Bydel Stovner, men stor intern variasjon: Fossum har tre ganger så høy andel som landet og betydelig høyere enn Oslo

Andel husstander som leide bolig i Norge var 23,2 prosent i 2018, mens tilsvarende tall for Oslo var 30,8 prosent. Både i landet som helhet og i Oslo og andre bykommuner er det imidlertid en langt lavere andel barnefamilier som bor til leie. I Norge er leier totalt 15 prosent av husstander med barn sin bolig, og i de fleste kommunene ligger andelen også rundt 15 prosent. I både Oslo og Drammen bor imidlertid rundt én av fem barnefamilier til leie. Andel barnefamilier som er trangbodde, ligger også på 15 prosent i landet som helhet. I Oslo er andelen over dobbelt så høy med 31 prosent. Det er også verdt å nevne at andelen trangbodde barnefamilier er rundt 20 prosent i både Lørenskog og Skedsmo, som er nabokommunene til Oslo og hvor mange barnefamilier fra Oslo flytter til.

Det er verdt å gjøre oppmerksom på at de offisielle tallene over hvor mange som leier er noe usikre. En del private leieforhold i borettslag og sameier er ikke nødvendigvis registrert som utleieboliger. Ofte er dermed leieandelen noe høyere enn den offisielle statistikken viser, selv om det det nye Boforholdsregisteret har bedret kvaliteten²⁵.

Blant de 51 analyserte delbydelene i Oslo varierte andelen fra 7,7 prosent på Holmlia Nord til 56 prosent på Grünerløkka Vest. I delbydel Fossum leier 42,3 prosent av husstandene boligen sin og tilhører dermed delbydelene med aller høyest leieandel i Oslo og blant de 99 analyserte byområdene. Høy leieandel er tradisjonelt et fenomen som er mest utbredt i indre by med høy konsentrasjon av offentlige og private utleieboliger. Fossum skiller seg ut som det eneste ytre byområdet i Oslo med en så høy leieandel. Vestli (25 prosent) har også en relativt høy andel, mens de øvrige delbydelene i Bydel Stovner ligger betydelig lavere; Høybråten (16,1 prosent), Stovner (14,9 prosent), Haugenstua (10,7 prosent) og Rommen (8,8 prosent). Samlet sett ligger

²⁵ Kilden til variablene «Andel husstander som eier og leie bolig (Borettslag er inkludert i eierkategorien)», «Andel barnefamilier som leier bolig» og «Andel trangbodde barnefamilier» er hentet fra det relativt nyopprettede Boforholdsregisteret som har betydd en forbedring i kvaliteten på tallene når det gjelder leieboliger. Men fortsatt antas det at det er en underrapportering av leieboliger.

leieandelen lavere i Bydel Stovner enn for Oslo, men den interne variasjonen er altså stor der særlig Fossum, og til dels Vestli, skiller seg ut ved å ligge betydelig høyere enn de øvrige.

Andel barnefamilier som bor til leie og som bor trangt: svært mange barnefamilier leier og er trangbodde i Bydel Stovner

Barnefamilier som bor til leie, er generelt en utsatt gruppe på boligmarkedet fordi leiemarkedet ikke tilbyr gode og stabile leiemuligheter for familier som har behov for bostabilitet, men som samtidig ofte ikke har god betalingsevne. Samtidig er det en overvekt av små boliger på leiemarkedet som ikke er tilpasset plassbehovet til en familie. Andel barnefamilier i leiemarkedet kan dermed tolkes som en indikator på «dårlige» (og spesielt ustabile) boforhold hos denne gruppen.

I Norge bor 14,7 prosent av barnefamiliene til leie i 2018, mens tilsvarende tall for Oslo er 19,7 prosent. Variasjonen i leieandel mellom de 88 analyserte byområdene varierer fra 7,2 til 60 prosent, og gjennomsnittet for disse ligger 68 prosent høyere enn for landet. I Stovner bydel skiller særlig Fossum (46,1 prosent) og Vestli (32,8 prosent) seg ut ved å ha en høy andel barnefamilier som leier boligen sin, mens de fire øvrige delbydelene ligger relativt likt på 9-10 prosent, altså om lag på halvparten av Oslo som helhet.

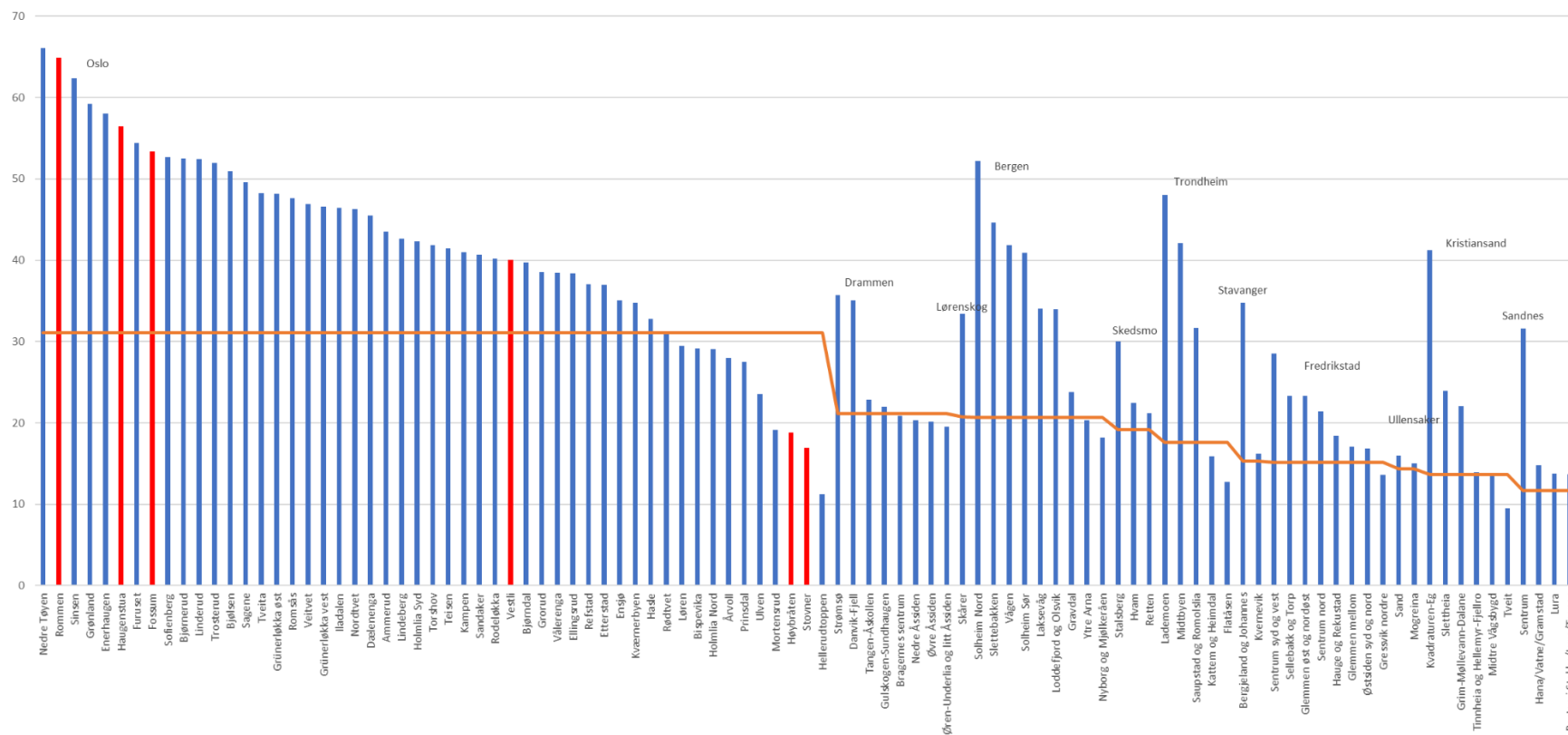
Trangbodddhet er definert som å ha færre enn ett oppholdsrom per familiemedlem. Dette er strengere definisjon enn den som f.eks. legges til grunn i OECDs definisjon, der barnas alder og kjønn tas i betraktning når man beregner hvor mange soverom en husstand trenger. I Norge bor 15 prosent av barnefamiliene trangt i 2018, mens tilsvarende tall for Oslo er 31,1 prosent. Trangbodddhet blant barnefamilier har en rekke dokumenterte negative effekter som også har blitt forsterket under koronapandemien (se for eksempel Brattbakk 2020²⁶). Variasjonen i andel trangbodde barnefamilier mellom de 88 analyserte byområdene varierer fra 9,5 til 66,1 prosent, og gjennomsnittet for disse ligger 127 prosent høyere enn for landet. I Stovner bydel skiller særlig delbydel Rommen (64,9 prosent) seg ut med en svært høy andel trangbodde barnefamilier, men også Haugenstua (56,5 prosent), Fossum (54,9 prosent) og Vestli (40,1 prosent) ligger høyt (figur 13). Stovner og Høybråten ligger lavere enn Oslo, og litt høyere enn landet som helhet med hhv 16,9 og 18,8 prosent. Bydel Stovner er blant bydelene i Oslo med størst skjevhet i andelen trangbodde barnefamilier internt i bydelen hvor andelen i delbydel Rommen (65 prosent) er nesten fire ganger så høy som i delbydel Stovner (17 prosent). Selv om den offisielle trangbodddhetsdefinisjonen som er brukt her ikke er særlig streng, er den mer ekstreme trangbodddheten antagelig også betydelig i Bydel Stovner gitt at bydelen har mange barnerike familier og relativt sett små boliger.

Det er en klar sammenheng mellom andelen barnefamilier som er henholdsvis trangbodde og som bor til leie. Det er en klar positiv samvariasjon mellom de to variablene ($p\text{-korr} = 0,56$). Likevel ser vi at andelen trangbodde barnefamilier også er høy i områder der eierandelen er høy, spesielt i drabantbyer med høy andel borettslagsboliger i Oslo, som for eksempel Fossum.

²⁶ Brattbakk, I (2020). Trangbodddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid / Crowding and the daily lives of families during the covid-19-pandemic, Tidsskrift for boligforskning, 1-2020, pp. 25–49. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-01-02>

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 13. Andel trangbodde barnefamilier for 88 delbydeler og delområder og kommunegjennomsnitt (oransje strek) i 2018. Delbydelene Rommen, Haugenstua, Fossum, Vestli, Høybråten og Stovner i Bydel Stovner markert med rødt (i denne rekkefølgen fra høyre til venstre i figuren).

Bostabiliteten i Bydel Stovner er relativt høy, men en økende andel førskolebarn flytter ut

Bostabilitet er ofte sett på som en positiv kvalitet både for hushold og for områder; at mange bor trygt i samme bolig over lengre tid og ikke må flytte ofte kan gi ro og stabilitet både for familielivet og for tilhørighet, kontinuitet og sosiale relasjoner i nabolaget. Et oppvekstmiljø preget av mye inn- og utflytting – ofte omtalt som gjennomtrekk – er sjelden positivt for barn og unge med alt det medfører av stadige brudd i sosiale relasjoner og stadig sosialisering av nyinnflyttede i nabolag, barnehager, skoler og fritidstilbud. Flere studier viser at fattige husholdninger, som ofte bor i leieboliger flytter hyppigere – såkalt hypermobilitet – enn de som har bedre økonomi og er boligeiere. Men også her kan det være lokale forskjeller; for samtidig vet vi at noen lavinntektsgrupper bor mer stabilt – det gjelder for eksempel en del som bor i kommunale boliger og andre personer som av økonomiske grunner er låst fast i sin boligsituasjon; enten de leier eller eier. Generelt har lavinntekts-hushold færre muligheter på boligmarkedet. Lave priser på leie- og eierboliger i et byområde kan også gjøre at enkelte hushold blir fastlåste i et nabolag de ikke trives i og har få eller ingen alternative boligområder å flytte til internt i byen. Mange flytter derfor til byenes omegnskommuner for å bedre sin bokvalitet og få mer bolig for pengene.

Bostabilitet er her målt i «andel bofaste» som er definert som personer eller hushold som har bodd minst fem år i samme delområde. På nasjonalt nivå er andelen bofaste personer svært høy – hele 93,9 prosent tilhører denne gruppa i 2018, mens for Oslo ligger den betydelig lavere på 78,8 prosent. Bostabiliteten er betydelig lavere i de 88 analyserte byområdene og variasjonen er stor; fra 31,3 til 74,1 prosent. Delbydelene i Stovner bydel ligger litt lavere enn Oslo som helhet, men ingen av delbydelene i Bydel Stovner er blant de med lavest bostabilitet blant de 99 analyserte delområdene. Områder med lavest bostabilitet er typiske sentrumsnabolag i indre by. Høyest bostabilitet i Bydel Stovner finner vi blant beboerne i delbydelene Høybråten (67,6 prosent), Stovner (64,7 prosent) og Haugenstua (63,2 prosent). Rommen (61,4 prosent) og Vestli (61,8 prosent) ligger svakt lavere, mens Fossum ligger lavest (56,5 prosent). Fossum har dermed størst gjennomtrekk ved at 43,5 prosent av beboerne har bodd i nabolaget sitt i færre enn fem år.

Et område som Vestli i Bydel Stovner i Groruddalen kan tjene som eksempel på et område som har en opphopning av en rekke levekårsutfordringer og samtidig har en relativt høy andel bofaste (botid minst 5 år i samme område) på 62 prosent. At bostabiliteten tross alt er såpass høy i dette området forteller antagelig noe om at boligprisene her er relativt lave og gir mulighet for personer med beskjedne økonomiske ressurser og høy velferdsstatsavhengighet å bosette seg her og samtidig er vi kanskje på sporet av en fortelling om personer som blir boende over tid fordi de «sitter fast» og har begrensede muligheter til å flytte videre. Det forhindrer ikke at vi også vet at mange stortrives og ønsker å bo nettopp her (Andersen m fl 2018 – Stedsanalyse Vestli²⁷).

Vi ser ellers at det er relativt liten endring i andel bofaste over tid i perioden 2009-2019. Vi finner ingen sammenheng mellom andel bofaste i 2009 og hvordan utviklingen har vært i den påfølgende tiårsperioden fram til 2019 (pearsons $r = -0,09$). Det er altså ikke slik at områder med enten høy eller lav andel bofaste har fulgt en bestemt utvikling. Vi finner imidlertid et velkjent mønster der områder i indre by har lavest bostabilitet, mens områder lengre fra sentrum har høyere stabilitet. Bostabiliteten viser seg å ha svært sterk sammenheng med leieandel. Andelen som er bofaste (bodd minst 5 år i samme delområde) samvarierer svært sterkt med andelen som

²⁷ Andersen, B, Brattbakk, I., Dalseide, A. M., Mæhle, Y. M. & Ruud, M. E. (2018). Hverdagsstedet Vestli. Sosiokulturell stedsanalyse av Vestli i Bydel Stovner. AFI-rapport 01:2018. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.

leier boligen sin (pearsons $r = -0,84$). Jo flere som er bofaste i et nabolag, jo færre leieboere i nabolaget.

Bostabilitet blant barnefamilier er et særlig viktig mål for å si noe om stabiliteten i oppvekstmiljøene og attraktiviteten til nabolag og skoler blant barnefamilier. Vi måler dette som andel barn i førskolealder (0-6 år) som flytter ut av delområdet/delbydelen sitt/sin i løpet av ett år²⁸. For Oslo som helhet var det 10,3 prosent av førskolebarna som flyttet ut av sin delbydel i 2018, mens tall for landet som helhet mangler. Blant de 88 analyserte områdene er det svært stor variasjon fra 3,1 til 36,3 prosent i andel førskolebarn som flytter ut. For delbydelene i Bydel Stovner er utflyttingsandelen klart høyest på Fossum (27,7 prosent) og Vestli (23 prosent) hvor andelen ligger mer enn dobbelt så høyt som for Oslo som helhet. Deretter følger Stovner (20,2 prosent) og Høybråten (17,9 prosent) som ligger om lag dobbelt så høyt, mens Rommen (12,8 prosent) og Haugenstua (12,8 prosent) ligger marginalt høyere enn nivået for Oslo.

For de 51 analyserte delbydelene i Oslos åtte østlige bydeler har det vært en generell økning på 0,7 prosentpoeng i andelen førskolebarn som flytter ut. I delbydelene Fossum og Høybråten har utflyttingen av førskolebarn vært fem ganger så høy (3,5 prosentpoeng) i samme periode, mens Vestli (1,8 prosentpoeng) har litt mer enn dobbelt så høy vekst i utflyttingen som for gjennomsnittet av de 51 delbydelene. Stovner (0,8 prosentpoeng) og Rommen (1,1 prosentpoeng) ligger nært den gjennomsnittlige økningen for de 51 delbydelene. På Haugenstua derimot er utflyttingen redusert med 3,7 prosentpoeng; som eneste delbydel i Bydel Stovner har altså flere familier med førskolebarn blitt boende her i løpet av denne perioden.

Boligprisene og boligprisveksten i Bydel Stovner er lave i forhold til Oslo, men ligger på nivå med landet: Unntaket er Haugenstua

Vi har tatt med boligpriser for eierboliger av flere grunner. Det kan sees som et mål på attraktivitet, et mål på hvor lavinntektshushold har råd til å kjøpe bolig og det kan si noe om boligutgiftsnivå for lavinntektsfamilier. Selv om vi her benytter kvadratmeterpriser på boliger er fordelingen av boligtyper – typiske blokkområder versus småhusområder – noe man må ha i bakhodet når man ser på boligprisvariasjonene.

Den gjennomsnittlige kvadratmeterprisen på solgte boliger for hele Norge var rett over 40 000 kr i 2018. Oslo kommune har høyest kvadratmeterpris i landet med 70 000 kr i 2018 og ligger dermed betydelig høyere enn andre storbyer og kommuner i landet. Oslo har også hatt en sterkere boligprisvekst enn de fleste andre kommuner i perioden 2008-2018 på i overkant av 100 prosent, mens den var på 73 prosent for Norge. Det er svært store prisforskjeller internt i Oslo, og til tross for at vi bare har med åtte av bydelene (de østlige), er det store interne forskjeller, og skillet følger i stor grad skillet mellom indre og ytre by. Alle delbydeler som har kvadratmeterpriser som ligger over gjennomsnittet for hele Oslo, ligger i indre by. Det omvendte er også tilfellet: alle delbydeler som har kvadratmeterpriser under kommunegjennomsnittet i Oslo, ligger i ytre by. I tillegg er det også slik at desto lengre ut fra sentrum man kommer, desto lavere er kvadratmeterprisen. Boligprisene for de 99 analyseområdene ligger 14 prosent høyere enn landsgjennomsnittet. Analyseområdene er med andre ord relativt høyt priset i nasjonal målestokk.

²⁸ Andel barn som flytter ut av delområde i aldersgruppen 0-6 år (eldste barn). Populasjonen er barn i alderen 0-6 år som er det eldste barnet i sin husholdning pr. 1.1. det aktuelle året.

Alle delbydelene i Bydel Stovner ligger betydelig lavere enn prisnivået for Oslo, men ligger samtidig om lag likt eller litt høyere enn for landet som helhet. Unntaket er Vestli som ligger noe lavere (se figur 14). Høyest boligpriser i bydelen finner vi på Haugenstua (51 255 kr), mens Høybråten (43 250 kr), Fossum (41 885 kr), Stovner (41 014 kr) og Rommen (40 566 kr) ligger lavere, og ganske likt, og på nivå med landet som helhet. De laveste prisene finner vi på Vestli (37 847 kr). Tross at Stovner er en av bydelene med lavest boligpriser i Oslo, er altså prisene om lag på nivå med landet som helhet, og ligger til dels mye høyere enn mange «lavpris»-områder i de øvrige storbyene. Tatt i betraktning at en relativt stor andel av befolkningen i Bydel Stovner, som vi har sett, skårer svakt på mange levekårsindikatorer og har begrensede økonomiske ressurser er prisnivået på eierboliger relativt høyt. Uten at vi har direkte mål på dette er det nærliggende å tenke at boligutgiftene er relativt høye sett i forhold til inntektsnivået.

Boligprisutvikling i perioden 2008-2018: lavere prisvekst i Bydel Stovner enn for Oslo som helhet

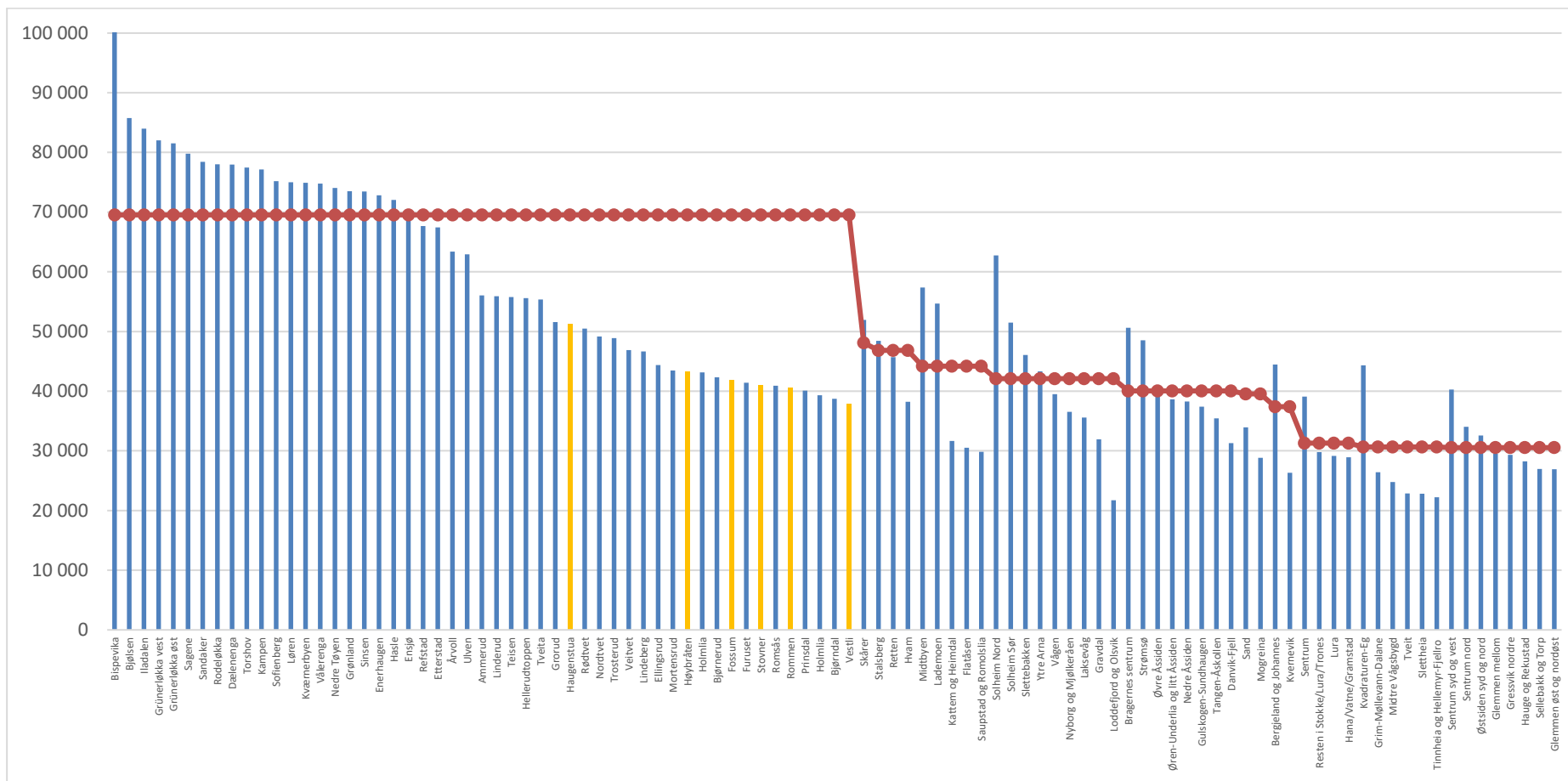
For de 99 analyserte byområdene finner vi en svak positiv sammenheng mellom kvadratmeterprisen i 2008 og prisveksten fra 2008 til 2018²⁹ – områdene som i utgangspunktet hadde høyest kvadratmeterpris, har også i gjennomsnitt hatt en noe høyere prisvekst. Dette følger et tydelig geografisk mønster; delbydelene i indre by i Oslo var områdene som både hadde høyest kvadratmeterpriser i 2008 og som opplevde høyest prisvekst fra 2008 til 2018 – i alle delbydelene i indre by har kvadratmeterprisene minst doblet seg. I ytre by i Oslo har prisveksten fra 2008 til 2018 vært tydelig, men mer varierende og generelt på et lavere nivå enn i indre by. Imidlertid ser det ikke ut til at prisene har steget mest i delbydelene som var dyrest i ytre by, men her er Haugenstua i Bydel Stovner et unntak. Internt i Bydel Stovner er det stor variasjon i prisveksten mellom delbydelene. Haugenstua hadde den sterkeste veksten (113 prosent) fram til 2018, og var samtidig delbydelen med høyest kvadratmeterpris i bydelen i 2008 (24 108 kr). Fossum, Høybråten og Rommen lå litt lavere i pris enn Haugenstua og hadde en betydelig lavere vekst (hhv 78, 78 og 74 prosent). Vestli og Stovner hadde lavest vekst (begge 67 prosent), hvor Vestli lå lavere litt i pris enn Haugenstua, mens Stovner lå litt høyere. Oppsummert kan vi slå fast at boligprisveksten i Bydel Stovner lå lavere enn for Oslo som helhet, men med relativt stor intern variasjon mellom delbydelene. Veksten på Haugenstua var litt høyere enn for Oslo og klart høyest i bydelen, og her var også boligprisen høyest i utgangspunktet. De øvrige delbydelene hadde relativt lave boligpriser i 2008 og hadde en vekst som ligger på nivå med landet som helhet, og utgjør mellom 67 og 78 prosent av veksten for Oslo samlet.

Innenfor dette prosjektet har det dessverre ikke vært rom for å inkludere leiepriser, mottakere av bostøtte eller andel kommunale boliger som ville vært et godt supplement til bildet som tegnes av boligforholdene i delbydelene i Bydel Stovner. Analyser av hvor startlåsmottakere som er særlig vanskeligstilte og bor til leie i indre by kjøper bolig, viser at mange av disse kjøper i de ytre bydelene i Oslo, deriblant på Stovner. Den statlige startlånsordningen ser dermed ut i å bidra til å øke innflytting av vanskeligstilte husholdninger i bydelen.

²⁹ Pearsons korrelasjonskoeffisient mellom gjennomsnittlige kvadratmeterpriser i 2008 og prisvekst fra 2008 til 2018 er 0,40. Verdier over 0,6 regnes som sterk samvariasjon.

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Figur 14: Gjennomsnittlig kvadratmeterpris for solgte boliger etter delområder og delbydelene. 2018. De seks delbydelene i Bydel Stovner er markert med oransje søyler i figuren.

5. Oppsummering av levekår for Bydel Stovner

Økende ulikhetsgap: konklusjon og betraktninger om levekår i Bydel Stovner

De 99 utvalgte analyseområdene fra Aarland og Brattbakk (2020) er byområder i elleve av landets store bykommuner og omegnskommuner, herunder de seks delbydelene i Bydel Stovner. De har betydelig flere og mer sammensatte levekårsutfordringer enn gjennomsnittet for landet og kommunene de befinner seg i³⁰. Dette er delvis selvsagt, i og med at analyseområdene er valgt ut nettopp på dette grunnlaget. En tentativ konklusjon er at områdene samlet sett ikke ser ut til å ha gjennomgått en sterk forverring i den siste tiårsperioden. Til dette bildet hører det med at det er svært stor variasjon; for noen indikatorer er det en forbedring (som regel i tråd med øvrig forbedring i landet og kommunene), for andre er det stabilitet (lite endring), mens for noen indikatorer er det en forverring. Det er altså en svært sammensatt utvikling, med både positive trekk og med noen klare faresignaler.

For flere av delbydelene i Bydel Stovner ser vi tydelige faresignaler fordi områdene både skårer lavt på mange levekårsvariabler og fordi utviklingen i tiårsperioden 2008-2018 enten har vært negativ eller betydelig mindre positiv enn trenden for Oslo og landet som helhet. Flere av delbydelene henger mer etter i velstandsutviklingen enn før, gapet til resten av samfunnet øker og konsentrasjonen av levekårsutfordringer forsterkes.

Vi valgte ut 88 analyseområder for en avsluttende analyse (Aarland og Brattbakk 2020). Det mest bekymringsfulle er at litt under halvparten av de 88 analyseområdene har tydelig overlapp av en rekke levekårsutfordringer og i tillegg går utviklingen i mange av disse områdene i negativ retning for en rekke av de sentrale levekårsvariablene i den siste tiårsperioden. Denne gruppen er det grunn til å følge ekstra nøye med på. For om lag 10 prosent av de 88 analyseområdene hvor opphopningen av levekårsutfordringer er særlig omfattende og med negativ utvikling over tid er oppvekstforholdene særlig krevende for mange barn og unge. Dette gjelder flere av delbydelene i Bydel Stovner – særlig Fossum og Vestli.

Den enkeltindikatoren som vekker størst bekymring er den svært høye andelen barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier i enkelte områder hvor levekårsutfordringene samtidig er store på mange felt. Det er samtidig relativt stor økning i andelen barn som vokser opp i fattige familier i mange av analyseområdene – og her har økningen vært særlig sterk, mellom 8-14 prosentpoeng de siste ti årene, i de fire delbydelene Vestli, Stovner, Fossum og Rommen som alle var nabolag med høy andel fra før. Disse fire områdene har altså hatt en sterk økning fra et allerede høyt nivå i starten av perioden. Svært mange av dem har dessuten innvandringsbakgrunn og kan potensielt ha utfordringer med utenforskap for seg og sin familie også langs andre dimensjoner enn de rent sosioøkonomiske.

³⁰ Med unntak av en del delbydeler i Oslo, hvor vi valgte ut 8 bydeler og alle tilhørende delbydeler.

Når man utelukkende tar for seg såkalt objektive levekårsindikatorer kan bildet av levekårs situasjonen man tegner av Bydel Stovner virke ganske dystert. Flere av delbydelene i Bydel Stovner har det største omfanget av levekårsutfordringer av alle de 88 analyserte byområdene. Det er viktig å understreke at på tross av dette er trivselen og levekårene for de fleste i Bydel Stovner likevel god, og også de som skårer svakt på mange levekårsindikatorer kan leve gode liv. Ingen av indikatorene vi bruker her innebærer at beboerne selv er spurt om hvordan de har det. Levekårsforskningens historie viser at grupper som objektivt sett har begrensede materielle og økonomiske ressurser har en tendens til å vurdere sin situasjon som bedre enn de såkalt objektive forholdene tilsier, mens de som er mest velstående gjør det motsatte og toner ned sin privilegerte situasjon.

De benyttede indikatorene forteller ikke alt om livskvalitet og trivsel, og flere av indikatorene er jo nettopp et uttrykk for at velferdsstaten trer støttende til for dem som av ulike grunner har behov for det (for eksempel inntektsoverføringer, sosialhjelp, osv.). Ordningene for inntektssikring for dem som ikke kan forsørge seg selv gjennom arbeid er relativt gode i Norge og gjør at den materielle standarden tross alt er relativt god i internasjonal sammenheng også for de fleste vanskeligstilte grupper. Likevel kan den sosiale deltakelsen begrenses betydelig av manglende ressurser og opplevelsen av utenforskap være sterk, og kanskje særlig utfordrende i et samfunn hvor det store flertallet har svært gode levekår og erfarer en jevn velstandsøkning. Levekårsindikatorene vi har benyttet her er dessuten individuelle (de forteller noe om individers levekår), og selv om det er aggregerte data for små geografiske områder sier de lite om det kollektive elementet; om hvordan naboskap og sosiale arenaer i nærmiljøet og lokalsamfunnet fungerer. Tross mange utfordringer er det mange studier som viser at Stovnerbefolkningen lever gode liv, og mange søker seg også tilbake hit som voksne etter at de i en periode i ung alder har bodd andre steder.

Likevel er det altså en sterk konsentrasjon av levekårsutfordringer i Stovners befolkning. Det som gir særlig grunn til bekymring er som nevnt at situasjonen for mange barn og unge i Bydel Stovner kan gjøre at deres muligheter reduseres både som følge av hjemmesituasjonen og av trekk ved nabolaget, såkalt nabolageffekter (Brattbakk & Wessel 2017 & 2013 og Brattbakk 2014). Det finnes ikke nabolageffektstudier av Bydel Stovner spesielt, men funnene fra slike studier for tilsvarende byområder med sterk konsentrasjon av levekårsutfordringer indikerer at mange barn og unge på Stovner kan preges negativt av den sterke konsentrasjonen av utfordringer. Dette er både urettferdig fordi ikke alle gis like muligheter, og lite effektivt for samfunnet som sløser med vår felles humankapital når mange ikke får mulighet til å utvikle seg til å nå sitt beste potensiale. Dessuten kan så stor ulikhet mellom grupper og geografiske områder som vi her har dokumentert være en trussel mot samfunns-limet; tillit, solidaritet og samhold kan forvitte både i lokalsamfunnet og på by- og samfunnsnivå. Analysene som er gjort her dokumenterer et klart behov for å sette inn tiltak og politikk på flere nivå som reduserer ulikhetsgapet.

Oppsummering av skår på demografi- og levekårsindikatorer

Bydel Stovner og de 88 analyseområdene sammenlignet med kommunene og landet som helhet

Vi har gjort en oppsummerende analyse av hvordan 88 av analyseområdene³¹ skårer på 22 ulike levekårs- og demografiske indikatorer (vedleggstabeller). Vi har valgt indikatorer³² som fanger opp sosiale og økonomiske utfordringer på ulikt vis (7), barn og unges situasjon (6), skoleresultater, barnevern, lavinntekt, barnefamilier som leier bolig, trangbodde barnefamilier, flytting for familier med barn 0-6 år, bostabilitet i nærmiljøet (2), politisk deltakelse (1), flytting og hvordan det påvirker området utvikling (3). I tillegg har vi tatt for oss demografiske variabler som fanger opp ulike sider ved befolkningen med innvandrerbakgrunn (3), samt andre indikatorer som boligpriser (1).

Vi ser at analyseområdene – inkludert de fem delbydelene Vestli, Fossum, Rommen, Haugenstua og Stovner i Bydel Stovner – i gjennomsnitt har dårligere skår enn landsgjennomsnittet på samtlige levekårsvariable og betydelig høyere andel med innvandrerbakgrunn. Det interessante er hvor mye Stovners delbydeler og analyseområdene avviker fra lands- og Oslogjennomsnittet; hvor sterk konsentrasjon av levekårsutfordringer finner vi? Før vi summerer opp hvordan de skårer på de enkelte indikatorene er det viktig å minne om at variasjonen mellom analyseområdene generelt, og også på Stovner, er stor, ofte svært stor. Det er en svært sammensatt gruppe av delbydeler vi snakker om. Å bruke gjennomsnitt som et mål for samtlige 88 analyseområder, og å måle situasjonen i de fem delbydelene på Stovner opp mot disse, er derfor delvis tilsørende for en svært kompleks virkelighet. Like fullt gir en sammenligning av gjennomsnittet for alle de 88 analyseområdene med henholdsvis landsgjennomsnittet og gjennomsnittet for Oslo en viktig pekepinn på situasjonen for Stovner og såkalte levekårsutsatte områder i norske byområder; hvor mye skiller de seg ut?

Stovner delbydelers skår på 16 sentrale levekårsindikatorer sammenlignet med de 88 analyseområdene

For de 16 mest sentrale levekårsvariablene har vi delt inn skårene for de 88 områdene i tre kategorier; A) områdene med de største utfordringene, B) områder med nest størst utfordringer og C) områder med tredje største utfordringer, og vist hvordan delbydelene i Bydel Stovner

³¹ 11 av de 51 analyseområdene i de 8 utvalgte bydelene i Oslo er utelatt fordi de har relativt lite omfang av levekårsutfordringer eller har hatt så stor nybygging av boliger i perioden at analysene blir for usikre. Disse 11 er delbydel Høybråten i Bydel Stovner, delbydelene Hellerudtoppen, Årvoll, Hasle, Bispevika, Ensjø, Etterstad, Iladalen, Torshov, Løren og Ulven.

³² De to variablene 20-29 år utenfor arbeid og utdanning og andel 21-29 år som ikke har fullført videregående utdanning i løpet av 5 år (frafall) er viktige levekårsindikatorer, men er likevel ikke inkludert i oppsummeringen her fordi de av flere grunner er mindre egnet som indikatorer for utenforskap blant unge voksne på områdenivå. Begge indikatorene varierer dels mye mellom analyseområdene fordi forekomsten er lav (få i absolutte tall) i mange analyseområder og tallene er svært sensitive for befolkningsstørrelsen og sammensetningen i enkeltområder. Begge fenomenene er dessuten ansett som en utfordring jevnt over i hele landet, og er blant indikatorene som i minst grad samvarierer (korrelerer) med øvrige levekårsindikatorer. Vi finner også at i flere velstående nabolag er det en relativt høy andel 20-29 utenfor arbeid og utdanning som antagelig har et «friår» eller lignende, men altså uten å være i en marginalisert posisjon. Andelene er dessuten til dels høye i mange distriktsområder slik at den relative avstanden for analyseområdene til det nasjonale snittet er mindre relevant enn den relative avstanden til det respektive kommunegjennomsnittet. Analyseområdene i Oslo skiller seg her ut ved at gruppen uten innvandringsbakgrunn av begge kjønn har betydelig høyere andeler (og høyt antall) enn for byen som helhet. Se for øvrig både fase 1 av analysen (Aarland 2020) og i kapittel 7 i (Aarland og Brattbakk 2020) for mer detaljerte analyser av disse indikatorene.

plasserer seg innenfor disse tre kategoriene (tabell 2). Tabellen viser at Fossum plasserer seg i kategori A – områder med størst utfordringer – på 15 av de 16 levekårsindikatorene. Det er ingen av de 88 analyseområdene som plasserer seg i kategori A på så mange levekårsindikatorer som Fossum, noe som indikerer at omfanget av levekårsutfordringer er særlig stort langs hele rekken av indikatorer. De som kommer nærmest er Grønland i Oslo med 11, Tøyen og Enerhaugen i Oslo og to sentrumsområder i Bergen og Kristiansand som alle fire har ti plasseringer i kategori A. En måte å beskrive Fossum på er at delbydelen har en levekårsprofil som om den var et sentrumsområde, men uten at man parallelt med en stor andel vanskeligstilte i tillegg har en beboergruppe som skårer svært godt på mange levekårsindikatorer. Fossum har en mindre polarisert befolknings sammensetning enn mange utsatte sentrumsområder hvor man finner grupper med svært omfattende og sammensatte levekårsutfordringer side om side med grupper med høy velstand og gode levekår. Derneft følger Vestli med åtte plasseringer i kategori A, og her finner vi også Bjørnerud i Bydel Søndre Nordstrand. Disse åtte områdene har den sterkeste konsentrasjonen av levekårsutfordringer.

Tabell 2. Delbydeler i Bydel Stovner plassert etter kategorier for ulike grad av levekårsutfordringer for 16 sentrale levekårsindikatorer.

Delbydeler i Bydel Stovner	Kategori A Områder med størst utfordringer	Kategori B Områder med nest størst utfordringer	Kategori C Områder med tredje størst utfordringer	SUM A + B
Fossum	15	1	0	16
Vestli	8	6	2	14
Rommen	6	5	5	11
Haugenstua	5	4	7	9
Stovner	0	2	14	2

Derneft følger en gruppe på tolv delbydeler som har mellom fire og seks plasseringer i kategori A og samtidig mellom fire og ti plasseringer i kategori B. Her finner vi delbydel Rommen og Haugenstua i Bydel Stovner og fire andre delbydeler i Oslo, samt delbydeler i Bergen, Trondheim, Sandnes og Fredrikstad.

Oppsummert er det slik at Fossum, Vestli, Rommen og Haugenstua alle skårer blant de 15 prosent mest utsatte norske byområdene av de 88 analyserte byområdene (i den rekkefølgen) i vår analyse. Fossum og Vestli er særlig utsatt og har i tillegg negativ utvikling i den siste tiårsperioden. Stovner skårer betydelig bedre enn disse fire, men har likevel en rekke utfordringer, mens Høybråten ikke ble innlemmet i denne analysen fordi skåren jevnt over var betydelig bedre.

Minoritetsbefolkningen

Andel minoritetsnorske beboere: *Høye og økende minoritetsandeler i Oslo – særlig i Bydel Stovner.* På Rommen, Haugenstua og Fossum har over 60 prosent av beboerne minoritetsbakgrunn og det er her vi finner den høyeste minoritetsandelen blant samtlige 96 delbydeler i Oslo, og Vestli følger tett etter. Vestli og Stovner har dessuten hatt den sterkeste

økningen i minoritetsandel blant alle Oslos delbydeler med om lag 16 prosentpoeng i perioden 2008-2018.

Majoritets- og minoritetsnorske barn og unge: *Den samlede andelen barn og unge 0-17 år er svært høy i Bydel Stovner. Andelen har falt svakt i perioden 2009-2019. Bydel Stovner har den høyeste andelen minoritetsnorske barn og unge i landet, og har hatt sterk vekst i tiårsperioden 2009-2019. Fire av seks delbydeler i Bydel Stovner har om lag 80 prosent minoritetsnorske barn og unge, som er mer enn dobbelt så høyt som for Oslo, og fire ganger så høyt som for landet som helhet.*

Kort botid i Norge: stor variasjon mellom områder og over tid. Bydel Stovner skiller seg ikke ut. Andelen med kort botid i Bydel Stovner er høyere enn for landet og lavere enn for Oslo med unntak for Fossum som hadde høyest andel og lå høyere enn Oslo. Svak økning i andel med kort botid på landsbasis og i Oslo i perioden 2009-2019. Delbydelene i Bydel Stovner følger samme mønster, utenom Rommen og Haugenstua som har nedgang.

Inn- og utflyttere etter innvandringsbakgrunn: Høye og økende minoritetsandeler blant inn- og utflytterne til Stovner. Fossum ligger høyest og Høybråten lavest. Både inn- og utflytterne til Stovner har svært høye og økende minoritetsandeler. Klart høyest er minoritetsandelen blant innflytterne til Fossum, Rommen, Haugenstua og Vestli. Økningen i andelen innflyttere med minoritetsbakgrunn den siste tiårsperioden har ført til høy minoritetsandel blant beboerne, og økningen har vært sterkest i de to delbydelene som hadde lavest andel fra før: delbydelen Stovner og Høybråten.

Arbeid, inntekt og økonomiske ressurser

Utenfor arbeid og utdanning: Høy andel minoritets- og majoritetsnorske 30-59-åringer står utenfor arbeid og utdanning i Bydel Stovner – flere delbydeler har mellom to og tre ganger så høye andeler som for landet som helhet. Fossum skiller seg ut med dobbelt så høy andel minoritetsnorske kvinner utenfor arbeid og utdanning som landsgjennomsnittet. Både andelen majoritetsnorske kvinner og menn er tre ganger så høy på Fossum som for landet og Oslo, og for Vestli, Rommen og Haugenstua er andelene dobbelt så høye som for landet.

Halvparten av inntekten fra overføringer fra det offentlige: Høy andel personer i husstander der minst 50 prosent av inntekten kommer fra overføringer på Stovner; over dobbelt så høy andel i to delbydeler, men stor variasjon internt i andeler og endring. I to av delbydelene gjelder dette hver fjerde person.

Høy andel personer i husstander med vedvarende høye overføringer er bofaste i enkelte delbydeler på Stovner, som vil si at det internt i bydelen blir en sterkere geografisk konsentrasjon av personer i husstander hvor minst halvparten av inntekten kommer fra overføringer fra det offentlige. Utviklingen internt i Bydel Stovner har fulgt litt ulike retninger den siste tiårsperioden, men med en viss tendens til at områdene med høyest andel har hatt en svak nedgang, mens områdene med lavest andel har hatt en svak økning. Unntaket var Vestli som fra et relativt høyt nivå i 2008 økte sin andel ytterligere i den påfølgende tiårsperioden.

To av tre enslige forsørgere har minst halvparten av samlet inntekt fra overføringer på Fossum og Vestli. De fleste av disse har minoritetsbakgrunn, men Haugenstua og Vestli har en særlig høy

andel majoritetsnorske i denne gruppa. Mens andelen enslige forsørgere med minst halvparten av inntekten fra overføringer ble redusert fra 2008-2018 på landsbasis, for Oslo og de fleste delbydeler i Oslo øst, økte den tvert imot kraftig i delbydelene Stovner og Vestli. Delbydelene Rommen og Stovner har dobbelt så høy andel enslige forsørgere som var i den samme situasjonen fem år tidligere som Oslo – altså i en vedvarende situasjon med høye inntektsoverføringer

Høy andel personer i lavinntektsfamilier: Fire av ti personer på Fossum og tre av ti personer på Vestli bor i lavinntektsfamilier – dobbelt så høyt som for Oslo, men store variasjoner internt i bydelen.

Svært høy, og økende, andel barn i lavinntektsfamilier: Svært høye og økende andeler barn i lavinntektsfamilier i fire av Stovners delbydeler – to til fire ganger så høyt som for Oslo og landet. Betydelig høyere andel barn i lavinntektsfamilier med innvandrerbakgrunn enn uten innvandrerbakgrunn, men forskjellene mellom de to gruppene er mindre i Bydel Stovner enn for Oslo og landet.

Fire av delbydelene i Bydel Stovner har hatt en tydelig økning i andelen barn i lavinntektsfamilier i perioden 2008-2018, betydelig høyere enn for Oslo og landet. Vestli, Stovner, Fossum og Rommen økte med mellom 8 og 14 prosentpoeng. Dette stiller Bydel Stovner i en særstilling som en bydel med særlig høy vekst i flere av delbydelene og at økningen i tillegg kommer i nabolag som hadde høy andel fra før.

Stor intern variasjon i andel sosialhjelpsmottakere: I to av delbydelene, Fossum og Vestli, i Bydel Stovner er andelen sosialhjelpsmottakere særlig høy – to til tre ganger så høy som for landet og Oslo. Vestli hadde også en kraftig økning den siste tiårsperioden. Resten av delbydelene lå betydelig lavere og hadde marginal endring.

Inntekt og sysselsetting blant inn- og utflyttere – lav medianinntekt og sysselsettingsandel blant innflyttere til Stovner: Lav og synkende sysselsettingsandel blant innflyttere til Bydel Stovner; kun halvparten av innflytterne til Vestli og Fossum er i jobb. Sysselsettingsandelen er imidlertid lav både blant inn- og utflyttere. Balansen er særlig negativ i delbydelene Rommen, Fossum og Vestli hvor innflytterne sjeldnere er i jobb enn utflytterne noe som over tid forsterker den lave andelen som er i jobb. Medianinntekten er lav hos innflyttere til delbydelene på Stovner, mens utflytterne har litt høyere medianinntekt.

Skoleresultater, barnevernstiltak og valgdeltakelse

Svake skoleresultater fra grunnskolen: Lavt nivå, men samlet sett samme positiv utvikling som for Oslo og landet i den siste tiårsperioden. Svært positiv utvikling for Høybråten, tilbakegang i delbydel Stovner og stagnasjon i delbydel Fossum som allerede ligger lavt. Høybråten ligger på nivå med Oslo, de øvrige delbydelene ligger noe lavere utenom Fossum som ligger svært lavt. Samlet sett har det vært en positiv utvikling i grunnskolepoeng for delbydelene i Bydel Stovner i perioden 2008-2018, særlig for Høybråten. Unntaket er at delbydel Stovner har en tydelig tilbakegang og at delbydel Fossum, som ligger svært lavt, «kun» hadde en økning på 0,4 grunnskolepoeng. Når vi ser på øvrige levekårsindikatorer for delbydel Fossum som i stor grad peker i negativ retning kan man si at en svak positiv utvikling i grunnskoleresultater isolert sett er

positivt, men sammenlignet med utviklingen i de fleste andre utsatte byområder, Oslo og landet som helhet er tendensen likevel svak.

Høy og økende andel barn med tiltak fra barnevernet: *høye andeler i alle delbydeler, men stor variasjon, og økning i perioden utenom for Fossum som lå høyest.* Fossum har mer enn dobbelt så høy andel som Oslo, mens delbydelene Vestli, Rommen og Haugenstua ligger lavere, men betydelig høyere enn Oslo og noe høyere enn landet. Lavest ligger Høybråten og Stovner som altså er lavere enn for landet, men fortsatt høyere enn for Oslo. Bydel Stovner utpeker seg som en av Oslos bydeler med svært store forskjeller i andel barn med tiltak fra barnevernet mellom delbydelene. Andelen steg i alle delbydelene i Bydel Stovner utenom Fossum hvor nivået lå stabilt høyt. For Vestli, Rommen og Høybråten var økningen minimal, mens for Haugenstua og Stovner, som allerede hadde høy andel, var økningen kraftig. Sammenlignet med økt andel for landet, Oslo og for flertallet av de 88 analyseområdene skiller ikke Bydel Stovner seg ut. I et sår perspektiv er det positivt at Fossum, Vestli og Rommen – som alle har høy andel barn med tiltak fra barnevernet – ikke har hatt ytterligere økning i perioden. Bekymringen er først og fremst det høye nivået, særlig på Fossum, men også på Vestli, Rommen og Haugenstua, samt den kraftige økningen på Haugenstua og Stovner.

Svært lav valgdeltakelse: Delbydelene Fossum og Rommen hadde aller lavest valgdeltakelse blant menn ved lokalvalget i 2019 av samtlige 96 delbydeler i Oslo (øst og vest), og ytterligere to av Stovners delbydeler, Vestli og Haugenstua er blant de ti med lavest andel. For kvinner har Fossum, Haugenstua, Rommen og Vestli aller lavest valgdeltakelse blant delbydelene i Oslo. Om lag 50 prosent av beboerne på Fossum brukte stemmeretten sin mot 68 prosent for Oslo og 64 prosent for landet. Valgdeltakelsen på områdenivå er først og fremst en refleksjon av befolkningssammensetningen; kvinner har høyere valgdeltakelse enn menn, eldre har høyere valgdeltakelse enn unge, høyt utdannede høyere enn lavt utdannede og tross stor variasjon mellom minoritetsgrupper med ulike landbakgrunner har de fleste minoritetsnorske grupper lavere valgdeltakelse enn majoritetsnorske.

Økt valgoppslutning for landet, Oslo og i de 99 utsatte byområdene fra 2015 til 2019, men svakest økning i de tre delbydelene i Stovner som hadde lavest valgdeltakelse fra før. Valgdeltakelsen økte med om lag 5 prosentpoeng både for landet og Oslo fra lokalvalget i 2015 til 2019. Blant delbydelene i bydel Stovner var det stor variasjon; Fossum og Vestli som lå svært lavt hadde også lavest økning (under 2 prosentpoeng), Høybråten, Stovner og Haugenstua lå litt høyere (3,2-4,2 prosentpoeng), mens Rommen hadde en kraftig økning (7,5 prosentpoeng) som var høyere enn for Oslo, landet og de 99 analyserte byområdene.

Boligforhold: boligtyper, leieboliger, trangboddhet, bostabilitet og boligpriser

Boligtyper på Stovner: fire av delbydelene er typiske blokkområder, mens to er småhusområder. I delbydelene Fossum, Rommen og Haugenstua er mer enn ni av ti boliger blokkleiligheter. Tilsvarende tall er åtte av ti for Vestli, mens på Stovner og Høybråten er typiske småhusområder hvor kun om lag to av ti boliger er blokkleiligheter.

Lav andel leieboere i Bydel Stovner, men stor intern variasjon: Fossum har tre ganger så høy andel som landet og betydelig høyere enn Oslo. Vestli også relativt høy leieandel, men likevel lavere enn Oslo og de fire øvrige Stovner-delbydelene ligger betydelig lavere. Tross forbedringene fra det nye Boforholdsregisteret de siste årene er tallene for andel leieboere imidlertid beheftet med en del usikkerhet fordi en del private leieforhold i borettslag og sameier ikke nødvendigvis er registrert som utleieboliger. Ofte er leieandelen høyere enn den offisielle statistikken viser.

Andel barnefamilier som bor til leie og som bor trangt: svært mange barnefamilier leier og er trangbodde i Bydel Stovner. Barnefamilier som leier bolig er ofte en utsatt gruppe på boligmarkedet grunnet lite stabile og trygge leieforhold, og høy andel trangboddhet. I Bydel Stovner har Fossum høyest andel barnefamilier som leier (om lag 50 prosent) noe som utgjør 2,5 ganger så høy andel som Oslo. Delbydel Vestli ligger også høyt, mens de fire øvrige delbydelene ligger lavt på om lag halvparten av nivået for Oslo og lavere enn for landet som helhet.

Svært høy andel trangbodde barnefamilier i delbydel Rommen hvor to av tre barnefamilier er trangbodde. På Haugenstua og Fossum er litt over halvparten av barnefamiliene trangbodde, mens på Vestli gjelder det fire av ti barnefamilier. Alle disse ligger betydelig høyere enn Oslo hvor tre av ti barnefamilier er trangbodde. Delbydel Stovner og Høybråten har halvparten av andelen for Oslo som helhet.

Bostabiliteten i Bydel Stovner er lavere enn for Oslo, men er ikke blant de laveste av de 99 analyserte byområdene. Bostabilitet er ofte sett på som en positiv kvalitet både for hushold og for områder; at mange bor trygt i samme bolig over lengre tid og ikke må flytte ofte kan gi ro og stabilitet både for familielivet og for tilhørighet, kontinuitet og sosiale relasjoner i nabolaget. Bostabilitet er her målt i «andel bofaste» som er definert som personer som har bodd minst fem år i samme delbydel. Andel bofaste personer er lavest på Fossum hvor litt over halvparten av beboerne hadde bodd i minst fem år i 2018, mens på Høybråten og Stovner var tilsvarende andel om lag to av tre. Samlet sett ligger bofastheten i delbydelene i Stovner bydel litt lavere enn Oslo som helhet, men ingen av delbydelene i Bydel Stovner er på nivå med de typiske sentrumsdelbydelene som har lavest bostabilitet blant de 99 analyserte byområdene. Vi finner liten endring i bostabilitet i den siste tiårsperioden, både i Bydel Stovner og for Oslo og øvrige analyserte byområder.

Bostabilitet blant barnefamilier: Høy, og økende, andel førskolebarn flytter ut av Bydel Stovner. Andel barn i førskolealder som flytter ut i løpet av et år forteller noe om stabiliteten i oppvekstmiljøene og attraktiviteten til nabolag og skoler blant barnefamilier. Utflyttingen av denne gruppa var klart høyest på Fossum og Vestli hvor om lag en av fire førskolebarn flyttet ut av delbydelen i 2018, noe som er mer enn dobbelt så høyt som for Oslo. Stovner og Høybråten lå litt lavere enn Fossum og Vestli. Rommen og Haugenstua lå marginalt høyere enn Oslo med litt over en av ti. Samlet sett har delbydelene i Bydel Stovner hatt en betydelig høyere økning i utflyttingen av førskolebarn enn gjennomsnittet for de 51 delbydelene i de 8 østlige bydelene i Oslo. I delbydelene Fossum og Høybråten var økning fem ganger så høy som for nivået for disse 51 delbydelene. På Vestli var den dobbelt så høy, mens delbydel Stovner og Rommen ligger på gjennomsnittet. Unntaket er Haugenstua hvor utflyttingen er kraftig redusert og som eneste delbydel i Bydel Stovner har altså flere familier med førskolebarn blitt boende her i løpet av denne perioden.

Boligprisene og boligprisveksten i Bydel Stovner er lave i forhold til Oslo, men ligger på nivå med landet: Unntaket er Haugenstua. Boligpriser for eierboliger kan sees som et mål på

attraktivitet, et mål på hvor lavinntektshushold har råd til å kjøpe bolig og det kan si noe om boligutgiftsnivå for lavinntektsfamilier. Alle delbydelene i Bydel Stovner ligger betydelig lavere enn prisnivået for Oslo, men ligger samtidig om lag likt eller litt høyere enn for landet som helhet. Unntaket er Vestli som ligger noe lavere. Høyest boligpriser i bydelen finner vi på Haugenstua. Tross at Stovner er en av bydelene med lavest boligpriser i Oslo, er altså prisene om lag på nivå med landet som helhet, og ligger til dels mye høyere enn mange «lavpris»-områder i de øvrige storbyene. Tatt i betraktning at en relativt stor andel av befolkningen i Bydel Stovner, som vi har sett, skårer svakt på mange levekårsindikatorer og har begrensede økonomiske ressurser er prisnivået på eierboliger relativt høyt. Uten at vi har direkte mål på dette er det nærliggende å tenke at boligutgiftene er relativt høye sett i forhold til inntektsnivået.

Boligprisutvikling i perioden 2008-2018: lavere prisvekst i Bydel Stovner enn for Oslo som helhet. Boligprisveksten i Bydel Stovner lå lavere enn for Oslo som helhet, men med relativt stor intern variasjon mellom delbydelene. Veksten på Haugenstua var litt høyere enn for Oslo og klart høyest i bydelen, og her var også boligprisen høyest i utgangspunktet. De øvrige delbydelene hadde relativt lave boligpriser i 2008 og hadde en vekst som ligger på nivå med landet som helhet, og utgjør mellom 67 og 78 prosent av veksten for Oslo samlet.

Referanser

- Andersen, B, Brattbakk, I., Dalseide, A. M., Mæhle, Y. M. & Ruud, M. E. (2018). Hverdagsstedet Vestli. Sosiokulturell stedsanalyse av Vestli i Bydel Stovner. AFI-rapport 01:2018. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Andersson, R., Brattbakk, I. & Vattovaara, M. (2016) "Natives' opinions on ethnic residential segregation and neighbourhood diversity in Helsinki, Oslo and Stockholm. Housing Studies, <https://doi.org/10.1080/02673037.2016.1219332>
- Brattbakk, I., Ødegård, G. & Aarland, K. (2021) Byområder med levekårsutfordringer. Plan - Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- og byutvikling. 01/2021 (Vol 53), side 6-13. https://www.idunn.no/plan/2021/01/byomraader_med_levekaarsutfordringer
- Brattbakk, I., Ødegård, G. & Aarland, K. (2021) Bybarna som ikke får som fortjent <https://www.nrk.no/ytring/bybarna-som-ikke-far-som-fortjent-1.15345955>. Kronikk basert på NOU2020:16.
- Brattbakk, I. (2020). Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid / Crowding and the daily lives of families during the covid-19-pandemic, Tidsskrift for boligforskning, 1-2020, pp. 25–49. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-01-02>
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet? i Ljunggren, J. (red.). *Oslo - ulikhetenes by*. 16. s. 339-358. Cappelen Damm Akademisk.
- Brattbakk, I. (2014): Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96 (2), pp 109-125. DOI: <https://doi.org/10.1111/geob.12040>
- Brattbakk, I. and Wessel, T. (2013): Long-term neighbourhood effects on income, education and employment among adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50 (2), pp 391-406. DOI: <https://doi.org/10.1177/0042098012448548>
- Brattbakk, I. & Hansen, T. (2004): Post-war large housing estates in Norway Well-kept residential areas still stigmatised? *Journal of Housing and the Built Environment*, 19 (3), pp 311 – 332. ISSN 1566-4910. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10901-004-0697-9>
- Ljunggren, J., Toft, M. og Flemmen, M. (2017) Geografiske klasseskiller. Fordelingen av goder og byrder mellom Oslos bydeler. i Ljunggren, J. (red.). *Oslo - ulikhetenes by*. 16. s. 339-358. Cappelen Damm Akademisk.
- NOU2020:16 Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>
- Hansen, T. & Brattbakk, I. (2005): Drabantbyene – bedre enn sitt rykte? i Barlindhaug, Rolf (red.) *Storbyens boligmarked – drivkrefter, rammebetingelser og handlingsvalg*. Scandinavian Academic Press/Spartacus: Oslo: p 33-66.
- Turner, Lena Magnusson; Wessel, Terje (2013). Upwards, Outwards and Westwards: Relocation of Ethnic Minority Groups in the Oslo Region. *Geografiska Annaler. Series B. Human Geography*. Vol. 95.
- Aarland, K. og Brattbakk, I. (2020) Analyser av levekår og demografi for levekårsutsatte byområder. NOVA & AFI - OsloMet. Utrykt vedlegg til NOU2020:16. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>

Vedleggstabeller

Levekårsindikatorer for 88 analyseområder og Bydel Stovners seks delbydeler

Levekårs-indikatorer	Analyseområder vs. landsgjennomsnitt	Vurdering	Variasjon mellom analyseområdene Min og maks	Vestli	Fossum	Rommen	Haugen-stua	Stovner	Høy-bråten
Andel utenfor arbeid & utdanning:									
30–59 år, kvinner med innvandrerbakgrunn	21 prosent høyere Norge 27,8 % Oslo 31,1 %	Betydelig høyere andel	Svært stor 13,3% - 48,6%	42,7 %	48,6 %	35,9 %	33,6 %	29,3 %	30,6 %
30–59 år, kvinner uten innvandrerbakgrunn	19 prosent høyere Norge 14,7% Oslo 11,6 %	Høyere andel	Svært stor 8,3% - 38%	28,6 %	38,0 %	28,0 %	28,1 %	12,7 %	12,8 %
30–59 år, menn med innvandrerbakgrunn	12 prosent høyere Norge 22,8% Oslo 24,4 %	Høyere andel	Svært stor 15,7% - 37%	23,0 %	30,0 %	19,4 %	18,7 %	16,7 %	23,1 %
30–59 år, menn uten innvandrerbakgrunn	36 prosent høyere Norge 11,7% Oslo 11,5 %	Betydelig høyere andel	Svært stor 7,5% - 36,8 %	23,6 %	36,8 %	23,7 %	29,8 %	11,9 %	10,6 %

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Levekårs-indikatorer	Analyseområder vs. landsgjennomsnitt	Vurdering	Variasjon mellom analyseområdene Min og maks	Vestli	Fossum	Rommen	Haugen - stua	Stovner	Høybråten
Andel barn (0-17 år) i lavinntektsfamilier	102 prosent høyere Norge 13,2% Oslo 18,6 %	Dobbelt så høy andel	Svært stor 8,2% – 60,2%	46,6 %	52,6 %	37,6 %	32,7 %	17,5 %	15,8 %
Andel personer i lavinntekts-husholdninger	67 prosent høyere Norge 11,6% Oslo 16,2 %	Betydelig høyere andel	Svært stor 8% – 38,7%	31,1 %	38,7 %	27,3 %	25,2 %	13,8 %	13,0 %
Andel sosialhjelpsmottakere	63 prosent høyere Norge 1,9% Oslo 2,4 %	Betydelig høyere andel	Svært stor 1,0% - 6,7%	4,0 %	6,3 %	1,5 %	1,5 %	1,9 %	1,5 %
Andel med minst 50 prosent av samlet inntekt fra overføringer	44 prosent høyere Norge 11,4 % Oslo 11,6 %	Betydelig høyere andel	Svært stor 9,5% - 28,7%	23,3 %	28,7 %	17,8 %	16,7 %	10,6 %	10,5 %
Boligpriser (pris per kvadratmeter)	14 prosent høyere Norge 40 563 kroner Oslo 69 532 kroner	Litt høyere prisnivå	Svært stor 21 744 – 85 758 kroner	37 847	41 885	40 566	51 255	41 014	43 250

Levekårsanalyse for Bydel Stovner

Levekårs-indikatorer	Analyseområder vs. landsgjennomsnitt	Vurdering	Variasjon mellom analyseområdene Min og maks	Vestli	Fossum	Rommen	Haugen - stua	Stovner	Høybråten
Skoleresultater fra grunnskolen (grunnskolepoeng)	4 prosent lavere poengsum Norge 41,4 Oslo 42,1	Svært liten forskjell, minimalt lavere	Stor 34 - 45,5	39,3	36,1	37,9	39,6	39,0	42,2
Andel barn (0–17 år) med tiltak fra barnevernet	16 prosent høyere Norge 4,2% Oslo 3,5 %	Høyere andel	Svært stor 2,3% - 9,1%	6,2 %	7,8 %	5,3 %	4,9 %	3,8 %	4,0 %
Valgdeltakelse (kvinner ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019)	6 prosent lavere Norge 67,2% Oslo 69,7 %	Lavere andel	Stor 51,3% - 79,9%	55,6 %	53,0 %	54,8 %	54,2 %	67,3 %	69,6 %
Valgdeltakelse (menn ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019)	--- Norge 62,3 % Oslo 65,4 %	Lavere andel	Stor 47,4 % - 77,0 %	55,2 %	49,9 %	51,6 %	53,3 %	64,6 %	64,3 %

POSTADRESSE:

Arbeidsforskningsinstituttet AFI
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggata 26
Postboks 4, St. Olavs Plass
0130 Oslo

TELEFON:

67 23 50 00

E-POST:

postmottak-afi@oslomet.no